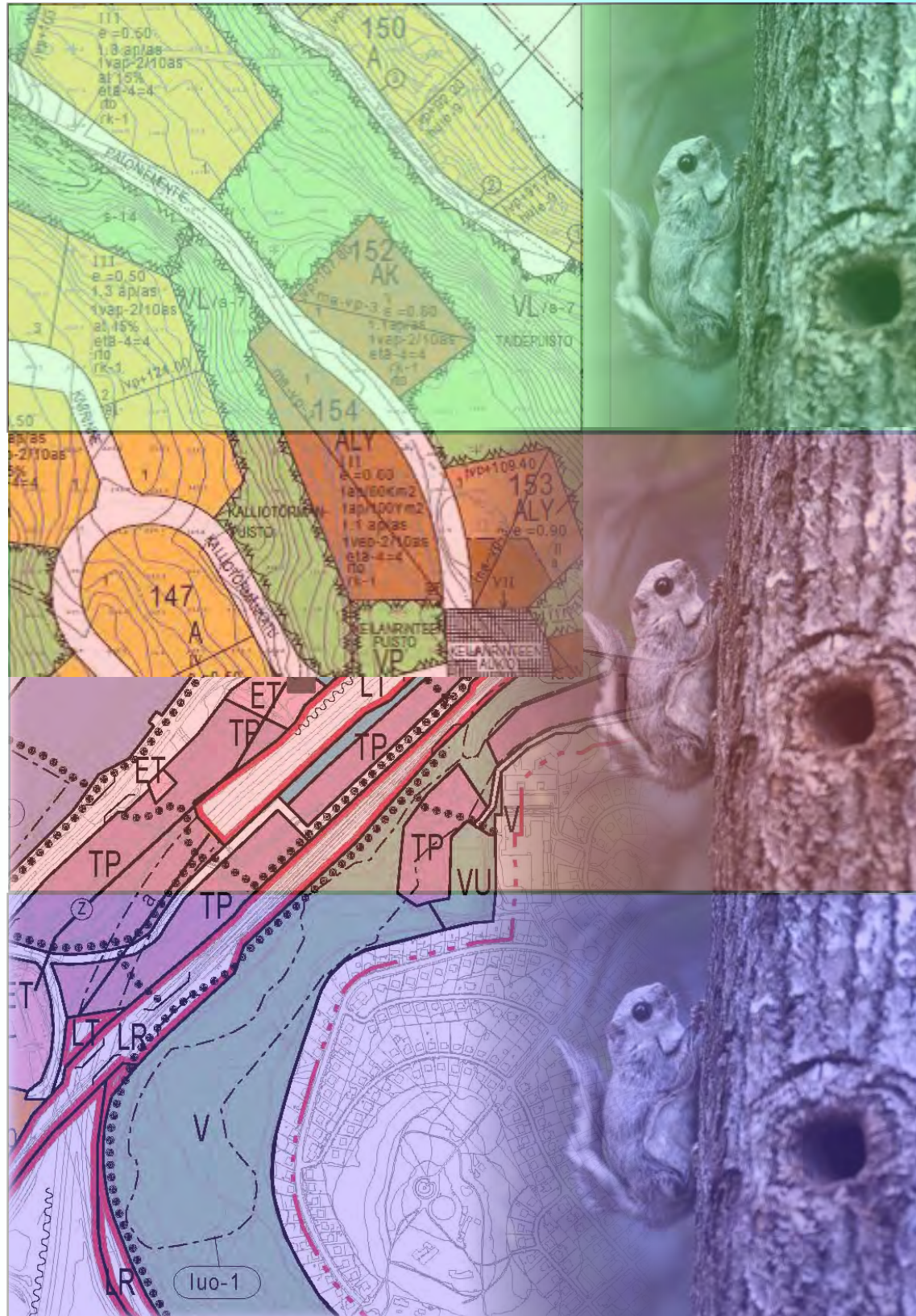

TOIMINTAMALLI LIITO-ORAVAN SUOJELUN JA MAANKÄYTÖN SUUNNITTELUN YHTEENSOVITTAMISEKSI

15.8.2016 / 24.5.2017

TOIMINTAMALLIN RAKENNE

Sisälllys	sivu
1. Johdanto	1
2. Keskeiset määrittelyt ja määritelmät	2
3. Viherverkoston yleissuunnitelman periaatteet	6
4. Hyvän liito-oravaselvityksen perusteet	11
5. Kaavamerkinnot ja –määräykset	13
6. Lieventävät toimet ja kompensatio	21
7. Poikkeuslupa: hakeminen, hakemuksen perustelut ja päätöksen perusteet	27
8. Maisematyölupamenettely	34
9. Liito-oravakannan seuranta	36

Lähteet Kirjallisuus

Oikeuskäytäntöä

- Liitteet
1. Esimerkki rakentamistapaohjeesta
 2. Esimerkki asemakaavoitusvaiheessa laaditusta poikkeuslupahakemuksesta ja siitä annettua päätöksestä
 3. Esimerkki lainvoimaista asemakaavaa koskevasta poikkeuslupahakemuksesta ja siitä annettua päätöksestä
 4. Liito-oravien elinpiirit Kuopion keskeisellä kaupunkialueella

Kuvat Marko Schrader

Toimintamalli on annettu tiedoksi Kuopion kaupungin kaupunginhallitukselle 29.8.2016, kaupunkirakennelautakunnalle 7.9.2016 ja ympäristö- ja rakennuslautakunnalle 15.9.2016 sekä käsitelty Pohjois-Savon ELY-keskuksen ympäristövastualueen johtoryhmässä 5.9.2016 ja viety tiedoksi Pohjois-Savon ELY-keskuksen johtoryhmään 9.9.2016.

1. JOHDANTO

Liito-orava on luontodirektiivin liitteessä IV (a) mainittu tiukan suojelun laji, jota koskee luonnonsuojelulain (LSL, 1096/1996) 49.1 §:n mukainen yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämis- ja heikentämiskielto. Liito-orava lisättiin alun pitäen luontodirektiivin liitteeseen IV (a) EU:n ja Suomen välisten jäsenyysneuvottelujen yhteydessä. Perusteina olivat lajin uhanalaisuus ja levinneisyys. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi yksittäistapauksessa myöntää luvan poiketa edellä mainitusta lajisuojelusta luontodirektiivin artiklassa 16 (1) mainituilla perusteilla (LSL 49.3 §). Liito-oravan suojeluun liittyvää alkuperäistä luonnonsuojelulain säännöstä on vuonna 2004 tiukennettu EU:n valvontamenettelyn vuoksi. Luontodirektiivin 12 artiklan tulkinta- ja sovellusohjeet tarjoavat mekanismeja LSL 49 §:n joustavaan tulkintaan. Näitä mekanismeja ovat lieventävät toimet ja kompensatio. Suomessa liito-orava luokiteltiin vuoden 2006 uhanalaisuusluokituksessa vaarantuneeksi (VU) lajiksi, mutta vuoden 2015 luokituksessa liito-oravan uhanalaisuusluokitus muuttui silmälläpidettäväksi (NT) lajiksi. Lajien ja luontotyyppien suojelun tasosta raportoidaan EU:lle kuuden vuoden välein, ja viimeisimmässä raportoinnissa liito-oravan suojelutaso Suomessa on ollut epäsuotuisa, heikkenevä.

Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL, 132/1999) 5 §:n mukaan alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen säilymistä. Yleiskaavaa laadittaessa on otettava MRL:n 39 §:n mukaisesti huomioon ekologinen kestävyys ja luonnonarvojen vaaliminen. Asemakaavan laadinnassa tulee MRL 54 §:n mukaisesti vaalia luonnonympäristöä eikä niihin liittyviä erityisiä arvoja saa hävittää. MRL 197 §:n mukaan lupa-asiaa ratkaistaessa ja muuta viranomaispäätöstä tehtäessä on noudatettava luonnonsuojelulain säännöksiä. Ympäristöministeriö on ohjekirjeessään YM/1/501/2005 antanut tietoa liito-oravaa koskevasta lainsäädännöstä, uhanalaisuudesta, elintavoista, tarpeellisista selvityksistä ja vaikutusarvioinneista sekä kaavojen aluevarauksista ja kaavamääräyksistä. Ympäristöministeriö päivittää ohjekirjeen vuoden 2016 loppuun mennessä. Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö ovat julkaisseet 3.5.2016 neuvontamateriaalin liito-oravan huomioon ottamiseksi metsänkätön yhteydessä.

Tämän toimintamallin laatiminen on käynnistynyt käytännön haasteista liito-oravan suojelun, kaavoituksen ja asuntorakentamisen yhteensovittamisessa. Valtakunnallisen kattavan ajantasaisen ohjeistuksen puuttuessa Kuopion kaupunki ja Pohjois-Savon ELY-keskus ovat päätyneet laatimaan oman paikallisesti sovellettavan toimintamallin. Toimintamallissa sovitaan periaatteet menettelyistä liito-oravan suojelun ja maankäytön suunnittelun (yleiskaavoitus ja asemakaavoitus) yhteensovittamisessa. Toimintamallityön päätavoitteena on ollut laatia yhteistyössä malli, jonka avulla voidaan varmistaa kasvusopimuksen tavoitteet, kaupunkirakenteen toimivuus ja liito-oravan suojelu.

Toimintamallityö on käynnistynyt marraskuussa 2014 ja valmistunut kesäkuussa 2016. Toimintamallia on työstetty valmistelutyöryhmässä, johon ovat kuuluneet Kuopion kaupungin edustajina kaavoitusarkkitehti Heli Laurinen, kaavoitusinsinööri Anne Turkia ja ympäristönsuojelusuunnittelija Timo Perätie sekä Pohjois-Savon ELY-keskuksen edustajana ylitarkastaja Anne Grönlund. Valmistelutyöryhmän aineisto on käsitelty ja hyväksytty työryhmässä, johon ovat kuuluneet valmistelutyöryhmän jäsenten lisäksi Kuopion kaupungin edustajina yleiskaavajohtaja Juha Romppanen, asemakaavapäällikkö Martti Lätti ja ympäristöjohtaja Lea Pöyhönen sekä Pohjois-Savon ELY-keskuksen edustajina ympäristövastuualueen johtaja Jari Mutanen, ympäristövastuuyksikön päällikkö Kaisu Mikkonen ja alueidenkäytön ylitarkastaja Heli Ek. Asiantuntijoina toimintamallityössä ovat mukana olleet Kuopion kaupungilta suunnittelija Kalle Ruokolainen ja Pohjois-Savon ELY-keskuksesta ympäristölakimies Aleks Heiniä.

2. KESKEISET MÄÄRITTELYT JA MÄÄRITELMÄT

Hyväksytty valmisteluryhmässä: 18.3.2015

Hyväksytty työryhmässä: 26.10.2015

Tähän pieneen sanastoon on koottu toimintamallissa käytetyt keskeiset käsitteet. Tärkeimpänä lähteenä on ollut Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen selvitys liito-oravien ja maankäytön yhteensovittamisesta vuodelta 2014.

Elinpiiri

Elinpiiri on alue, jolla liito-oravayksilö elää koko elämänsä. Naaraan elinpiiri on tyypillisesti 5–8 hehtaarin laajuinen. Elinpiirillä naaras selviää talven yli ja pystyy lisääntymään. Koiraiden elinpiiri on 60–100 ha. Naaraisten elinpiirit eivät ole päällekkäisiä, koiraat sitä vastoin liikkuvat useiden eri naaraisten elinpiireillä ja koiraiden elinpiirit voivat mennä päällekkäin. Elinpiiriä ei voi rajata papanalöydöksiä perusteella, mutta ne kertovat elinpiirin ydinalueista. Elinpiirin kokoon vaikuttavat sen laatu ja rakenteelliset ominaisuudet. Hyvälaatuisessa elinympäristössä liito-orava selviää pienemmällä elinpiirillä. Liito-oravan elinpiirillä metsänhoitotyöt tehdään siten, että alue säilyy liito-oravalle soveliaana.

Ydinalue

Ydinalueet ovat niitä elinpiirin osia, jotka ovat liito-oravalle tärkeitä. Nämä alueet yleensä merkitään voimakkaasti, jolloin ne havaitaan helposti papanakartoituksissa. Yhdellä naaraalla voi olla elinpiirillään useita ydinalueita. Karttatulkinnassa tämä tarkoittaa sitä, että lähekkäin sijaitsevat papanakertymät kuuluvat yhdelle naaraalle. Yleensä elinpiirin ydinalueet ovat kuusivaltaisia, niillä on kolohaapoja, risupesä ja lehtipuuvaltaisia ruokailualueita. Kaupungeissa ydinalueet voivat kuitenkin sijoittua monipuolisemmin erilaisille biotoopeille, jolloin niitä voi löytyä myös asuntokortteleista.

Ydinalueen pinta-ala on vähintään 1 hehtaari. Tämä alue säilytetään rakenteeltaan luonnontilaisena tai luonnontilaisen kaltaisena (useita latvuserroksia, sekapuustoisuus, ruokailupuut, kolopuut), jos alue on kokonaisuudessaan metsäinen. Osittain tai kokonaan asuntokortteleihin sijoittuvilla elinpiirin ydinalueilla tavoitteena on säilyttää liito-oravalle merkitykselliset puut ja riittävä puustoisuus. Jos ydinalueelle joudutaan kohdentamaan metsänhoitotöitä, niistä päättää kaupungin asiantuntija neuvoteltuaan ELY -keskuksen kanssa. Neuvottelumenettely ei koske vaarallisten puiden poistoa, ellei kyseessä ole pesäpuu.

Ydinalue on pinta-alaltaan rinnastettavissa luonnonsuojelulain tarkoittamaan lisääntymis- ja levähdyspaikkaan.

Elinympäristö

Liito-oravalle soveltuvat alueet (elinpiirit) ja niiden väliset yhteydet.

Esiintymä

Yleensä kuusimetsä tai kuusivaltainen sekametsä (kaupungissa monipuolisempi), jossa on kolopuita, risupeisiä ja lehtipuita. Poikaspesä ja kesäaikaiset ruokailupaikat voivat olla jossain muualla elinpiirillä kuin talvi- ja kevätkauden tärkeimpiä paikkoja indikoivien runsaasti papanoitujen paikkojen perusteella voisi päätellä. Tämän vuoksi liito-oravarajaukseen pitää sisällyttää paitsi paljon papanoidut alueet, myös lehtipuita, erityisesti haapoja ja leppiä kasvavat metsän osat. Esiintymä on käsitteenä vakiintumaton. Sen voi ajatella tarkoittavan lähinnä elinpiiriä, jossa liito-oravalla on vuodenvaihtuksen eri vaiheissa useita mielipaikkoja (ydinalueita). Esiintymää on myös käytetty kuvaamaan elinpiiriä suppeampaa, lisääntymis- ja levähdyspaikkaan pinta-alaltaan verrattavaa liito-oravalle tärkeää aluetta.

Pesäpaikka

Pesäpaikka on liito-oravan kulloinkin käyttämä pesäpuu, joka voi olla kolopuu tai risupesä.

Lisääntymis- ja levähdyspaikka

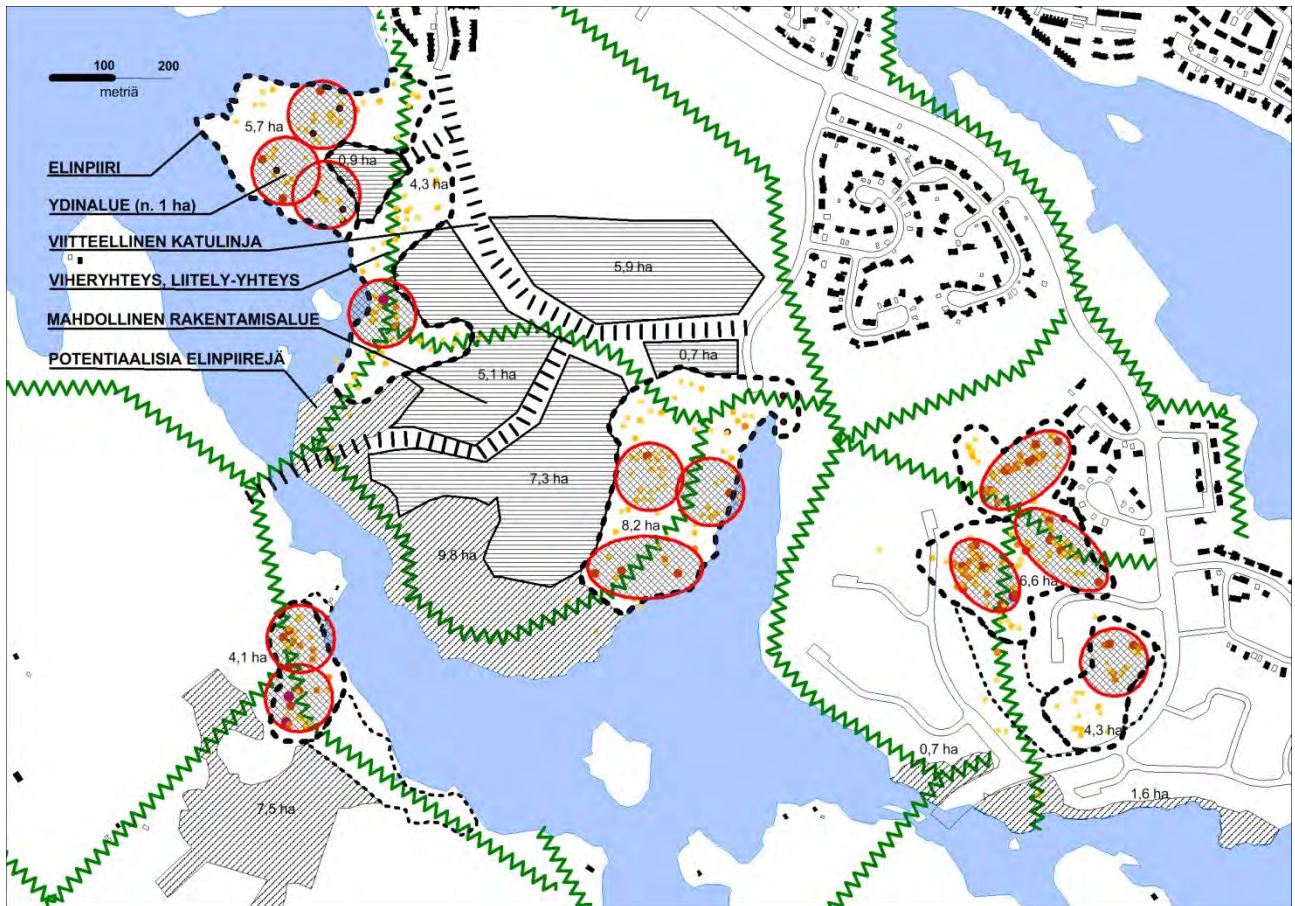
Liito-oravalle soveliaan elinympäristön säilyttämiseen liittyy useita ekologisia ja toiminnallisia käsitteitä, joista keskeisin ja pienialaisin on luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittama lisääntymis- ja levähdyspaikka. KHO:n tulkintojen mukaan luonnonsuojelulain tarkoituksena ei ole ollut ulottaa lisääntymis- ja levähdyspaikkojen käsitettä alueellisesti kovin laajaksi.

KHO:n tulkinnan perusteena lienee se, että luontodirektiivin liitteen IV tavoitteena on suojella lajin yksilöitä tai lajin elinkierron kannalta keskeisiä, elinympäristöjä suppeampia lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Liitteen II tarkoituksena sitä vastoin on suojella liito-oravan elinympäristöjä, mikä toteutuu Natura-alueita perustamalla.

Luonnonsuojelulain tarkoittamalla lisääntymispaikalla naaras saa poikasia. Lisääntymispaikka on siten lajin säilymisen kannalta elintärkeä elinympäristön osa-alue. Levähdyspaikalla liito-orava viettää päivänsä. Lisääntymis- ja levähdyspaikka käsittää pesäpuut ja niiden välittömässä lähiympäristössä olevat suoja- ja ravintoa tarjoavat puut. Maastossa lisääntymis- ja levähdyspaikka todennetaan yleensä ympäröiviä alueita runsaammin papanoitujen puiden perusteella. Joskus näköhavainto pesäkolosta poistuvasta liito-oravasta varmentaa lisääntymis- ja levähdyspaikan sijainnin.

Lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittämisellä tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden jälkeen alue ei ole enää liito-oravalle asumiskelpoinen. Hävittämisessä suurin osa sopivan lisääntymis- ja ruokailumetsikön pinta-alasta sekä suurin osa pesäpuista häviää. Käytännössä liito-oravan lisääntymispaikka hävitetään myös, jos kaikki latvusyhteydet sinne hävitetään.

Lisääntymis- ja levähdyspaikan heikentämisellä tarkoitetaan tilannetta, jossa osa esiintymän ydinalueesta hakataan, tai esiintymää pilkkomalla ja osa-alueita eristämällä vaikeutetaan tai estetään liito-oravan liikkuminen alueella. Heikentämistä ei tapahdu, mikäli toimenpiteet ovat niin vähäisiä, että alue säilyy liito-oravalle sopivana. Alue ei välttämättä heikenny, jos joitain papanapuita (esim. kuusia, joissa ei ole koloja) jää hakkuun tai rakentamisen alle.

Kuva 1. Esimerkkikuva liito-oravan elinpiirien ja niillä olevien ydinalueiden sijoittumisesta Saaristokaupungin Pirtissä. Esimerkki on eräs mahdollinen malli liito-oravan ja rakentamisen yhteensovittamiseksi. Kuva on piirretty liito-oravakartoitusten papanahavaintojen (pienet keltaiset ja punaiset pallot) perusteella. Luonnonsuojelulain tarkoittama lisääntymis- ja levähdyspaikka vastaa kuvaan punaisilla ympyröillä ja ellipseillä merkityjä runsaasti papanoituja elinpiirin ydinalueita, joiden pinta-ala on yleensä yli 1 ha. Kuva on esimerkinomainen, eikä siihen ole piirretty kaikkia ydinalueita. Kokonaisuudessaan kuvan elinpiirit ja niiden väliset yhteydet muodostavat liito-oravan elinympäristön.

3. VIHERVERKOSTON YLEISSUUNNITELMAN PERIAATTEET

Hyväksytty valmisteluryhmässä: 18.11.2015

Hyväksytty työryhmässä: 23.11.2015

Periaatteet liito-oravan huomioimiseksi Kuopion viherverkoston yleissuunnitelmassa (Kuovi)

Tarkemmat määrittelyt ja muodostamisen periaate alueille ja kulkuyhteyksille

Suunnitelman tavoite

Tavoitteena on liito-oravakannan paikallisen populaation suotuisan suojelutason säilyttäminen keskeisellä kaupunkialueella alueella samaan aikaan kun Kuopio (täydennys)rakentaa viihtyisää, luonnonläheistä ja toimivaa joukkoliikennekaupunkia.

Suunnitelma laaditaan monialaisen ryhmän ohjauksessa: lajin biologiset suojeluperusteet ja maankäytön suunnittelun mahdollisuudet sovitetaan yhteen toteuttamiskelpoisiksi ehdotuksiksi.

Yleissuunnitelmaehdotukset ovat yleiskaavatasoisia ja ne ohjaavat kaupungin toimintaa vuosikymmeniksi eteenpäin. Niiden toteutus tapahtuu yksityiskohtaisemmillä suunnitelmilla, kuten asemakaavoilla, puisto- ja metsäsuunnitelmilla. Nämä edellä mainitut seikat toimivat ohjenuorana myös muissa lupaprosesseissa, mukaan lukien maisematyölupa.

Kuovi viedään valtuuston hyväksyttäväksi. Viherverkoston yleissuunnitelman tarkastelua voidaan käyttää hyväksi arvioitaessa poikkeusluvan edellytysten täyttymistä suotuisan suojelutason osalta. Verkostoa voidaan myös käyttää verkoston ulkopuolella sijaitsevien liito-oravaesiintymien säilyttämisen tukena tai osana.

ALUEET

Alueiden muodostamisen tavoite

Paikallisen populaation olevat elinpiirit pidetään mahdollisimman yhtenäisinä ja elinvoimaisina kasvavassa kaupunkirakenteessa. Elinpiirit toimivat ikään kuin ydinalueiden suoja-alueina. Laajoilla suojelualueilla ja isoilla virkistysalueilla niiden läheisyydessä tavoitteena on voimistaa kantaa pöntötyksellä.

Lukumäärä ja luonnehdinta

Alueiden havainnollistamisessa on hyödynnetty papanakartoitusten tietoja ja metsäkuviotietoja. Rajaukset on osoittanut kaupunki. ELY kommentoi rajauksia työn kuluessa, tarvittaessa.

Alueet on rajattu mahdollisimman yhtenäisinä kokonaisuuksina, yksittäisiä puita voi jäädä rajauksen ulkopuolelle. Alueet voidaan jakaa kolmeen luokkaan: elinpiireihin ja niiden ydinalueisiin ja sekä potentiaalsiin elinpiireihin.

ELINPIIRI

Säilytetään minimissään n. 4 ha/ naaras hyvää elinympäristöä, joka rajataan mahdollisimman yhtenäisenä. Alueen muoto vaihtelee paikallisten olosuhteiden mukaan. Naaraan asuttaman, varttuneen kuusimetsikön koko voi olla pienempi kuin naaraan elinpiirin koko: naaras liikkuu usein ruokailemassa asuinmetsikkönsä ulkopuolella nuoremmissa metsissä. Elinpiiri voi olla myös pienempinä osakokonaisuuksina, mikäli ne ovat selkeästi yhteydessä toisiinsa. Pesäpaikkojen lukumäärää ei ole tarpeen määritellä. Kartoituksissa havaitut kolopuut ja risupesät huomioidaan osana aluetta. Selvästi merkityt puuryhmät säästetään, koska liito-oravat eivät käytä elinpiirinsä koko aluetta tasaisesti, vaan suosii sen tiettyjä, eniten ravintoa ja pesäpaikkoja tarjoavia osia.

Elinpiirille kohdennettavissa metsänhoitotöissä huomioidaan elinympäristön laatu ja sen ylläpitäminen: riittävän iäkäs, monta latvuserrosta sisältävä suojaisa puusto (04 kehitysluokka= uudistuskypsä metsä). Elinpiiriltä on yhteys puustomassaltaan ja leveydeltään riittäville yhteyksillä ruokailualueisiin, joissa on saatavilla lehtipuuvaltaisilta alueilta koivua, leppää ja haapaa. Ruokailupuustoa tarjoavat myös lehtipuutaimikot, peltojen ja hakkuuaukeiden reunat sekä rantalepikot.

Elinpiirirajauksen sisällä voidaan tehdä pienimuotoisia rakentamis- tai muutostöitä, esimerkiksi virkistysreitien tai pienimuotoisten toiminnallisten alueiden rakentamista elinympäristön rakenteelliset ja laatuavoitteet säilyttäen.

Jos hanke joudutaan toteuttamaan liito-oravan elinpiirillä,

- on alueelta säilytettävä tai järjestettävä riittävästi kulkuyhteyksiä toisille elinpiireille ja tarvittaessa myös pöntöttä jäljelle jäävää aluetta korvaamaan kolohaapojen väheneminen
- voidaan osa hankkeessa käytettävästä elinalueen osasta ehkä korvata lähialueella potentiaalisella elinpiirillä, mikäli noille alueille on järjestettävissä riittävästi kulkuyhteyksiä (kaksi yhteyttä, poikkeustapauksissa vähintään yksi vahva). Tarvittaessa pönttöjä lisätään myös em. lähialueella korvaamaan kolohaapojen vähyyttä. Pöntöttäminen erityisesti ydinalueiden lähellä tukee liito-oravakantaa.

YDINALUE

Alue sijaitsee yleensä laajemmalla elinpiirillä keskeisesti ja sillä on aiempia liito-oravahavaintoja. Sen rajaamisessa huomioidaan myös todennettujen puiden ryhmittäminen ja ydinalueen sijainti suhteessa koko elinpiiriin ja muihin mahdollisiin saman elinpiirin ydinalueisiin. Alueen muoto vaihtelee paikallisten olosuhteiden mukaan.

Ydinalueen laatu säilytetään: ennen kaikkea säästetään pesäpuut ja muut kolopuut sekä niitä ympäröivät suoja- ja ravintopuut tarpeellisine kulkuyhteyksineen. Varastopuut pysyvät samoina vuodesta toiseen ja ovat erittäin vahvasti papanoituja. Ydinalue on minimissään 4-5 puun ryhmä; näiden rajaaminen ryhmäksi reunimmaisten papanapuiden mukaan (konvekssi); siitä sovitun metrimäärän mukainen puskurivyöhyke (25m). Tarkemmat määritelmät on sovittu ELY:n ja kaupungin yhteistyönä (kts. liite liito-oravatermejä). Rajaukset tekee kaupunki, hankalimmissa kohdissa tarvittaessa ELY mukana.

Jos kyseessä on hanke, joka ulottuu liito-oravan elinpiirin ydinalueelle (=lisääntymis- ja levähdyspaikalle), on sen hävittämiseksi haettava poikkeuslupaa.

POTENTIAALINEN ELINPIIRI

Potentiaalinen elinpiiri on elinympäristö, joka kooltaan, olosuhteiltaan ja rakenteeltaan on sellainen, josta on kehitettävissä liito-oravalle soveltuva: hyvä puustorakenne, joka tarjoaa puustoa ravinnoksi ja pesäpaikoiksi, rajattuna mahdollisimman laajasti. Alueella on jonkin verran lehtipuustoa; koivua, leppiä, haapoja mielellään yhteisessä metsikössä. Pinta-ala on suurempi kuin 4 hehtaaria.

Potentiaalisten elinpiirien verkosto varmistaa kannan koon arviointiin liittyvän epävarmuuden huomioonottamisen sekä uusien liito-oravahavaintojen ja tulevien maankäyttötarpeiden yhteensovittamisen. Näiltä voi löytyä ns. korvaavia elinalueita, jos hanke joudutaan toteuttamaan liito-oravien elinpiirillä. Alue tukee olevien ydin- ja elinpiirien säilymistä ja erityisesti niiden laatua (puskurointivaikutus). Alueet mahdollistavat liito-oravien elinpiirien siirtymisen ja uusien elinpiirien syntymisen sekä kannan säilymisen pitkällä aikavälillä. Ideaalitapauksessa näitä on moninkertaisesti asuttuihin metsiköihin verrattuna.

Potentiaalinen elinpiiri on vielä toistaiseksi tyhjä liito-oravaesiintymistä, ns. asuttamaton metsä. Se sijaitsee todennettujen elinpiirien lähiympäristössä ja liito-oravan liikkumista palvelevien pääyhteyksien ja alueellisten yhteyksien varrella, osana viherverkostoa. Alueelta on ideaalitapauksessa 2-3 ekologista yhteyttä, minimissään yhteys ainakin yhteen suuntaan.

Tarkemmat määritelmät on sovittu ELY:n ja kaupungin yhteistyönä (kts. liite liito-oravatermejä). Rajaukset tekee kaupunki, hankalimmissa kohdissa ELY on tarvittaessa mukana.

KULKUYHTEYDET

Yhteyksien muodostamisen yleiset tavoitteet

Esiintymien välillä ja eri suuntiin niitä ympäröivillä metsäalueilla säilytetään liito-oravien levittäytymisen mahdollistavat, puustoiset kulkuyhteydet. Erityisesti varmistetaan liito-oravakannan yhteydet kaupunkialuetta ympäröiville laajoille metsäalueille.

Yhteyksien tulee olla pitkällä aikavälillä säilyviä ja aikaa kestäviä. Suositeltava tavoite on monikerroksinen, ns. puskuroitu yhteys, jossa on useita latvuserroksia, joka kestää aikaa eikä katkea yhden puusukupolven vanhentuessa.

Kuovin yhteydessä laaditaan Espoon mallia mukaileva kokonaistarkastelu, jossa kuvataan tärkeimmät alueelliset ja elinympäristöjen väliset yhteydet ja yhteystarpeet. Verkostomaisuuden turvaamiseksi, kestävyyslisäämiseksi ja erilaisten riskitekijöiden vaikutusten vähentämiseksi tullaan mahdollisesti työn kuluessa osoittamaan kohtia, joissa yhteyksien aktiivinen luominen on tarpeen (Tarkastelu on vielä kesken, ainoastaan Rautaniemen osalta valmis). Tarkastelussa osoitettujen yhteyksien sijainnit ovat ohjeellisia. Jatko-suunnittelussa niiden paikkaa voidaan tarkentaa soveltuvien elinympäristöalueiden tai liikkumiseen soveltuvien alueiden puitteissa.

Kaupungin suuralueiden liito-oravakannan pitkällä aikavälillä elinvoimaisena säilymisen kannalta yhteyksien tarkkaa sijaintia ja laatua olennaisempaa on elinympäristöjen välinen yhteyksien tarve. Kanta pysyy elinvoimaisena, kun liito-oravakoiraat pääsevät siirtymään naaraiden elinympäristöihin ja nuoret liito-oravat pystyvät levittäytymään uusille alueille.

Espoon kaupungin mallissa pitkien (yli 750 metriä) yhteyksien varteen suositellaan säästettäväksi tai kehitettäväksi noin 0,2- 0,5 ha suuruisia metsiköitä välietapeiksi, jotka tarjoavat liito-oravalle ravintoa ja suojaisia levähdyspaikkoja. Yhteyksien varrella sijaitsevien merkittävien esteiden ylittämistä tulee helpottaa säilyttämällä ja istuttamalla ylityksen mahdollistavaa puustoa esteensuuntaisesti yhteyttä leveämmällä osuudella.

Kuopion tapauksessa vasta työtä laadittaessa voidaan tutkia muodostuvatko selvitysalueen elinympäristöjen väliset yhteydet pitkiksi ja tarvitaanko ns. välietappeja. Tarkastelu on vielä kesken.

Espoon kaupungin laatimaa selvitystä havainnollistavine periaatekuvineen tulee hyödyntää. (mm. esimerkki kadun ylityksen helpottamisesta).

Lukumäärä ja luonnehdinta

Yhteyksien havainnollistamisessa hyödynnetään laserkeilauksen puuston korkeuden mukaan eriteltyä aineistoa. Tarkemmat yhteydet osoittaa kaupunki, ELY kommentoi työn kuluessa, tarvittaessa.

Säilyvillä elinpiireillä tavoitellaan säilytettävän vähintään kaksi yhteyttä elinympäristön muille alueille. Elinympäristöverkoston tärkeissä solmukohdissa säilytetään kolme yhteyttä.

Yhteydet voidaan jakaa laadullisesti kolmeen luokkaan: pääyhteyksiin, alueellisiin (laadullisesti hyviin) ja paikallisiin (kapeisiin, yhteysverkkoa täydentäviin) yhteyksiin.

PÄÄYHTEYS

Pääyhteydet ovat merkittävimmät liikkumisyhteydet; niihin sisältyy alueita, joissa on oravalle suotuisia liitopuita laajempina kokonaisuuksina. Pääyhteyksiä Kuopiossa on viisi: Puijolla ja sen lähiympäristössä, Neulaniemen länsilaidalla edelleen kohti etelää Matkukseen (vrt maakuntakaava), kapeampina Jynkässä ja Rautaniemessä ja Vanuvuoressa.

Pääyhteys muodostuu laajemmista metsäisistä kaistaleista / vyöhykkeistä, joiden leveys on Puijolla enimmillään 1,5 km ja kapeimmillaan Rautaniemessä 150 m. (Espoon esimerkkitapauksessa leveys on voinut vaihdella muutamasta kymmenestä metrillä satoihin metreihin.)

Maakuntakaavan viheryhteystarve noudattelee rantoja Laivonsaaresta Neulaniemen kärkeen, Pienen Neulamäen länsirantaan ja edelleen Matkusjärven kautta Vanuvuoressa. Poikittainen viheryhteystarve on Puijolta pohjoiseen ja Puijon yli Julkulasta Kettulanlahteen. Edellä kuvatut viheryhteydet on osoitettu Kuovin tarkastelussa ja ovat pääyhteytenä mukana mutta täsmentyneet työn kuluessa hieman maakuntakaavasta poikkeavina. Aukkoja pääyhteyksissä on moottoritien kohdalla keskustan pohjoispuolella, Leväsellä, Jynkässä ja Matkuksessa.

ALUEELLINEN YHTEYS

Elinpiirien välisten ensisijaisten yhteyksien tulee olla alueellisia hyviä yhteyksiä. Alueelliset yhteydet muualle säilytetään ja niiden toimivuutta parannetaan; karttatarkastelu on vielä kesken - toimenpiteet tarkentuvat työn kuluessa alueittaisen tarkastelun yhteydessä. Onko meidän tavoite muutamasta kymmenestä metrillä satoihin metreihin, millaisilla aukkoilla? (Espoon tapauksessa tavoitteellinen leveys on 20 - 50 metriä (tai enemmän) ja aukkokohdissa puiden välinen etäisyys enintään 20 metriä.)

PAIKALLINEN YHTEYS

Kapeat, yksittäisistä puista tai puuriveistä muodostuvat yhteydet voivat toimia muita yhteyksiä tukevin yhteyksinä. Ne eivät saa olla elinpiirejä yhdistäviä, ainoita yhteyksiä.

Kapeita yhteyksiä tulisi vahvistaa ja niiden kestävyys varmistaa

- muodostamalla niille rinnakkainen latvusyhteys esimerkiksi istuttamalla kaksi vierekkäistä puuriviä kujanteeksi
- leventämällä viherkaistaa puiden rinnakkaisen tai lomittaisen istuttamisen mahdollistavaksi
- istuttamalla latvusyhteyttä vahvistavaa puustoa kadun reuna-alueelle tai tontin puolelle

AUKKOJEN YLITYSKOHDAT

Aukeanylityspaikat eivät saa olla yli 50 metrin levyisiä ja niiden molemmille puolille on jätettävä riittävästi puustoltaan vähintään noin 15-metrillä metsää. Liikkumista helpottavia latvusyhteyksiä tarjoavat myös säästöpuut.

Yleisiä toimia, joilla katu ympäristössä voitaisiin tukea siirtymistä aukkojen ylityskohdissa, ovat valojen puupylväiden säilyttäminen kriittisissä kohdissa ja katualueen puuston toteuttaminen monipuolisempaan (leveämmät istutusalueet, puita myös keskellä, vrt Tasavallankatu). Nämä toimenpiteet tarkentuvat työn kuluessa alueittaisen tarkastelun yhteydessä.

4. HYVÄN LIITO-ORAVAKARTOITUKSEN PERUSTEET

Hyväksytty valmisteluryhmässä: 16.4.2015, 3.6.2015

Hyväksytty työryhmässä: 8.6.2015

Johdanto

Kuopiossa liito-oravakartoitukset on viime vuosina tehty pääosin itse. Kartoituksista on vastannut strategisen maankäytön suunnittelun luontoselvityksiin perehtynyt suunnittelija. Osa kartoituksista tilataan tarpeen mukaan ulkopuolisilta konsulteilta.

Sopiva ajankohta

Sopivin ajankohta liito-oravakartoitukselle on Kuopiossa yleensä 15.3.–15.5. Kartointu voi jatkua kesäkuullekin, mutta silloin papanoiden havaitseminen voi olla vaikeampaa kenttäkerroksen kasvillisuuden ja papanoiden hajoamisen takia. Ajankohta riippuu myös kevään etenemisestä. Alkukaudesta havaitsemista rajoittaa ajoittain lumisade, joka peittää papanat. Heti lumisateen jälkeen ei pidä tehdä kartoitusta. Paksu lumi- ja peite voi myös hankaloittaa maastossa liikkumista ja tehdä kartoituksen erittäin vaikeaksi ja raskaaksi.

Papanoiden keltaisuuteen ja määrään vaikuttaa mitä ilmeisimmin myös lehtipuiden keväisen kukinnan ajankohta ja volyymi: mitä enemmän pulleita siitepölynorkkoja on, sitä helpommin papanoita on löydettävissä. Toisaalta papanoita ei kannata paljon etsiä ennen kuin harmaalepän kukinta on alkanut ja norkot ovat pullistuneet.

Kartoituksen tekeminen

Hyvän kartoituksen tekeminen edellyttää GPS-laitetta ja tutustumista alueeseen etukäteen ilmakuvilla sekä usein myös maastossa. Selvitysalueen kartoituksen pitää olla kattava. Kuusikoissa katsotaan myös muiden kuin halkaisijaltaan yli 40-senttisten puiden tyviä.

Varttuneissa kasvatusmetsissä ja päätehakkuuta lähestyvissä metsiköissä tehdään riittävän tiheään otoksia ja alueet, joista papanoita alkaa löytyä, tutkitaan tarkemmin liki puu puulta. Sopivat ruokailu- ja reviirialueet

(erityisesti harmaalepikot, haapaesiintymät, lehtisekapuustot ja järeät havu-lehtisekapuustot) merkitään kartoille ja ne lähiympäristöineen selvitetään tarkimmin.

Taimikoita – nuoria kasvatusmetsiköitä ei tarvitse kattavasti kartoittaa, mutta ne merkitään kartoittamattomina alueina kartoille, jos ja kun niitä ei ole käyty kartoittamassa. Jos näillä alueilla on isoja puita ryhminä tai yksittäin, on laikut syytä käydä kartoittamassa. Samoin tutkitaan taimikoiden (etenkin, jos niillä on leppiä ja haapaa) reunametsät.

Eriyisesti on huomattava, että liito-orava viihtyy hyvin myös asutuilla alueilla, joten pihapiireissä sijaitsevat sopivat isot kuuset, haavat ja muutkin isokokoiset puut on tarkistettava, jos se on vain mahdollista asukkaiden kotirauhaa häiritsemättä.

Löydetyt papanapuut paikannetaan GPS-laitteella. Jokaisesta puusta tallennetaan vähintään puulaji ja puun tyvellä tai rungolla tavattu papanoiden yhteismäärä. Jos käytetään papanamääristä pelkästään luokasteikkoa, pitää sen olla yhtenevä kaupungin tietokannan luokituksen kanssa (1–10, 11–50, 51–100, 101–500 ja yli 500 papanaa).

Sopivat kolopuut paikannetaan GPS-laitteella. Löydetyiltä reviereiltä merkitään GPS:lle myös niillä huomatu risupesät (erikseen risupesiä ei tarvitse etsiä). GPS-laitteeseen tallennetaan aina myös kartoittajan kulkujälki, josta voidaan myöhemmin riittävän tarkasti todeta, millä alueilla kartoittaja on käynyt.

Sopivat koordinaatit tietojen ilmoittamiseen ovat:

- ETRS89 TM35-FIN (maanmittauslaitoksen tasokoordinaatisto, metreinä)
- ETRS89 – GK27 (Kuopion kaupungin tasokoordinaatisto, metreinä)

Raportit sisältävät myös selvittäjän mahdollisesti laatimat paikkatietoaineistot sähköisinä MapInfoon luettavassa muodossa. Ellei se ole mahdollista, asiasta pitää mainita tarjouksessa.

Tarjouksessa pyydettyjen raporttien lisäksi konsultin pitää toimittaa kaupungille tiedot liito-oravahavainnoista ja muista arvokkaista lajihavainnoista erillisillä excel-pohjilla koordinaatteineen.

Aineistossa pitää aina olla jokaiselle ilmoitettavalle puulle yksilöllinen tunnus (id), joka on mukana kaikissa paikkatietoaineistoissa ja taulukoissa.

Raportti

Raportti sisältää edellä mainitut tiedot, kartoituksen tulokset ja selvittäjän tekemät päätelmät. Kartoille tehdyt reviirirajaukset perustellaan tekstiin ja reviirien elinympäristöt kuvataan sanallisesti ja valokuvin sekä arvioidaan niiden tyyppillisyyttä ja soveltuvuutta suhteessa liito-oravan yleisiin elinympäristövaatimukseen. Ravinnonhankintaan soveltuvat alueet kuvataan osana reviirin kuvauksia.

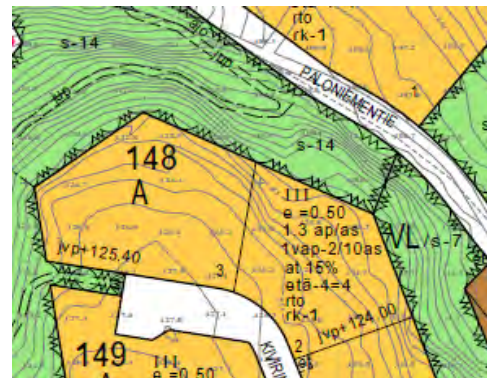
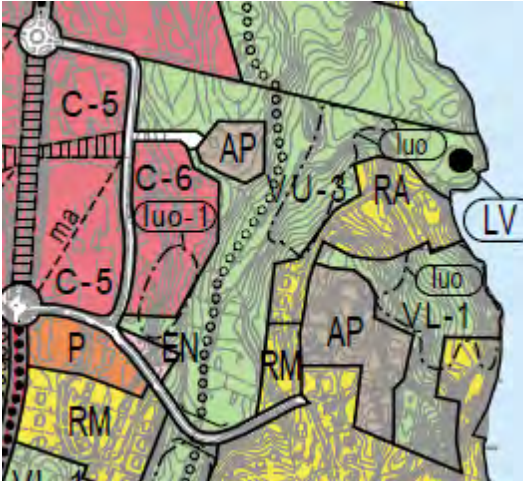
Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan tulkinta

Kaupunki yhdessä ELY-keskuksen kanssa tekee lisääntymis- ja levähdyspaikan tulkinnan konsultin tai kaupungin oman kartoituksen pohjalta. Viherverkostoselvitys on apuna tulkinnan tekemisessä.

5. KAAVAMERKINNÄT JA -MÄÄRÄYKSET

Hyväksytty valmisteluryhmässä: 25.1.2016, 13.4.2016, 22.5.2017

Hyväksytty työryhmässä: 1.2.2016, 18.4.2016, 24.5.2017

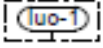

Yleiskaavamerkintöjä ja -määräyksiä ohjeistavat Ympäristöministeriön Maankäyttö ja rakennuslaki 2000 - julkaisusarjaan kuuluva Opas 1: Kaavamerkinnät ja Opas 11: Yleiskaavamerkinnät ja -määräykset. Asemakaavamerkintöjä ja -määräyksiä ohjeistavat Ympäristöministeriön Maankäyttö ja rakennuslaki 2000 - julkaisusarjaan kuuluva Opas 1: Kaavamerkinnät ja Opas 12: Asemakaavamerkinnät ja -määräykset. Näissä julkaisuissa liito-oravamerkintöjä on niukalti. Lisäksi Ympäristöministeriön yhdessä kuntaliiton, maakuntien liiton ja alueellisten ympäristökeskusten kanssa laatimassa ohjeessa YM/1/501/2005 Liito-oravien huomioon ottaminen kaavoituksessa on annettu ohjeita kaavamerkintöihin. Ohjetta ollaan parhaillaan uusimassa. Kunnat ovat kuitenkin joutuneet kehittämään kuntakohtaisia merkintöjään, koska annettu ohjeistus on käytännön kaavoitustyöhön nähden liian yleispiirteistä.

Tässä toimintamallin osiossa esitetään suosituksia käytettäviin yleiskaava- ja asemakaavamerkintöihin ja -määräyksiin sekä sovitaan Kuopiossa ongelmallisiksi muodostuneiden yleis- ja asemakaavamerkintöjen ja -määräysten käytöstä.

YLEISKAAVOITUS / Suosituksia yleiskaavamerkintöihin ja -määräyksiin

Jatkossa käytetään esimerkiksi seuraavia merkintöjä ja määräyksiä:

Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue

Suunnittelumääräys:

Alueella on todettu luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamia liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Asemakaavaa laadittaessa on otettava huomioon lisääntymis- ja levähdyspaikkojen sekä liito-oravan liikumisen turvaaminen.

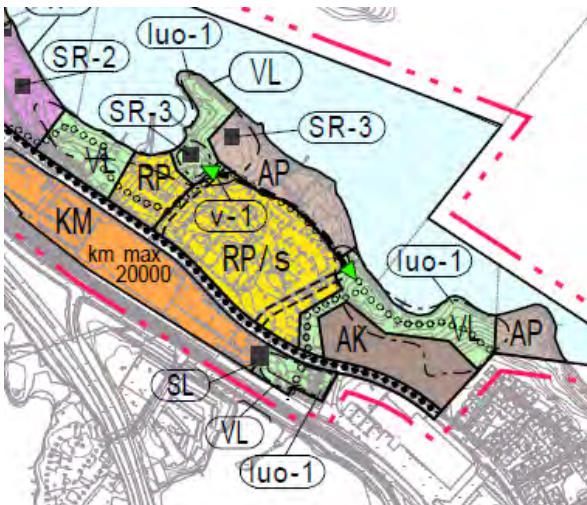
A green double-headed arrow icon. Viheryhteys

Suunnittelumääräys:

Puustoinen kulkuyhteys liito-oravan elinalueiden välillä tulee säilyttää. Alueen puustoa tulee hoitaa sekä tarvittaessa uudistaa siten, että kulkuyhteys säilyy.

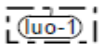
YLEISKAAVOITUS / Päällekkäismerkintä

Aiemmin käytetyt merkinnät:

VIHERYHTEYSTARVE

Suunnittelumääräys:
Puustoinen kulkuyhteys liito-oravan elinalueiden välillä tulee säilyttää. Alueen puustoa tulee hoitaa sekä tarvittaessa uudistaa siten, että kulkuyhteys säilyy.

LUONNON MONIMUOTOISUUDEN KANNALTA ERITYISEN TÄRKEÄ ALUE

Suunnittelumääräys:
Alueella on todettu luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamia liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Asemakaavaa laadittaessa on otettava huomioon lisääntymis- ja levähdyspaikkojen sekä liito-oravan liikkumisen turvaaminen.

Yhteinen johtopäätös päällekkäismerkinnän käytöstä:

- ydinalueelle ei osoiteta rakentamista, voi kuitenkin sisällyttää osittain pääkäyttötarkoituks-merkintään
- voisi olla hyväksyttävää poikkeustapauksessa elinpiirille, jos tilaa molemmille
 - maankäytön kehittämisen kannalta keskeisellä paikalla
 - luo-merkinnän pinta-alallinen osuus pääkäyttötarkoitusalueesta, mahtuuko rakentamista = pääkäyttötarkoitusalueen toteuttamismahdollisuus
 - muu ympäristörakenne, viherverkoston kokonaisuus, lieventävät toimet
 - puulajien tulevaisuus (uudistaminen, säilyminen, parantaminen)
 - maasto, aluerajaus, käyttötarkoituksmerkintä (mm. rakentamisen tehokkuus)
 - millainen elinympäristö (olevat puulajit, onko potentiaalinen elinympäristö liito-oravalle)
- yleiskaava on yleispiirteinen: ei edellytä alueen käyttöä tarkemmin suunniteltaessa pelkään tiivistä ja yhtenäistä rakentamista, kaavassa ei ole määrätty rakentamisen määrästä -> maankäyttöratkaisut täsmentyvät asemakaavaa laadittaessa

ASEMAKAAVOITUS / Suosituksia asemakaavamerkintöihin ja -määräyksiin

Tonttialueiden ulkopuolella käytetään jatkossa:

- lisääntymis- ja levähdyspaikka:
 - o aiemmin käytetty merkintä /s-7 muuttuu merkinnäksi **/s-15**: ”Alue, jolla ympäristö säilytetään. Alueella on todettu luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamia liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Alueen puustoa tulee säilyttää ja hoitaa niin, että liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat ja niitä suojaava puusto säilyy. Myös liito-oravan liikkumisen kannalta riittävä puusto tulee säilyttää.”
 - entiset pl-7-merkinnällä osoitetut tonttien takaosat sisällytetään VL/s-15 -merkintään
- kulkuyhteys:
 - o kulkuyhteysmerkintöjä ja ulkoilureitteihin liittyviä määräyksiä käytetään tarvittaessa
 - latvusyhteys laajempiin viheralueisiin, yhteyden säilyttäminen ja rakentaminen
 - puuston hoitaminen ja uudistaminen/rakentaminen siten, että latvusyhteys laajempiin viheralueisiin säilyy/muodostuu
 - o aiemmin käytetty merkintä pl-23 muuttuu merkinnäksi **pl-28**: ”Alueen osa, jolla puustoinen kulkuyhteys liito-oravan elinalueiden välillä tulee säilyttää. Alueen puustoa tulee hoitaa sekä tarvittaessa uudistaa siten, että kulkuyhteys säilyy.”

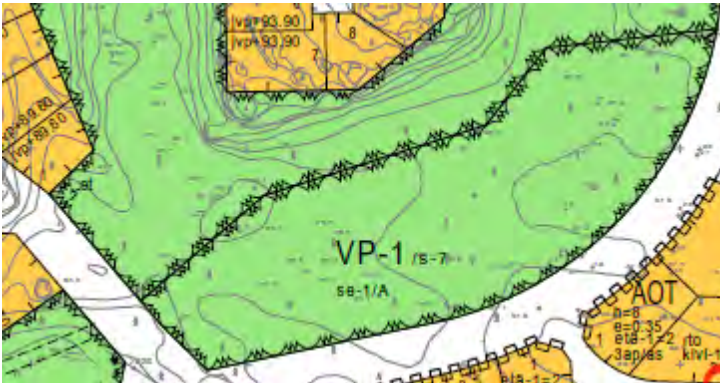
Tonttialueilla käytetään jatkossa:

- lisääntymis- ja levähdyspaikka:
 - o uusi merkintä **pl-29**: ”Luonnontilaisena säilytettävä alueen osa. Alueella on todettu luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamia liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Alueen puustoa tulee säilyttää ja hoitaa niin, että liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat ja niitä suojaava puusto säilyy. Myös liito-oravan liikkumisen kannalta riittävä puusto tulee säilyttää.”
- kulkuyhteys:
 - o aiemmin käytetty merkintä pl-23 muuttuu merkinnäksi **pl-28**: ”Alueen osa, jolla puustoinen kulkuyhteys liito-oravan elinalueiden välillä tulee säilyttää. Alueen puustoa tulee hoitaa sekä tarvittaessa uudistaa siten, että kulkuyhteys säilyy.”

Tarvittaessa kaavamerkintöjä ja -määräyksiä täsmennetään havaintoaineistolla ja/tai rakentamistapaohjeilla. Toimintamallin liitteenä 1 on esimerkki rakentamistapaohjeesta.

ASEMAKAAVOITUS / Selvitysaluemerkintä

Aiemmin käytetyt merkinnät:

0501001

Puisto. Alueelle saa rakentaa yhdyskuntateknisiä laitteita sadevesihuoltoa varten ja alueella suorittaa maisemaa muuttavia toimenpiteitä.

/s-7

1271007

Alue, jolla ympäristö säilytetään. Alueella on todettu luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamia liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Alueella suoritettavat toimenpiteet on tehtävä siten, että liito-oravan pesäpuut ja niitä suojaavat puut sekä ravinnonhankinnan ja liikkumisen kannalta riittävä puusto säilytetään.

se-1/A

1241033

Selvitysalue. Alueella ja sen lähiympäristössä on todettu luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamia liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Mikäli liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat häviävät alueelta eikä alueella ole laajemmalti merkitystä liito-oravan kannalle, se voidaan kaavoittaa myöhemmin asuinrakennusten korttelialueeksi.

Yhteinen johtopäätös selvitysaluemerkinnän käytöstä:

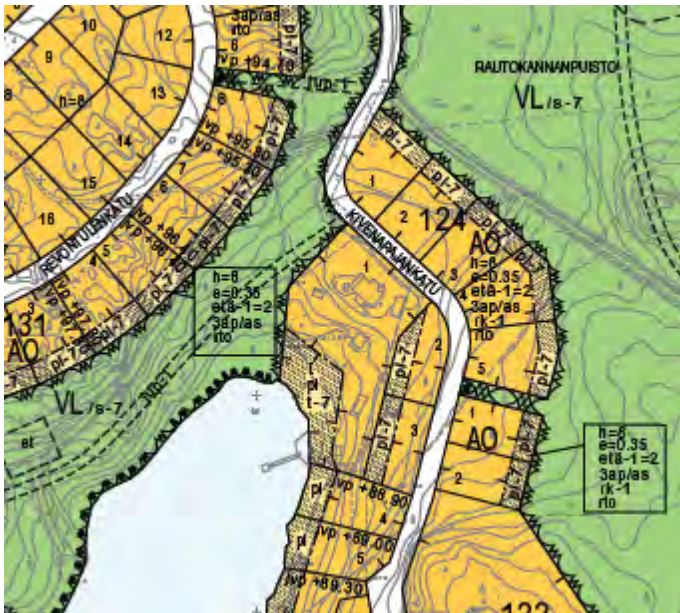
- selvitysalueetta koskeva kaavamerkintä on ongelmallinen, ELY ei suosittele
 - tapauskohtainen harkinta, hyväksyttävissä ainoastaan poikkeustapauksissa
 - asemakaavan sisältövaatimusten tulee täyttyä; lähtökohtana on, että luontoarvo on todettu alueella, huomioitava ja säästettävä kaavassa
 - lähtökohtaisesti selvitysaluemerkintää ei tule osoittaa ydinalueiden päälle, vertaa toimintamallin periaatteet ja viherverkosto
 - asemakaavavaihtoehtojen tarkastelujenkin jälkeen alue on tärkeä osoittaa selvitysalueeksi (vaihtoehtoja on tarkasteltu)
 - selvitysaluemerkinnän käyttöä voi välttää hyvällä suunnittelulla
- poikkeustilanteissa yksittäistapauksissa mahdollista selvittää, onko kaavamerkintää mahdollista käyttää

- käytöstä neuvoteltava ELY-keskuksen kanssa riittävän ajoissa (=ennen valmisteluvaiheen aineiston laatimista)
- kaavamerkinnällä on tärkeä informatiivinen arvo heti alkuvaiheessa lähialueen asukkaille mahdollisesta maankäytön muutoksesta (VL-alueen muutoksesta korttelialueeksi)
- merkintää helpompi käyttää, jos kyseessä epätyypilliset habitaatit (männikkö, puistoalue, rakennettu alue) eikä alueella ole muita luontoarvoja
- mahdollinen, mikäli seuraavat reunaehdot täyttyvät
 - selvitysalue kohdistuu ydinalueeseen
 - alue kaavatalouden, kaupunkirakenteen ja tonttitarjonnan kannalta merkittävä
 - viherverkosto varmistaa, että liito-oravan suotuisa suojelutaso säilyy
 - **kaavanmuutosprosessin** aikana liito-oravan esiintyminen ym. seikat tutkitaan tarkasti ELYn kanssa noudattaen MRL:n mukaisia menettelyjä
 - viiden vuoden vuosittainen seuranta osoittaa, ettei alueella ole liito-oravia

Jatkotyössä tullaan pohtimaan, voiko selvitysalueen pääkäyttömerkintä olla suoraan korttelialuumerkintä. Tällöin alue säilyisi rakentamattomana niin kauan, kunnes on todettu liito-oravan hävinneen alueelta. Tämän jälkeen alue voidaan toteuttaa korttelialueena **ilman kaavanmuutosprosessia**.

ASEMAKAAVOITUS / Tonttien takaosien merkinnät

Aiemmin käytetyt merkinnät:

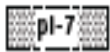

0502000
Lähivirkistysalue.

/s-7

1271007

Alue, jolla ympäristö säilytetään. Alueella on todettu luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamia liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Alueella suoritettavat toimenpiteet on tehtävä siten, että liito-oravan pesäpuut ja niitä suojaavat puut sekä ravinnonhankinnan ja liikkumisen kannalta riittävä puusto säilytetään.

1242010

Istutettava alueen osa. Lähinnä luonnontilaisena säilytettävä alueen osa, jonka olemassa oleva puusto on säilytettävä ja täydennettävä liito-oravan liikkumisen kannalta riittävällä puustolla.

1340084

Luonnontilaisena säilytettävä alueen osa. Alueella on luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamia liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Alueella suoritettavat toimenpiteet on tehtävä siten, että liito-oravan pesäpuut ja niitä suojaavat puut sekä ravinnonhankinnan ja liikkumisen kannalta riittävä puusto säilytetään.

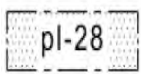

1340002 pl

Istutettava alueen osa. Lähinnä luonnontilassa säilytettävä alueen osa, jonka olemassa oleva puusto on säilytettävä ja täydennettävä.

Yhteinen johtopäätös merkinnän käytöstä:

- pl-7 -merkintä ei mahdollista puuston kaatamista asukkaiden toivomalla tavalla, rajoittaa tontin käyttöä liikaa -> aiheutunut käytännön ongelmia luvituksen yhteydessä
- jatkossa tiheästi rakennettavilla omakotialueilla tonttien takaosissa ei käytetä pl-7 -merkintää, vaan ko. alueet sisällytetään VL/s-7 -alueeseen (kaupungin viheralue)
- katsottava kuitenkin, etteivät lisääntymis- ja levähdyspaikat tuhoudu
- tontinvuokrasopimukseen voidaan sisällyttää ehto alueen säilyttämisestä
 - o kaavan yhteydessä voidaan sopia sellainen sanamuoto, joka on asiakkaan kannalta ymmärrettävä
 - o voi olla osittain suoraan kaavamerkinnästä, esim. ”Asemakaavan mukaan tontilla on alueen osa, jolla puustoinen kulkuyhteys liito-oravan elinalueiden välillä tulee säilyttää. Alueen puustoa tulee hoitaa sekä tarvittaessa uudistaa siten, että kulkuyhteys säilyy. Vuokralainen huolehtii kustannuksellaan, että määräys toteutetaan.”
- voidaan käyttää uutta pl-28-merkintää: ”Alueen osa, jolla puustoinen kulkuyhteys liito-oravan elinalueiden välillä tulee säilyttää. Alueen puustoa tulee hoitaa sekä tarvittaessa uudistaa siten, että kulkuyhteys säilyy.”
 - o kulkuyhteys säilyy puustoisena, antaa mahdollisuuden käyttää tonttia myös asukkaiden näkökulmasta

1340094 pl-28

Alueen osa, jolla puustoinen kulkuyhteys liito-oravan elinalueiden välillä tulee säilyttää. Alueen puustoa tulee hoitaa sekä tarvittaessa uudistaa siten, että kulkuyhteys säilyy.

/s-15

1670022 /s-15

Alue, jolla ympäristö säilytetään. Alueella on todettu luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamia liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Alueen puustoa tulee säilyttää ja hoitaa niin, että liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat ja niitä suojaava puusto säilyy. Myös liito-oravan liikkumisen kannalta riittävä puusto tulee säilyttää.

6. LIEVENTÄVÄT TOIMET JA KOMPENSAATIO (= JOUSTAVA SUOJELU)

Hyväksytty valmisteluryhmässä: 18.3.2015

Hyväksytty työryhmässä: 18.5.2015

Lajisuojelun joustava soveltaminen sisältyy sekä EU:n habitaattikomitean työryhmän että EU-komission ympäristöpääosaston luontodirektiivin 12 tulkinnasta antamiin ohjeisiin.

Luontodirektiivissä suojelluille lajeille aiheutuvien haitallisten vaikutusten vähentäminen tai jopa estäminen voi olla mahdollista **etukäteen** tehtävien **lieventävien** toimenpiteiden avulla. Ekologinen **kompensaatio** eroaa lieventävistä toimista siinä, että se kohdistuu aina **poikkeusluvan** perusteella hävitettyyn tai heikennettyyn lisääntymis- ja levähdyspaikkaan. Tässä toimintamallin osiossa selostetaan näitä lajisuojeluun liittyviä joustavan suojelun käsitteitä konkreettisiin esimerkkeihin soveltaen.

LIEVENTÄVÄT TOIMET (komission ohje kohta II.3.4.d)

LSL 49 §:n mukaan luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Em. hävittäminen ja heikentäminen on mahdollista vain poikkeusluvalla. **Lieventävillä toimilla voidaan välttää luvan tarve:** mikäli lisääntymis- ja levähdyspaikka lieventävien toimien ansiosta säilyttää alkuperäistä vastaavan kokonsa ja laatunsa, toiminnalle ei tarvita poikkeuslupaa.

- voidaan turvata lisääntymis- ja levähdyspaikan ekologisen toimivuuden jatkuminen
- alueen luonne säilytetään liito-oravalle suosiollisena

- uusi alue laadullisesti samanlaista
- voidaan varmistaa, ettei heikennystä tapahdu
 - o elinympäristön ennallistaminen tai uuden luominen siten, ettei lisääntymis- ja levähdyspaikan määrä tai laatu vähene missään hankkeen vaiheessa
 - o osoitetaan uutta elinympäristöä vanhan yhteyteen vastineeksi sille, että lisääntymis- ja levähdyspaikan jokin osa tai ekologinen toiminnallisuus jostakin syystä heikkenee
- voidaan minimoida tai ehkäistä kokonaan heikentyminen
- voidaan parantaa lisääntymis- ja levähdyspaikan laatua tai määrää
- oltava sitä varmempia, mitä uhanalaisempi laji on
- tulee sisältyä johonkin viranomaisen vahvistamaan suunnitelmaan tai lupaehtoihin (esim. kaavaan)
 - o oltava selvästi osoitettavissa
- esimerkkejä liito-oravan elinmahdollisuuksia turvaavista lieventävistä toimista asemakaavoissa:
 - o Metsäkummuntie, Päiväranta:
 - kaava-alueeseen liitetty viereistä V-alueetta ja sinne johtavia puistokaistaleita yhdyskäytäväiksi (katkeamaton kulkureitti)
 - kortteli- ja viheralueille merkintöjä, joilla turvataan lajille hyvin soveltuvien ruokailu- ja liikkumispuiden säilyttäminen ja täydentäminen: säilytettäviä ja täydennettäviä puustoisia alueita, puurivejä, ravinnonhankintaan ja liikkumiseen soveltuvien puiden istuttaminen
 - tontin luovutus rakentamiseen vasta puistoalueiden istutustoimenpiteiden toteuttamisen jälkeen
 - tontin istutustoimenpiteiden toteutumisen varmistaminen sopimusmenettelyillä ja rakennuslupakäsittelyssä
 - o Keilanrinteen pohjoisosa:
 - kortteli- ja katualueiden raja- ja papanapuita säilyttäen
 - laaja VL-alue, jossa puustoa, metsien käsittelyä ja pöntötystä koskeva kaava määräys (s-14)
 - o Pieni Neulamäki, SOK:n tontti:
 - yksittäinen papanapuu voi jäädä rakentamisen alle, kun katuyhteys poistuu (kapeenee kt-rasitteeksi) ja kaavaan lisätään istutettavan puuston merkinnät

KOMPENSAATIO (komission ohje kohta III.2.3.b)

Mikäli maankäytön muutoksien yhteydessä joudutaan poikkeuslupamenettelyllä hävittämään lisääntymis- ja levähdyspaikkoja, tulee muun muassa osoittaa, että suotuisan suojelun tasoa määrittävät tekijät toteutuvat ja suotuisan suojelun taso säilyy. **Suotuisan suojelun tason vaatimus voidaan täyttää kompensoivilla toimilla** (komission ohje kohta III.2.3.b).

- ei mainita 16 artiklassa
- riippumattomia siitä toiminnasta, joka aiheuttaa lisääntymis- ja levähdyspaikan häviämisen tai heikentymisen
- joissain tilanteissa niillä voidaan kuitenkin varmistaa, että vaikka poikkeuksella sallitaan tietty heikentäminen, sen haitallinen vaikutus suotuisa suojelun saavuttamiseen tulee eliminoiduksi
- lajikohtainen lähestymistapa

- yleisiä edellytyksiä soveltamiselle:
 - o toimien tulee korvata populaatiotasolla toimenpiteen kielteinen vaikutus
 - o niillä tulee olla hyvät mahdollisuudet onnistua ja niiden tulee perustua hyviin käytäntöihin ja kokemuksiin
 - o niillä varmistetaan lajin mahdollisuudet suotuisan suojelun saavuttamiseen
- toimien on oltava tehokkaita ennen heikentämistä tai viimeistään sen alkaessa
- kompensatioalue samalla kaava-alueella tai sen läheisyydessä populaatiotasolla (työryhmä 19.1.2015)
- esimerkki rupiliskosta:
 - o kaivettiin uusi soveltuva lampi
 - o uuden lammen seuranta
 - o hävitettävän ja uuden paikan lisääntyvä populaatio selvitettiin
 - o rakennustoimet ajoitettiin kompensoivien toimien mukaan
 - o pyydystämistä- ja siirtolupa 8–10 vuoden seurantavelvoite

KONKREETTISIA LIEVENTÄVIÄ JA KOMPENSOIVIA TOIMENPITEITÄ

Etukäteen tehtävät lieventävät toimenpiteet ja poikkeuslupaan liittyvät suotuisan suojelutason vaatimuksen täyttävät kompensoivat toimenpiteet lienevät käytännön tasolla jokseenkin samoja.

Toimenpiteiden yleisiä periaatteita

- elinympäristöjen säilyminen turvataan kaavoituksen, maankäytön suunnittelun ja toteutuksen sekä viherympäristön hoidon ja rakentamisen toimenpiteillä
- liito-oravan suojelusta huolimatta elinympäristöjä voidaan käyttää virkistykseen, kun elinympäristön laatua ja rakennetta sekä puuston hoitoa koskevat tavoitteet otetaan huomioon
- aluerajauksilla ja kaavamerkinnoilla varmistetaan liito-oravan elinympäristöverkoston ja yhteyksien säilyminen
- elinympäristöverkoston keskeiset elinympäristöalueet ja yhteydet sijoitetaan ensisijaisesti puisto- ja viheralueille, jolloin niiden säilyminen pitemmällä aikavälillä on turvatumpana ja samalla voidaan hyödyntää viheralue- ja elinympäristöverkoston päällekkäisyydestä saatavia hyötyjä, kuten viheralueverkoston elinympäristöverkostolle muodostamaa puskuria ja elinympäristön tukialueita (elinympäristöverkostolla voidaan tukea viheralueverkoston ekologista ja toiminnallista jatkuvuutta)
- elinympäristöjen laadun ylläpidon kannalta on tärkeää, että elinympäristöalueiden ja yhteyksien puustolle laaditaan hoito-ohjeet ja puustoa ylläpidetään ja hoidetaan liito-oravan kannalta suotuisasti
- liito-oravakannan kehittymistä tulee seurata ja seurannan tarve arvioidaan ja ohjelmoidaan, seuranta tehdään hankkeiden toteutusajataulukojen puitteissa riittävän tiedon saamiseksi suotuisan suojelun tason toteutumisen osoittamiseksi
- määritellään vastuualueet suotuisan suojelun tason turvaamistoimenpiteille

Konkreettisia toimenpiteitä

1. Elinympäristön riittävä **laajuus** ja niiden **väliset yhteydet**

- **kaavamerkinnot ja kaavaselostus:**

- viherverkostosuunnitelmaa käytetään tausta-aineistona
- viheraluevarauksia ja viheralueyhteyksiä sekä niiden sisältöä ohjaavat merkinnät, kortteli-alueita koskevat merkinnät ja määräykset
 - puuston käsittely-, säästämis-, suojaamis-, istutus- ja täydennysvelvoitteet eri aluevarauksiin, em. toimien ajoitus suhteessa rakentamiseen, pöntötykset
 - kriittisten ja heikentyneiden kohtien parantaminen
 - esimerkkejä **aiemmin käytetyistä** kaavamerkinnoista:
 - olevan puuston säilyttäminen ja täydentäminen
 - pesä-, suoja-, ravinnonhankinta- ja liikkumispuiden säilyttäminen
 - vaikutusten selvittäminen lupahakemuksen käsittelyn yhteydessä, ELY-keskuksen lausunnon pyytäminen
 - ekologiset käytävät
 - selvitysalue: tämän merkinnän käyttöä ohjataan toimintamallin osiossa ”4. Kaavamerkinnot ja –määräykset”
 - toimenpiteiden toteutuksen ajoitus suhteessa rakentamiseen
 - menettely toimenpiteiden toteutuksessa (kaavamerkintä tai sopimusperusteinen)

- **rakentamistapaohjeet:**

- täsmennetään kaavamerkintöjä, ohjataan toteutusta
- viheralueyhteydet, puuston käsittely-, säästämis-, suojaamis-, istutus- ja täydennysvelvoitteet eri aluevarauksiin, em. toimien ajoitus, pöntötykset
- kulkureitit, rakentamisen aikainen puuston suojaus, hakkuukieltoajat

- **toimivat ja kestävät yhteydet:**

- ydinalueilla 1-2 toimivaa yhteyttä, verkoston solmukohtilla 2-3 yhteyttä (turvaa verkostomaisuutta, lisää kestävyyttä, vähentää riskitekijöiden vaikutusta)
- yhteydet pitkällä aikavälillä säilyviä ja aikaa kestäviä: monikerroksinen, ns. puskuroitu yhteys (useita latvuserroksia)
- yhteyksien laatuluokat (ns. Espoon malli):
 - alueellinen pääyhteys:
 - laajempi metsäinen kaistale/vyöhyke
 - leveys muutamasta kymmenestä metrillä satoihin metreihin
 - voi olla osa laajempaa puisto- ja viheraluetta
 - hyvä yhteys:
 - leveys vähintään 20–50 metriä
 - aukkokohdissa puiden välinen etäisyys enintään 20 metriä
 - elinympäristörajausten välisten ensisijaisten yhteyksien tulee olla hyviä
 - yhteysverkkoa täydentävät yhteydet:
 - kapeat, yksittäisistä puista tai puuriveistä muodostuvat yhteydet
 - tukevat muita yhteyksiä

- kapeita yhteyksiä vahvistetaan ja kestävyys varmistetaan muodostamalla rinnakkainen latvusyhteys esimerkiksi istuttamalla kaksi vierekkäistä puuriä kujanteeksi, leventämällä viherkaistaa puiden rinnakkaisen tai lomittaisen istuttamisen mahdollistavaksi tai istuttamalla latvusyhteyttä vahvistavaa puustoa kadun reuna-alueelle tai tontin puolelle
- pitkien yhteyksien (yli 750 metriä) varteen säästetään tai kehitetään noin 0,2–0,5 ha suuria metsiköitä välietapeiksi (ravinto, suojaisa levähdyspaikka)
- merkittävien esteiden ylittämistä helpotetaan säilyttämällä ja istuttamalla ylityksen mahdollistavaa puustoa esteensuuntaisesti yhteyttä leveämmällä osuudella
 - ei pelkästään pylviäitä (suojavaikutus), ei metallipylväitä (liukuminen)
 - esim. kierto liittymässä puita viherkaistoille ja keskiosaan
 - kadun ylittämiseksi kadun keskelle leveä viherkaista, jolle istutetaan suurikokoisia puuntaimia lomittain; kadun molemmilla puolilla säilytetään suurikokoisia puita leveällä vyöhykkeellä ja tarvittaessa täydennetään puustoa istutuksin; säilytettävä puusto juuristoalueineen suojataan rakentamisen ajaksi
- luiskien käsittely, tukimuurit, kasvillisuuden käyttö

2. Elinympäristön laatu

- viherverkostosuunnitelmaa käytetään tausta-aineistona
- elinympäristöverkoston laatua ylläpidetään liito-oravan olosuhteita suosivilla puuston ylläpito- ja hoitotoimenpiteillä
 - elinympäristöverkoston viheralueille laaditaan hoito-ohjeet, joilla varmistetaan puuston rakenteen ja puulajikoostumuksen säilyminen soveltuvina
 - elinympäristön parantaminen muokkaamalla liito-oravalle paremmin soveltuvaksi:
 - pönttöjen (suuaukko 45 mm) lisäys pesä- ja levähdyspaikoiksi
 - 5–7 pönttöä/hehtaari
 - uusinta ja tyhjennys tarvittaessa (kirjataan esim. elinympäristön hoito-ohjeisiin)
 - istutetaan ja suositetaan kuusia (antavat suojaa) sekä haapoja ja leppiä ruokailu- ja pesäpaikoiksi
- metsänhoitotoimet:
 - sopivien puiden säästäminen, sopivien puiden istutus, muut metsänhoitotoimet
 - viherverkostosuunnitelman huomioiminen

3. Rakentamisen haitallisten vaikutusten vähentäminen ja lieventäminen

- tontinluovutuksen yhteydessä ajoitusvelvoitteita: puuston poisto, olevan ja säilytettävän puuston suojaus, puuston istutus (korvaaminen) ja täydennys, puuston suojaaminen / rakentamisen ajoitus
- katkeavien yhteyksien ohjaaminen uusille reiteille
- kriittisten kohtien parantaminen pikaisesti tai jopa ennakoivasti
- soveltuvien elinympäristöalueiden säilyttäminen rakentamisalueen lähellä ja yhteyksien ylläpitäminen niille

- elinpiirien siirtymisen tukeminen säilyttämällä puustoa mahdollisimman pitkään rakennusvaiheessa (kaavamerkinnot, selostus, sopimusasia)
- rakennusvalvonnalla tärkeä rooli yksityisten tonttien toteutuksessa mm. puuston säilyttämisessä, puuston säilyttäminen pitää varmistaa kaavan laatimisesta rakentamiseen ja jälkihoitoon asti
- puuston suojaus rakentamisen aikana

7. POIKKEUSLUPA: HAKEMINEN, HAKEMUKSEN PERUSTELUT JA PÄÄTÖKSEN PERUSTEET

Hyväksytty valmisteluryhmässä: 3.6.2015

Hyväksytty työryhmässä: 21.9.2015

Luonnonsuojelulain 49.1 §:n mukaan luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Liito-orava on yksi luontodirektiivin liitteen IV (a) sisältämistä tiukan suojelun lajeista. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi yksittäistapauksessa myöntää luvan poiketa 1 momentin kiellosta luontodirektiivin artiklassa 16 (1) mainituilla perusteilla.

Poikkeuslupan myöntäminen ei ole rutiiniratkaisu. Poikkeaminen voidaan myöntää yksittäistapauksissa ja jos poikkeamisen edellytykset täyttyvät. Poikkeamisen edellytykset ovat tiukat. Poikkeushakemuksen nopeaa ja perusteltua ratkaisemista edistää se, että hakemuksessa esitetään sellaiset perustelut, joita ELY-keskus tutkii päätöstä tehdessään ja joihin päätös voidaan perustaa.

Poikkeuslupaa liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittämiseen tai heikentämiseen haetaan yksittäistapauksissa sen jälkeen, jos asiaa ei ole saatu ratkaistuksi maankäytön suunnitteluun liittyvillä muilla keinoilla. Poikkeuslupaa haetaan pääsääntöisesti lainvoimaisen asemakaavan alueella tilanteessa, jolloin alueelta on löydetty toteennäytetysti uusi tai uusia liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Joissain tapauksissa poikkeuslupaa joudutaan hakemaan jo asemakaavoitusvaiheessa. Kynnys poikkeuslupan hakemiseen jo asemakaavoitusvaiheessa on korkeahko, koska ensisijaisena tavoitteena on ratkaista asia asemakaavoituksen keinoin. Asemakaavoitusvaiheessa lupaa voidaan hakea tilanteesta riippuen joko asemakaava-alueiden toteuttamiseksi ja erityistapauksissa myös (osa)yleiskaava-alueelle yleiskaavan ja tulevien asemakaava-alueiden toteuttamiseksi. Asemakaavoitusvaiheessa poikkeusta voi hakea siinä vaiheessa, kun hakemukselle on esitettävissä riittävät edellytykset ja perustelut. Ennen poikkeuslupan hakemista tulee vaihtoehtoiset ratkaisut olla tutkittu ja perusteltu, että niitä ei ole.

Hakemisen ajankohdasta riippumatta noudatetaan Luontodirektiivin 16(1) artiklan mukaisia poikkeusedellytyksiä, jotka tulee perustella hakemuksessa.

Tässä toimintamallin osiossa taustoitetaan luonnonsuojelulain säännöstä, esitetään luontodirektiivin mukaiset poikkeusedellytykset sekä avataan näitä edellytyksiä käytännön tasolle niin hakemuksen perustelujen kuin päätöksen perusteiden näkökulmasta. Toimintamallin liitteenä 2 on esimerkki asemakaavoitusvaiheessa laaditusta poikkeuslupahakemuksesta ja siitä annetusta päätöksestä ja liitteenä 3 esimerkki lainvoimaista asemakaavaa koskevasta poikkeuslupahakemuksesta ja siitä annetusta päätöksestä.

Taustoitusta

Luonnonsuojelulain säännös

Alkuperäinen hallituksen esitys LSL 49 §:ksi: ”Luontodirektiivin 12 artiklan 1 kohdan d alakohta edellyttää lisäksi, että jäsenvaltioiden on kiellettävä kyseessä olevien lajien lisääntymis- tai levähdyspaikkojen heikentäminen tai hävittäminen. **Komissiosta saadun tulkintaohjeen mukaan kielto tarkoittaa vain luonnossa selvästi havaittavia lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.** Tämän vuoksi ehdotetaan, että kielto näin täsmennettynä otettaisiin pykälän 1 momentiksi. Toisaalta kielto ei edellytä tahallisuutta. Se ulottuu myös piittämättömyydestä tai ajattelemattomuudesta johtuvaan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämiseen ja heikentämiseen. Esimerkkinä säännöksen tarkoittamista lisääntymis- ja levähdyspaikoista voidaan mainita saimaannorpan pesät ja oleskeluluodot.”

LSL 49 §:n alkuperäisessä muodossa luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden **selvästi luonnossa havaittavien** lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen oli kielletty. Euroopan yhteisöjen komissio oli kuitenkin 2.4.2003 valvontamenettelyssä Suomelle osoittamassaan perustellussa lausunnossa todennut, ettei määre "selvästi luonnossa havaittavat" ollut luontodirektiivin säännösten mukainen, ja siten direktiivi oli tältä osalta pantu **puutteellisesti** täytäntöön. Asia korjattiin 8.6.2004 annetulla lainmuutoksella (553/2004), joka tuli voimaan 1.7.2004. Voimassaolevan LSL 49 §:n mukaan luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty.

Hävittäminen ja heikentäminen

Hävittämisen käsite ei sisälly habitaattikomitean työryhmän eikä komission ympäristöpääosaston tulkintaohjeisiin. Lainvalmistelussa on katsottu, että liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan **hävittäminen** tarkoittaa pesintään, päivehtimiseen (=oleskeluun), levähtämiseen, suojautumiseen tai ravinnon varastointiin käytettävien puiden tai niitä välittömästi ympäröivien suoja- ja ravintopuiden kaatamista. Hävittämistä ovat edellä mainittujen lisäksi muut toimet, joiden jälkeen lisääntymis- ja levähdyspaikka ei ole enää asumis- tai elinkelpoinen. Hävittämistä on myös lisääntymis- ja levähdyspaikkaan johtavien kulkuyhteyksien tuhoaminen. Ilpo Hanski: Hävittämisessä suurin osa sopivan lisääntymis- ja ruokailumetsikön pinta-alasta sekä suurin osa pesäpuista häviää. Käytännössä liito-oravan lisääntymispaikka hävitetään, jos kaikki latvusyhteydet sinne hävitetään.

Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan **heikentäminen** puolestaan tarkoittaa sellaista toimenpidettä, joka olennaisesti lyhyellä tai pitkällä aikavälillä vaikeuttaa liito-oravan elämisen ja suojautumisen mahdollisuutta kyseisellä paikalla. Heikentäminen tarkoittaa sellaisia aktiivisia toimia, jotka johtavat lisääntymis- ja

levähdyspaikan toiminnallisuuden vähenemiseen. Esimerkkinä heikentämisestä ovat ruokailupuille johtavien yhteyksien katkaiseminen, kaikkien ruokailupuiden hävittäminen sekä lisääntymis- ja levähdyspaikan puiden elinolosuhteiden tai myrskynkestävyyden merkittävä heikentäminen. Toimenpiteen tulee olla suorassa syy-seuraus -suhteessa heikentymisen kanssa. Tarkastelualue voi myös olla ko. paikan ulkopuolella, laajemmalla alueella (esim. KHO 2003:38, Konikallio: avohakkuun liittyminen aiempaan avohakkuuseen). Ilpo Hanski: Heikentämistä ei tapahdu, mikäli toimenpiteet ovat niin vähäisiä, että niiden jälkeenkin alueen voidaan olettaa pitkällä aikavälillä pysyvän liito-oravalle elinkelpoisena. Alue ei välttämättä heikenny, jos joitain papanapuita (joissa ei ole koloja), esim. kuusia jää hakkuun tai rakentamisen alle.

Luontodirektiivin 16(1) artiklan mukaiset poikkeusedellytykset

Poikkeus voidaan myöntää, jos:

- 1) **Muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole, ja**
- 2) Lajin **suojelutaso säilyy suotuisana** sen luontaisella levinneisyysalueella, ja
- 3) Poikkeamisen perusteena on jokin seuraavista syistä:
 - a) luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojeleminen ja luontotyyppien säilyttäminen;
 - b) erityisen merkittävien vahinkojen ehkäiseminen, jotka koskevat viljelmiä, karjankasvatusta, metsiä, kalataloutta sekä vesistöjä ja muuta omaisuutta;
 - c) kansanterveyttä ja yleistä turvallisuutta koskevat tai muut **erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavat syyt**, mukaan lukien sosiaaliset ja taloudelliset syyt, sekä jos poikkeamisesta on ensisijaisen merkittävää hyötyä ympäristölle;
 - d) näiden lajien tutkimus- ja koulutus-, uudelleensijoittamis- ja uudelleenistuttamistarkoitus ja näiden tarkoitusten kannalta tarvittavien lisääntymistoimenpiteet, mukaan lukien kasvien keinotekoinen lisääminen;
 - e) tarkoin valvotuissa oloissa valikoiden ja rajoitetusti tiettyjen liitteessä IV olevien lajien yksilöiden ottaminen ja hallussapito kansallisten toimivaltaisten viranomaisten määrittelemissä rajoissa.

Poikkeusedellytysten soveltaminen käytäntöön

Poikkeuksen yhteydessä kaikki edellä mainitut kolme kohtaa tulee täyttyä. Mikään yksittäinen peruste ei riitä myönteisen ratkaisun tekemiseen, vaan asiaa tarkastellaan kokonaisuutena. Lisäksi poikkeusharkintaan vaikuttavat kaavalle MRL:ssä asetetut sisältövaatimukset erityisesti luontoarvojen säilymisen osalta (poikkeusluvalla ei voida kaavan sisältövaatimuksia kokonaan sivuuttaa).

Muu tyydyttävä ratkaisu (poikkeusedellytysten kohta 1)

- perustelut kohdissa ”muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole” ja ”erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottava syy” menevät osittain päällekkäin

Kaavan laadintavaihe:

- muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole
 - o vaihtoehtoja on selvitetty, mutta toteuttamiskelpoisuuden kannalta tyydyttävää vaihtoehtoa ei ole perustelluista syistä löydettävissä (syyt perusteltava)
 - o alueen kaavoittaminen ko. tarkoitukseen välttämätöntä juuri sille alueelle (ei voi kaavoittaa muualle)
 - esimerkiksi ehdoton liikenteellinen sijainti (raide, valtatie, satama, pääkatuverkko), suunnittelualueen ratkaisuja ei saa muutettua tai ei voi sijoittaa muualle (esim. katulinjaukset, korttelialueet), voimalinjojen tms. sijainti
 - o hakemuksessa näytetään toteen, ettei vaihtoehtoista ratkaisua ole
 - ratkaisujen ja niiden vaikutusten sanallinen kuvaus
 - ratkaisujen vertailu esim. taulukkomuodossa kaavoitusvaiheessa
 - kriteereinä esimerkiksi: kaavan tehokkuus (k-m²), kaavan rakenne ja kaupunkikuva, tonttien rakennettavuus, luontoarvojen huomioiminen, liikennöitävyys ja saavutettavuus, ylläpito, kustannusvaikutukset (suunnittelu ja rakentaminen), energiatehokkuus, ilmastovaikutukset, sosiaaliset vaikutukset, vaikutukset ihmisiin

Lainvoimainen asemakaava:

- onko kyseessä luonnonsuojelulain mukainen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikka (lisääntymis- ja levähdyspaikan määrittely, kts. Keskeiset määrittelyt ja määritelmät)
- onko kaava enää ajantasainen, mikäli ei: kaavan päivitys liito-oravaesiintymät huomioiden tai poikkeuslupa, mikäli sille on perusteet
- ajantasainen kaava, vaihtoehtoina ”liito-oravatonttien” rakentamatta jättäminen tai kaavan uusiminen esim. tonttien sijoittamisen osalta liito-oravaesiintymät huomioiden, mikäli mahdollista
- jos em. eivät ole tyydyttäviä ratkaisuja, poikkeuslupamenettely
- poikkeuksen kriteereitä mm.

- kaavatehokkuus, kaavarakenne, tonttien rakennettavuus, kunnallistekniikka, yhdyskuntarakenne, liikennöitävyys, yhdyskuntatalous jne.
- vastaava harkinta koskee myös mm. katualueita
- tärkeää on, että kaavaa varten on tehty ajantasaiset ja asianmukaiset liito-oravaselvitykset ja liito-oravaesiintymät on otettu kaavassa riittävästi huomioon

Suotuisan suojelutason säilyminen luontaisella levinneisyysalueella (poikkeusedellytysten kohta 2)

Mikäli maankäytön muutoksien yhteydessä joudutaan hävittämään tai heikentämään lisääntymis- ja levähdyspaikkoja, tulee osoittaa, että suotuisan suojelun tasoa määrittävät tekijät toteutuvat ja suotuisan suojelun taso säilyy. Suotuisan suojelun tason vaatimus voidaan pääsääntöisesti täyttää **kompensoivilla** toimenpiteillä (komission ohje kohta III.2.3.b). Kompensoivia toimia on käsitelty toimintamallin osiossa Lieventävät toimet ja kompensatio.

Suotuisan suojelun tason tarkastelualue on Kuopiossa keskeinen kaupunkialue, johon laaditaan viherverkostosuunnitelma. Viherverkostosuunnitelma takaa osaltaan suotuisan suojelun tason säilymisen.

Luonnonsuojelulain 5 §:n mukaan eliölajin suojelutaso on suotuisa, kun laji pystyy pitkällä aikavälillä säilymään elinvoimaisena luontaisissa elinympäristöissään.

Luontodirektiivin mukaan eliölajin suojelutaso on suotuisa, kun (kaikkien ehtojen täytyttävä):

1. Lajin kannan kehittymistä koskevat tiedot osoittavat, että laji pystyy pitkällä aikavälillä selviytymään luonnollisten elinympäristöjensä elinkelpoisena osana
 - populaatioiden määrä ja uusiutumiskyky
 - riittävästi soveltuvia elinympäristöjä
 - kulkuyhteydet elinympäristöverkoston osa-alueiden välillä ja alueelta muualle
 - yksilönvaihto ja geenivirta muiden populaatioiden kanssa (kanta säilyy elinkelpoisena pitkällä aikavälillä)
 - seuranta hankkeen toteutusaikataulun puitteissa suotuisan suojelun tason toteutumisen osoittamiseksi
2. Lajin luontainen levinneisyys ei pienene eikä ole vaarassa pienentyä ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa (lähitulevaisuudessa)
 - populaatioiden määrä pysyy vakaana tai kasvaa eikä populaatioita häviä etenkin levinneisyysalueen reunaosista
 - yksittäisen elinympäristön häviäminen ei välttämättä pienennä suoraan levinneisyysaluetta ellei elinympäristö sijaitse levinneisyysalueen reunalla ja mikäli yhteydet elinympäristöverkoston muiden osien välillä säilyvät toimivina
 - painotetaan levinneisyysalueiden reunojen ja elinympäristöverkoston yhteistä merkitystä
3. Elinympäristön todennäköinen riittävä laajuus myös pitkällä aikavälillä
 - soveltuvien elinympäristöjen ja yhteyksien säilyttäminen niin, että ne muodostavat toimivan verkoston riittävässä laajuudessa suhteessa populaation arvioituun kokoon

- elinympäristön säilyminen pitkällä aikavälillä turvataan kaavoituksen ja maankäytön suunnittelun ja toteutuksen sekä viherympäristön hoidon ja rakentamisen toimenpiteillä
- liito-oravan huomioiva viheralueverkosto

Erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottava syy (poikkeusedellytysten kohta 3c)

c) kansanterveyttä ja yleistä turvallisuutta koskevat tai muut erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavat syyt, mukaan lukien sosiaaliset ja taloudelliset syyt, sekä jos poikkeamisesta on ensisijaisen merkittävää hyötyä ympäristölle

- mikään yksittäinen peruste ei riitä myönteisen ratkaisun tekemiseen, vaan päätös perustuu kokonaisharkintaan
- ei koske yksityistä etua
- Euroopan unionin komission direktiivin soveltamisesta antama ohje, joka koskee erityisesti suojeltuja lajeja (*Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under Habitats Directive 92/43/EEC, Final version, February 2007*): ohjeen mukaisesti tärkeä yleinen etu voi yleensä olla pakottava vain, jos sitä voidaan pitää tärkeänä myös pitkällä aikavälillä
- valtakunnallinen merkitys, tärkeä paikallinen ja/tai alueellinen merkitys
- maakuntakaavan/yleiskaavan mukaisuus, yleiskaavan tuoreus
- yleensä vaikutuksiltaan suuria, merkittäviä hankkeita, esimerkiksi moottoritiet, valtatiet, tärkeät katu yhteydet, kaivokset, merkittävät teollisuuslaitokset, voimajohdot ja -laitokset (sähköverkon toimivuus)
- osittain päällekkäinen "ei muuta tyydyttävää ratkaisua"-kohdan kanssa
- kaavoitukseen liittyviä muita mahdollisia syitä:
 - yhdyskuntarakenteen eheys, yhdyskuntatalous, liikennejärjestelmien ja palvelujen toimivuus, ilmastovaikutukset ja energiatehokkuus, lainvoimainen tuore asema-kaava
 - tavoitteena ilmastonmuutoksen hillintä liikennemäärien vähentämisellä (joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn edellytyksien parantaminen), energian säästäminen ja uusiutuvien energialähteiden ja kaukolämmön käyttäminen, tulvavaara-alueiden huomioiminen, elinkeinotoimintojen sijoittaminen yhdyskuntarakenteeseen (liikennevaikutukset), kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön turvaaminen
 - kaupungin yleisen kasvun turvaaminen (kasvusopimus osana kokonaisuutta), vaikutukset laajemmalle alueelle (kasvukeskus), vaikutukset terveyteen ja turvallisuuteen, asuntotuotannon tarve, taloudellisten tekijöiden rajat

POSELYn poikkeuspäätökset vuosina 2006–2016

Pohjois-Savon ELY-keskus (tai ympäristökeskus) on tehnyt 11 liito-oravaa koskevaa poikkeuspäätöstä vuosina 2006–2016. Poikkeusluvut ovat koskeneet kaivoksen laajentamista (2), valtateiden rakentamista (2), lainvoimaisen asemakaavan toteuttamista (2), asemakaavan laatimista, kadun rakentamista, sähköverkon toimintaedellytysten varmistamista (2) ja vanhan koulurakennuksen purkamista.

POSELYn myöntämät poikkeusluvut vuosina 2006–2016:

- Kemphos Oy: Siilijärven kaivosalueen laajennus (2006)
- Kuopion kaupunki: Saunaniementien rakentaminen (2006)
- Savo-Karjalan tiepiiri: VT 5 parantaminen Siilinjärvi-Pöljä (2007)
- Savo-Karjalan tiepiiri: VT 5 parantaminen Päiväranta-Vuorela (2007)
- Kuopion kaupunki: Kärängän asemakaavan toteutus (2008), KHO
- Kuopion kaupunki: Leväsen koulun purkaminen (2009), KHO
- Fingrid Oy: Voimajohtolinjan raivaus, Päiväranta (2013)
- Yara Suomi Oy: Siilijärven kaivosalueen laajennus (2014)
- Karjalan lennosto: Metsän raivaus muuntamon ympäriltä (2014)
- Kuopion kaupunki: Hiltulanlahden asemakaavan toteuttaminen (2015)
- Kuopion kaupunki: Sorsasalon itäosan asemakaavoitus (2016)

EU seuraa myönnettyjä poikkeuslupia ja niiden myöntämisperusteita. YM toimittaa tiedot poikkeusluvista EU:lle määräajoin.

8. MAISEMATYÖLUPAMENETTELY

Hyväksytty valmisteluryhmässä: 18.11.2015

Hyväksytty työryhmässä: 23.11.2015

Maankäyttö- ja rakennuslain 128 §:n mukaan maisemaa muuttavaa maanrakennustyötä, puiden kaatamista tai muuta näihin verrattavaa toimenpidettä ei saa suorittaa ilman lupaa (toimenpiderajoitus):

- 1) asemakaava-alueella;
- 2) yleiskaava-alueella, jos yleiskaavassa niin määrätään; eikä
- 3) alueella, jolla on voimassa 53 §:ssä tarkoitettu rakennuskielto asemakaavan laatimiseksi tai jolle yleiskaavan laatimista tai muuttamista varten on niin määrätty.

Lupaa ei tarvita yleis- tai asemakaavan toteuttamiseksi tarpeellisten taikka myönnetyn rakennus- tai toimenpideluvan mukaisten töiden suorittamiseen eikä vaikutuksiltaan vähäisiin toimenpiteisiin.

Lupa ei ole myöskään tarpeen, jos toimenpide perustuu maantielain mukaiseen hyväksytyyn tiesuunnitelmaan tai ratalain mukaiseen hyväksytyyn ratasuunnitelmaan.

Maisematyölupaa koskevia säännöksiä ei sovelleta sellaiseen maa-ainesten ottamiseen, johon tarvitaan maa-aineslaissa tarkoitettu lupa.

Kuopion yleiskaavoissa toimenpiderajoitus on yleensä annettu kaavan virkistysalueille ja erityisiä ulkoilu- tai ympäristöarvoja omaaville metsätalousalueille, mutta ei rakennettaville alueille, kuten esim. työpaikka-alueille tai asuntokortteleihin.

Kuopiossa maisematyöluvat käsittelee alueellinen ympäristönsuojelu.

Maisematyölupahakemuksen sisällöstä asemakaava-alueiden hakkuukohteilla, joilla on liito-oravaa koskeva merkintä (esim. VL/s-7), tai jos merkintää ei ole, mutta liito-oravan elinpiiri on muutoin tiedossa, on sovittu ELY-keskuksen ja kaupungin välisessä neuvottelussa vuonna 2010. Tämä ohje korvaa edellä mainitusta neuvottelusta kirjoitetun muistion.

Kuopion viherverkostoselvitys mahdollistaa valmistuttuaan yksittäisen liito-oravan elinpiirille tehtävän hakkuusuunnitelman merkityksen suhteuttamisen koko keskeisen kaupunkialueen viherverkostoon ja muihin lähialueilla oleviin elinpiireihin. Viherverkostoselvityksen avulla on saatavissa tietoa myös potentiaalisista liito-oravan elinympäristöistä ja säilytettävistä kulkuyhteyksistä ja niiden merkityksestä liito-oravan kannalta.

Neuvottelussa vuonna 2010 sovitun mukaisesti ja liito-oravasta sen jälkeen kertyneen uuden tiedon ja havaintoaineiston perusteella maisematyöluvan käytöstä asema- ja yleiskaavojen sekä rakennuskieltoalueiden liito-oravan elinpiireillä sovitaan seuraavaa:

- Lähtötietoina liito-oravan esiintymisestä käytetään mm. asemakaavojen laatimisen yhteydessä tehtyjä liito-oravaselvityksiä, muita kaupungin asiantuntijoiden varmentamia tai tekemiä liito-oravaselvityksiä tai havaintoja sekä Ilpo K. Hanskin tutkimuksen yhteydessä kertynyttä aineistoa. Liito-oravahavainnot (papanapuut) ovat paikkatietoaineisto Taavissa, josta ne ovat kaupungin suunnittelijoiden ja muiden työssään tätä tietoa tarvitsevien tarkistettavissa.
- Selvitysten ja maastotöiden perusteella maisematyölupahakemuksen karttaliitteissä osoitetaan liito-oravien elinpiirit ja niiden ydinalueet, jotka pääsääntöisesti jätetään metsänkäsittelyn ulkopuolelle. Joissain tapauksissa elinpiirien ydinalueella on mahdollista kehittää metsän rakennetta liito-oravalle suotuisammaksi (esim. harmaalepän suosiminen ja järeyttäminen). Muualla elinpiirin alueella metsänkäsittely toteutetaan siten, että alue säilyy puustorakenteeltaan ja puulajivalikoimaltaan liito-oravalle soveliaana.
- Metsänhoitotöitä suunniteltaessa otetaan huomioon liito-oravan kulkuyhteyksien turvaaminen ja tutkitaan, onko metsänhoidon avulla mahdollista kehittää hakemusalueella olevia potentiaalisia elinpiirejä liito-oravalle soveltuviksi.
- Yksityiskohtaisesti metsänhoitotyöt esitetään leimausselosteen kuviokohtaisissa hakkuutiedoissa.
- Liito-oravan elinpiireillä ei pääsääntöisesti tehdä hakkuita 15.3.–31.7. välisenä aikana.

9. LIITO-ORAVAKANNAN SEURANTA

Hyväksytty valmisteluryhmässä: 6.6.2016

Hyväksytty työryhmässä: 22.6.2016

Liito-oravakannan seuranta Kuopiossa

Liito-orava on Suomessa vuoden 2015 luokituksen mukaan silmälläpidettävä (NT) luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettu laji. Aiemmassa vuoden 2010 luokituksessa liito-orava oli vaarantunut (VU) laji. Ympäristöministeriön teettämän valtakunnallisen selvityksen mukaan Suomessa arvioitiin vuonna 2006 olevan 143 000 liito-oravanaarasta (Hanski 2006). Vuosien 2006 ja 2015 välillä kannan arvioidaan taantuneen noin 23 %. Pohjois-Savon maakunnan kannan arvio on 12 000 naarasta. Kuopiossa on viime vuosina tehty lukuisia liito-oravaselvityksiä, joiden pohjalta kaupungin kaava-alueilta tai niiden välittömästä läheisyydestä on löytynyt noin 136 elinpiiriä. Toimintamallin liitteenä 4 on kartta liito-oravien elinpiireistä Kuopion keskeisellä kaupunkialueella. Selvitykset ovat osoittaneet, että elinpiirejä voi muodostua kaava-alueiden sisäisiin puistoihin, erilaisille välialueille ja jopa rakennetuille korttelialueille. Selvitykset ovat myös osoittaneet, että elinpiirit voivat vaihdella vuosittain merkittävästi.

Valtakunnallista seurantaan tehdään talousmetsäalueilla. Se ei kerro kaupunkialueilla elävien liito-oravapopulaatioiden kannan kehityksestä. Useilla isoilla kaupunkiseuduilla kuten Kuopiossa, Espoossa ja Tampereella on vankka liito-oravakanta, jonka kehityksen suunnasta ei ole tutkittua tietoa.

Ehdotus liito-oravaseurannan järjestämiseksi

Kuopiossa on erinomainen mahdollisuus seurata liito-oravakannan kehitystä kaupunkialueella. Seurannan avulla saadaan tietoa myös siitä, kuinka kaavoituksen keinoin onnistutaan turvaamaan liito-oravan suotuisaa suojelutasoa kasvavalla kaupunkialueella. Välillisesti Kuopion seuranta antaa viitteitä myös kaupunkiliito-oravien menestymisestä yleisemminkin.

Seurantaan valitaan maankäytöltään erilaisia alueita keskeiseltä kaupunkialueelta. Aiempi inventointi seuranta-kohteilla on tehty ennen kaavoitusta ja sitä seurannutta alueen rakentamista tai ennen alueella toteutettuja kaupunginosahakkuita. Tavoitteena on selvittää alueiden liito-oravapopulaatioiden nykytila toistamalla aikaisempi liito-oravaselvitys mahdollisimman samalla tavalla. Tyypillisellä seuranta-alueella liito-oravainventoinnista on nyt kulunut 5-10 vuotta. Ovatko tuolloin todetut liito-oravien elinpiirit edelleen asuttuja, entä onko syntynyt uusia elinpiirejä? Onko kaavoituksen avulla onnistuttu turvaamaan liito-oravan elinmahdollisuudet?

Seurantaan sopivia nykyiseltä maankäytöltään ja historialtaan erilaisia kohteita ovat esimerkiksi Saaristo-kaupungin asuinalueilla Lehtoniemi, Rautaniemi, Pirtti, Keinälänniemi ja Käränkä, Matkuksen ja Pienen Neulamäen yritysalueet, Huhhan virkistysalue Niiralassa, Jynkänvuoren ja Pirtin virkistysalueet uusilla laajenemisalueilla sekä Puijon ja Kolmisoppi-Neulamäen luonnonsuojelualueet.

Lähteet

Kirjallisuus:

Contribution to the interpretation of the strict protection of species (Habitats Directive article 12). A report from the Article 12 Working group under the Habitats committee with special focus on the protection of breeding sites and resting places (article 12 1 d). 6.4.2005.

Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the Habitats Directive 92/43/EEC. Final version, February 2007.

Espoo: Selvitys liito-oravien ja maankäytön suunnittelun yhteensovituksista Espoonlahden ja Matinkylän alueilla, Kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisu 5/2014.

Hanski, Ilpo (2004): Tiehallinto, VT1, liito-oravaseuranta 2004. Luontotieto Keiron Oy.

Hanski, I, Mäkeläinen, S. & Schrader, M. 2009, Kuopion kaupungin liito-oravatutkimus 2007- 2009. Moniste.

Jokinen, Ari; Nikula, Ari; Nygren, Nina; Torsa, Piia & Haila, Yrjö (2010), Liito-oravan elinympäristöjen mallitus ja ennakointi Tampereen kaupunkiseudulla. Suomen ympäristö 11/2010, Luonto, 71 s., Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Jokinen, Ari; Nygren, Nina; Haila, Yrjö & Schrader, Marko (2007), Yhteiselo liito-oravan kanssa. Liito-orava Tampereen kaupunkiseudun kaavoituksessa -hankkeen loppuraportti. Suomen ympäristö 20. Pirkanmaan ympäristökeskus, Tampere.

Liukko, U-M., Henttonen, H., Hanski, I. K., Kauhala, K., Kojola, I., Kyheröinen, E-M. & Pitkänen, J. 2016: Suomen nisäkkäiden uhanalaisuus 2015. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. 34 s.

Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö 2016. Liito-oravan huomioon ottaminen metsänkäytön yhteydessä. Neuvontamateriaali.

Maankäyttö ja rakennuslaki 2000 -julkaisusarja, Opas 1: Kaavamerkinnot.

Maankäyttö ja rakennuslaki 2000 -julkaisusarja, Opas 11: Yleiskaavamerkinnot ja -määräykset.

Maankäyttö ja rakennuslaki 2000 -julkaisusarja, Opas 12: Asemakaavamerkinnot ja -määräykset.

Nygren, Nina (2013), Esiselvitys liito-oravan suojelua koskevan yhteistyön edellytyksistä ja mahdollisuuksista Espoossa. Espoon ympäristökeskuksen monistesarja 4/13.

Pulkinen Eila, Kandidaatin tutkielma 2010: Liito-orava ja kaavoitus -suojelutavoitteet ja niiden huomioon ottaminen yleis- ja asemakaavoituksessa.

Vantaan kaupunki, kaupunkisuunnittelu 10.5.2006, Marja-Vantaan osayleiskaavan selostus.

Vantaan kaupunki, ympäristökeskus, Luontotutkimus Solonen OY, Länsi-Vantaan liito-oravakannan suojelusuunnitelma, 2005.

Ympäristöministeriö. Ohjekirje YM/1/501/2005. Liito-oravan huomioon ottaminen kaavoituksessa.

Oikeuskäytäntöä:

Vuosikirjaratkaisut:

- KHO 2002:78 (yleiskaava, riittämättömät selvitykset, lpp suppea alue)
- KHO 2003:38 (Konikallio, metsänkäyttöilmoitus)
- KHO 2003:98 (moottoritielinjaus, poikkeuslupa, erittäin tärkeä yleinen etu)
- KHO 2007:59 (yleiskaava, lepakot, riittävä luonnonarvojen vaaliminen)
- KHO 2009:38 (metsänkäyttöilmoitus, velvoite asian selvittämiseen)
- KHO 2009:47 (metsänkäyttöilmoitus, ELYn velvoite asian selvittämiseen)
- KHO 2012:6 (ELYn toimivallat lupa-asiassa)
- KHO 2014:13 (lisääntymis- ja levähdyspaikan laajuus, metsänkäyttöilmoitus)
- KHO 2015:48 (suojelun alueen perustamisen vaikutus kaavoittamiseen)

Taltiot:

- KHO 12.8.2003, t.1780 (selvitysten riittävyys, käyttämätön lisääntymispaikka)
- KHO 30.8.2004 t. 2101 (riittävä suojavyöhyke)
- KHO 14.8.2006 t. 1916 (selvitysten riittävyys)
- KHO 29.12.2006 t. 3685 (selvitysten riittävyys)
- KHO 16.3.2007 t. 645 (asemakaavan määräykset)
- KHO 6.9.2007 t. 2261 (yleinen etu, lämpövoimala)
- KHO 23.10.2007 t. 2709 (yksityinen etu ei poikkeusperuste)
- KHO 28.11.2007 t. 3079 (säilyvät pöntöissä elämällä, asemakaavan määräykset)
- KHO 16.6.2008 t. 1546 (asemakaavan määräykset)
- KHO 8.5.2009 t. 1114 (lainvoimainen kaava, kiello huomioitava lupakäsittelyissä)
- KHO 13.5.2009 t. 1158 (asemakaavan määräykset)
- KHO 30.10.2009 t. 2715 (suunnitelmien ja ohjeiden laatiminen, Käränkä)
- KHO 20.1.2010 t. 69 (kaavan hyväksymispäätöksen purkaminen; lainvoimainen kaava, kiello huomioitava lupakäsittelyissä)
- KHO 27.5.2010 t. 1304 (asemakaavan määräykset)
- KHO 4.2.2015, t. 269 (metsähakkuut, kapea kulkuyhteys)

LIITE 1

SUUNNITTELU- JA RAKENTAMISOHJEET

SISÄLTÖ	3
OSA 1	
PIENTALORAKENTAJIEN SUUNNITTELU- JA RAKENTAMISOHJEET	6
- Yleiset suunnitteluohjeet	6
- Julkisivut, rakennuksen ilme	7
- Katot	7
- Kerrosluku ja lattian korkeusasema	8
- Autotalli tai -katos, talousrakennukset	8
- Tontin liittyminen katuun	9
- Aidat	9
- Puusto	10
- Hulevedet	10
- Tontin pohjatutkimus ja pintavaaitus	10
- Rantatontit ja rantarakentaminen	10
- Korttelisuunnitelmakartan merkintöjen selitykset	11
- Tonttiin kohdistuvia merkintöjä	12
- Rakennusten sijoitteluperiaatteita	13
OSA 2	
PIHASUUNNITTELUN JA VIHERRAKENTAMISEN OHJEET	14
- Tontin pihasuunnitelma	14
- Omien tarpeiden ja toiveiden arviointi	14
- Oleskelupiha	15
- Leikkipiha	15
- Talouspiha	16
- Hyötypuutarha	16
- Istutettava kasvillisuus	17
- Luonnonalue ja puiden säilyttäminen	17
- Kasvavien puiden suojeleminen	18
- Maaston muotoilu	18
- Kivien käyttö piharakentamisessa	19
OSA 3	
YLEISTÄ RAKENNUSHANKKEESTA	21
- Omakotikorkotukilaina matalaenergiatalon rakentamiseen 2014	21
- Suunnittelu	23
- Tontinvuokraus	23
- Rakennuslupa	23
- Muut suunnitelmat	24
- Tarkastukset ja katselmukset	24
- Rakentaminen	25
- Liittymiskuluja	26
- Toimipaikkojen osoitteet ja puhelinnumerot	27
- Teknisen tilan suunnitteluohjeet	28
- Postilaatikoiden sijoitteluohjeet	32
- Jätehuolto	33

Liite:Liito-oravan huomioiminen Hiltulanlahden 1. asemakaava-alueen rakentamistapaohjeissa

Hiltulanlahden itäosan omakotirakentaja

Tervetuloa Hiltulanlahden asuntoalueelle. Olet valinnut uuden Hiltulanlahden itäosan rakennushankkeesi sijaintipaikaksi. Olemme osaltamme tehneet valmisteluja, jotta Hiltulanlahden alueesta rakentuisi viihtyisä asuinalue.

Tämä kirjanen sisältää alueelle laaditut kortteli- ja vihersuunnitteluohjeet sekä neuvoja rakennushankkeesi eri vaiheisiin. Sormulantien ja Sormulanraitin sekä ranta-alueen tonteille laaditut yksityiskohtaisemmat ohjeet sisältyvät myös tähän kirjaseen. Nämä ohjeet liittyvät vuokrasopimukseen tai tontin luovutusehtoihin. Ne sisältävät sekä rakentamistapaa koskevia sitovia ohjeita että suosituksia. **Sitovat ohjeet on esitetty tekstissä lihavoituna.** Tontin saajille pidetään suunnittelun alkuvaiheessa tiedotustilaisuus, jossa vielä tarkemmin selitetään ohjeita.

Alueen rakentamistapaohjeet, liito-oravan huomioimisen osalta, on laadittu yhteistyössä Pohjois-Savon ELY-keskuksen, Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen kanssa.

Rakennushankkeesta ja muutoksista yleensäkin on syytä neuvotella naapureiden kesken, jotta lopputulos muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden. Muutostoivomuksista voi neuvotella Kuopion alueellisessa rakennusvalvonnassa, jossa yhteyshenkilönä on valvonta-arkkitehti.

Olet varmaan jo huomannut, että edessäsi on melkoista paperisotaa jo ennen ensimmäistä lapionpistoa. Sen yksinomaisena tarkoituksena on kuitenkin varmistaa, että talostasi ja sen lähiympäristöstä tulee viihtyisä, terveellinen ja turvallinen asuinpaikka perheellesi tuleviksi vuosikymmeniksi.

Onnea rakennushankkeellesi

PUUSTO

Tonttien takaosissa, erityisesti puistoon rajoittuvilla tontin osilla, tulee mahdollisuuksien mukaan säilyttää yhtenäisiä puuryhmiä liito-oravan liikkumisen turvaamiseksi. Näillä alueilla tulee säilyttää myös aluskasvillisuutta. Yksittäiset suuret puut, jotka kelpaavat pihapuiksi säilytetään. Ennen rakentamaan ryhtymistä tontilla on suoritettava puustokartoitus. Rakennus-lupavaiheessa asemapiirustuksessa on esitettävä kaadettavat ja säilytettävät puut. Mikäli tonteilla ei ole puustoa tai sitä on vähän, puustoa olisi suotavaa täydentää kotimaisilla puulajeilla. Lehtipuiden ja mäntyjen lisäksi tulee varsinkin luonnonvaraisena säilyvillä ranta-alueilla (mam-1) säästää myös kuusia. Varsinkin rannan osalta tulee käyttää harkintaa puiden poistossa.

Liito-oravan kannalta on erityisen tärkeää huolehtia liitekartassa 1 osoitetun, poh-joisten ja eteläisten puistoalueiden välisten yhdyskäytävien säilymisistä puustoisina. Moottoritien suojaviheralueella (EV) sijaitsevan pääasiallisen yhdyskäytävän hoitotavoitteena on lehti- havusekametsä. Mikäli puustoa on liian vähän, sitä tulee täydentää kotimaisilla puulajeilla.

Ranta-alueella on myös maisemallisesti merkittäviä alueita (mam-2), joiden maisema on säilytettävä avoimena ja hoidettuna.

Pihan peruskasvit ja keskeiset puustoisina säilytettävät alueet on esitetty korttelisuunnitelmaportissa ja liitteessä 1. Puistoon rajoittuvat tontin rajat olisi syytä jättää aitaamatta. Puistoon rajoittuvilla osilla säilytetään puustoa ryhminä ja täydennetään sitä erityisesti lehtipuilla. Tarkempia piharakentamista koskevia ohjeita on esitetty osassa 2.

HULEVEDEET (=sade- ja sulamisvedet)

Tontin hulevedet tulee kerätä pääsääntöisesti päällystetyiltä pinnoilta, kuten piha-alueilta, autopai-koilta ja katoilta.

Kattovedet, salaojavedet ja pihavedet tontin päällystetyiltä alueilta johdetaan sadevesiviemäriin. Mikäli tämä ei ole mahdollista, voidaan vedet imeyttää tontin maaperään imeytyskentän kautta, edellyttäen ettei siitä ole haittaa naapureille. Hulevesiä ei saa johtaa avo-ojissa suoraan järveen ja painanteet, viivytysaltaat, kivipesät sekä imeytyskentät on oltava vähintään 10 metrin päähän rannasta.

Hulevedet käsitellään keskitetysti kosteikkoalueilla.

TONTIN POHJATUTKIMUS JA PINTAVAAITUS

Ennen rakentamaan ryhtymistä tulee tontilla tehdä yksityiskohtainen pohjatutkimus ja pintavaaitus. Mahdolliset täyttöalueet on pääosin esitetty korttelisuunnitelmassa. Koska täyttö on erittäin vaativa maarakennusvaihe, on se tehtävä huolella ja yhteistyössä naapuritontin kanssa. Perustamisessa tulee käyttää paalutusta tai syvälle vietyjä anturoita. Korttelisuunnitelmassa rakennukset on sijoitettu mahdollisimman lähelle katualuetta, jolloin täyttöalueet jäävät pieniksi ja paalutus voidaan toteuttaa esim. yhteistoimituksena.

RANTATONTIT JA RANTARAKENTAMINEN

Vesialueen puolella toimittaessa on aina selvitettävä, tarvitsevatko tehtävät toimenpiteet vesilain mukaisen luvan. Lisätietoja vesialueen käsittelystä antaa ympäristönsuojelutoimisto ja Itä-Suomen aluehallintovirasto. Lupaa ei tarvita vähäiseen rannan ruoppaamiseen, millä tarkoitetaan laiturin ja pienimuotoisen uimarannan edellyttämiä toimenpiteitä. Ruoppausmassojen läjitys järveen, rannan muu täyttäminen ja maalaiturien rakentaminen ei ole sallittua. Rantaan voidaan sijoittaa tonttikoh-tainen, kevytrakenteinen laituri, jonka koko on alle 20 m². Suuremmat laiturirakennelmat tarvitsevat rakennusluvan. Tuuliolosuhteet tulee huomioida laituria rakennettaessa. Rantatonteille suositellaan ponttoonilaitureita.

Tonttien rantaviiva on säilytettävä mahdollisimman luonnonmukaisena. Rannassa olevat lohkaaret ja suuret kivet on pääsääntöisesti säilytettävä. Laiturin yhteyteen voidaan kuitenkin rakentaa pieni-muotoinen, rannan muotoihin sopeutuva uimaranta, jonka molemmiin puolin tulee jättää luonnontilaista rantaa. Uimarannalle voidaan tarvittaessa lisätä hiekkaa. Kyseiset toimenpiteet on esitettävä rakennusluvan asemapiirustuksessa.

Keskiveden korkeus on otettava huomioon myös rakentamisessa. Asunnon alimman lattiatason tulisi olla vähintään tason N2000+84.38 yläpuolella. Aitaa ei saa rakentaa kymmentä metriä lähemmäksi vesirajaa, mistä eteenpäin tonttien rajaaminen on hoidettava kasvillisuuden avulla. Rannan tuntumassa tulisi säilyttää luonnonmukaista aluskasvillisuutta ja välttää rantaan saakka ulottuvaa nur-mettamista. Tontille voidaan rakentaa pienimuotoisia oleskelualueita ja grillikatoksia (alle 10 m²).

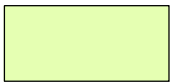
LIITO-ORAVAN HUOMIOIMINEN HILTULANLAHDEN 1. ASEMAKAAVA- ALUEEN RAKENTAMISTAPAOHJEISSA

Lähivirkistysalueet, joilla on todettu liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja (VL/s-7)

Alue, jolla ympäristö säilytetään. Alueella on todettu luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamia liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Alueella suoritettavat toimenpiteet on tehtävä siten, että liito-oravan pesäpuut ja niitä suojaavat puut sekä ravinnonhankinnan ja liikkumisen kannalta riittävä puusto säilytetään.

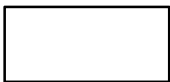
Liito-oravan kannalta tärkeimpien puulajien (kuusi, haapa ja harmaaleppä) säilymiseen näillä alueilla kiinnitetään erityistä huomiota. Tarvittaessa puustoa on täydennettävä. Istutuksissa käytetään kotimaisia puulajeja (koivu, haapa, tervaleppä, kuusi ja mänty).

Muut lähivirkistys- ja puistoalueet (VL ja VP-1), lukuun ottamatta asemakaavan merkittävä 110 kV voimajohdon johtoaluetta

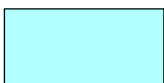
Alue, jolla ympäristö säilytetään. Alueella suoritettavat toimenpiteet on tehtävä siten, että liito-oravan elinmahdollisuuksien kannalta riittävä puusto säilyy.

Liito-oravan kannalta tärkeimpien puulajien (kuusi, haapa ja harmaaleppä) säilymiseen näillä alueilla kiinnitetään erityistä huomiota. Tarvittaessa puustoa on täydennettävä. Istutuksissa käytetään kotimaisia puulajeja (koivu, haapa, tervaleppä, kuusi ja mänty).

Korttelialueet (A, AO ja ALY)

Alueen puustoa on mahdollisuuksien mukaan säilytettävä siinä määrin, että puusto palvelee liito-oravien liikkumista. Täydennysistutuksissa suositaan kotimaisia puulajeja.

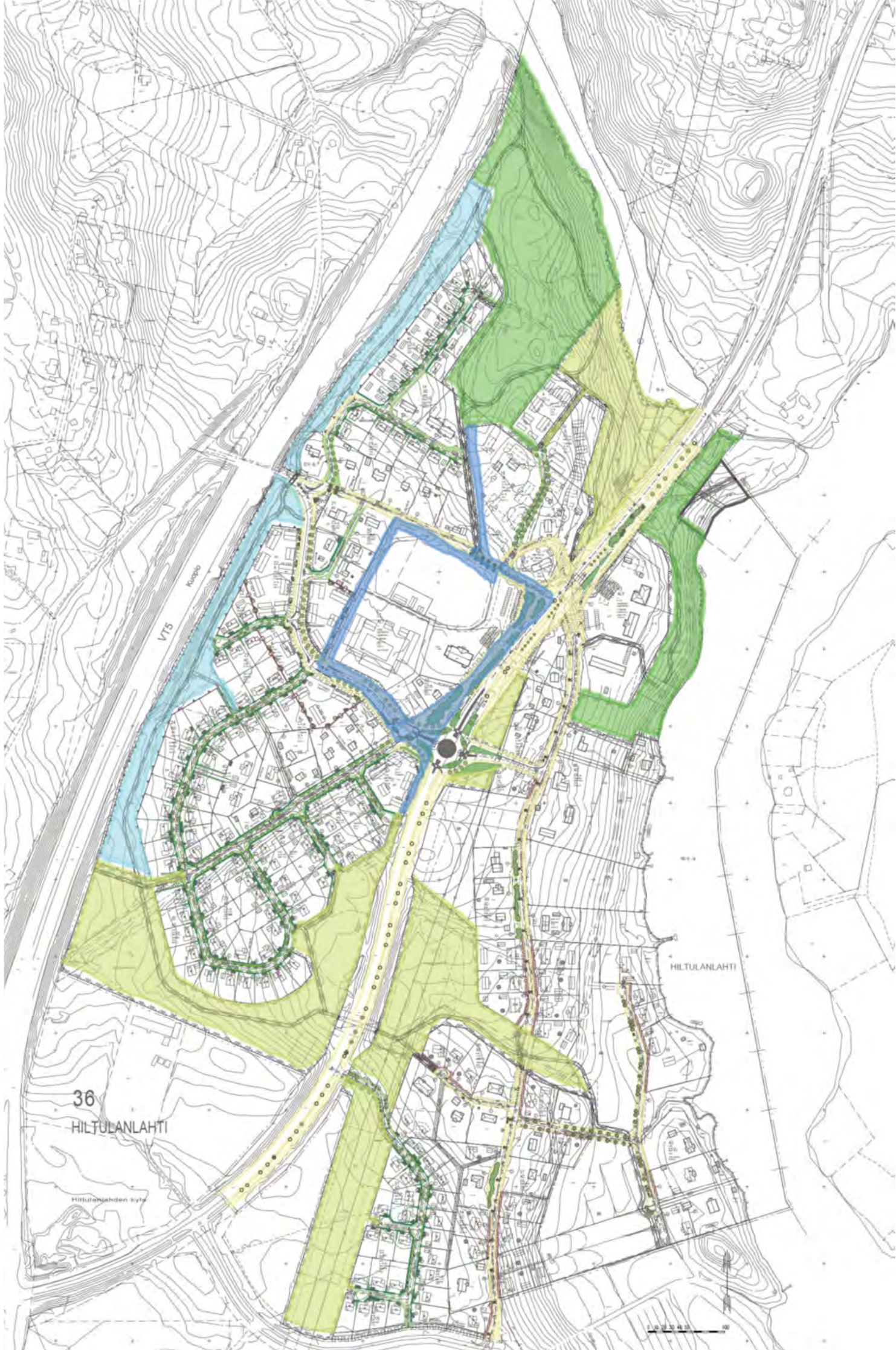
Yhdyskäytävä pohjoisten ja eteläisten lähivirkistysalueiden välillä

Alueella on säilytettävä liito-oravan liikkumisen kannalta riittävästi puustoa, jonka hoitotavoitteena on lehti - havusekametsä. Mikäli puustoa on liian vähän, sitä tulee täydentää kotimaisilla puulajeilla.

Toissijaiset yhdyskäytävät pohjoisten ja eteläisten lähivirkistysalueiden välillä

Alueella on säilytettävä liito-oravan liikkumisen kannalta riittävästi puustoa. Mikäli puustoa on liian vähän, sitä tulee täydentää kotimaisilla puulajeilla.

36

HILTULANLAHTI

Hiltulanlahden kylä

HILTULANLAHTI

Luonnonsuojelulain 49 § 3 momentin mukainen poikkeuslupahakemus Sorsasalon itäosan asemakaava-alueella sijaitsevan liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämiseksi ja heikentämiseksi

1 Asia

Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämistä ja heikentämistä koskevan luonnonsuojelulain 49 § 3 momentin mukaisen poikkeusluvan hakeminen suunnitellun jäteveden puhdistamon toteuttamista varten laadittavana olevan Sorsasalon itäosan asemakaava- ja asemakaavan muutosehdotuksen mukaisesti (liite 1).

2 Hakija

Kuopion kaupunki, Kaupunkiympäristön suunnittelupalvelut, vs. suunnittelujohtaja Tanja Leppänen (valtakirja alueen omistajalta).

3 Hakemus

Kuopion kaupunki hakee Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta lupaa poiketa luontodirektiivin artiklassa 16(1) mainituilla poikkeusperusteilla luonnonsuojelulain 49 § 1 momentin mukaisesta heikentämis- ja hävittämiskiellosta, joka koskee luontodirektiivin liitteessä IV (a) mainitun liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.

Lisääntymis- ja levähdyspaikat sijoittuvat Sorsasalon itäosaan, jonne laaditaan parhaillaan asemakaavaa ja asemakaavan muutosta. Lupaa tarvitaan teollisuuslaitosten yhteisen jäteveden puhdistamon toteuttamista varten laadittavana olevan asemakaava- ja asemakaavan muutosehdotuksen mukaisesti. Kaavaehdotuksen mukainen rakentaminen vaikuttaa liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoihin luonnonsuojelulain ja luontodirektiivin tarkoittamalla tavalla.

4 Hankkeen taustaa Alueen kaavatilanne

Kuopion seudun maakuntakaavassa (YM 3.7.2008) Sorsasalon itäpuoli on merkitty pääosin teollisuus- ja varastoalueeksi (T). Alueen itäosassa on varaus maakunnallisesti tai seudullisesti tärkeälle tavaraliikenteen terminaali-alueelle (LM), jonne johtaa vene-, laiva- tai uittoväylä. Poikkeuslupa-alue sijoittuu LM-alueelle.

Keskeisen kaupunkialueen yleiskaavassa (kv 11.12.2000, liite 2) Sorsasalon itäosalle on osoitettu aluevarauksia teollisuus- ja varastoalueiksi (T), niiden rinnakkaismerkintöinä yksityisten palvelujen ja hallinnon alueeksi (PK) sekä liikennealueeksi (L). Keskiosan pieni alue on merkitty maa- ja metsätalousalueeksi (M), Virtasalmen ranta-alueet virkistysalueiksi (V) ja oleviksi loma-asuntoalueiksi (RA-1) sekä kaakkois- ja luoteisosien vesialueet vesiliikenteen alueiksi (LV). Poikkeuslupa-alue sijoittuu T, L-alueelle, jonne johtaa rautatie (LR).

Valtaosalla Sorsasalon moottoritien itäpuoleisesta osasta ei ole tällä hetkellä voimassa olevaa asemakaavaa. Alueen pohjoisosassa on voimassa olevat ase-

makaavat (kv 28.2.2000, 17.6.2002 ja 20.8.2007), joissa korttelialueet on merkitty teollisuus-, varasto-, liike- ja toimistorakennusten korttelialueiksi (TK). Pohjoisosan VL-alueen keskellä, Virtasalmen rannalla, on loma-asuntojen korttelialuetta (RA-1). Alueen eteläosan asemakaavassa on myös suojaviheraluetta (EV-5). Poikkeuslupa-alue ei sijoitu näille asemakaava-alueille.

Kaupunkirakennelautakunta on 27.4.2016 hyväksynyt Sorsasalons itäosaa koskevan asemakaava- ja asemakaavan muutosehdotuksen (liite 3) asetettavaksi nähtäville. Kaavaehdotus on ollut nähtävänä 2.5.–1.6.2016. Kaavaehdotuksessa alueen pinta-alallisesti suurimmat yritysalueet (Finnpulp Oy:n biotuotetehdas, Savon Sellu Oy:n aallotuskartonkitehdas sekä Ekokem-Palvelu Oy:n teollisuusjätteen käsittely- ja kierrätyskeskus) on merkitty yhtenäisesti teollisuus- ja varastorakennusten korttelialueeksi, jolle saa sijoittaa merkittävän, vaarallisia kemikaaleja valmistavan tai varastoivan laitoksen, jonka tulee sijaita sille erikseen osoitetulla rakennusalueella (T/kem-2). Kaavaehdotuksessa muut korttelialueet on varattu T-korttelialueiksi (T, TK-16 ja TK-18). Kaava-alueella on lisäksi suojaviheralueita (EV, EV-5, EV-11 ja EV-12), vesialuetta (W) sekä rautatie- ja katualueita. Kortteli- ja muille alueille on merkitty tarvittavat teollisuusraide-, ajo- ja voimalinjayhteydet sekä muut luonnontilaisena säilytettäviin alueisiin, liito-oravaan, laadittaviin selvityksiin, konsultointivyöhykkeeseen ja maanmuokkaukseen liittyvät merkinnät.

Kaavaehdotuksesta annetuissa lausunnoissa ja muistutuksissa ei ole esitetty liito-oravaa koskevaan poikkeuslupahakemukseen vaikuttavia kommentteja.

Poikkeuslupa-alue sijoittuu tälle kaavaehdotusalueelle sen itäisimpään osaan, jäteveden puhdistamolle tarkoitetulle tontille 22-21-5. Tontille on merkitty rakennusala jäteveden puhdistamolle (jv-p) siten, että tontin kaakkoispuolinen ranta-alue on merkitty lähinnä luonnontilassa säilytettäväksi alueen osaksi (pl-19). Tämä pl-alue toimii vesistön ja tehdasalueen välisenä suojavyöhykkeenä, jossa puuston suojaavaan vaikutukseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Jäteveden puhdistamon jv-p-rakennusalan ja vesialueen (W-2) välisellä alueella saa suorittaa maankaivu- ja täyttötöitä ja sijoittaa tarpeellisille osille melu- ja näkösuojaksi maavallin; täyttöalueen puustoa on täydennettävä siten, että sillä on suojametsävaikutusta (mka-4). Kaupunkirakennelautakunnan hyväksymä kaavaehdotus on liitteenä 3 ja kaavan alustava viitteellinen havainnekuva liitteenä 4.

Kaavatyöhön on liittynyt ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (YVA-laki) mukainen YVA-menettely, jossa on selvitetty alueelle suunnitellun uuden biotuotetehtaan ympäristövaikutuksia.

Liito-oravahavainnot ja –selvitykset

Kuopion kaupungin alue:

Sorsasalon itäosan alueelle on tehty kaksi liito-oravaselvitystä (v. 2007 ja v. 2014) ja kaksi muuta tarkastelua (v. 2011 ja v. 2016).

Pöyry Enviroment Oy:n vuonna 2007 tekemässä liito-oravaselvityksessä (liite 5) Sorsasalon itäosan alueelta löytyi kolme liito-oravan reviiriä: yksi länsipuolen rantametsästä, yksi pohjoisrannalta ja yksi aivan itäkärjestä.

Länsiosan rantametsäalueen reviiri sijoittui Savon Sellun tehtaalle menevän rautatien ja tien sekä järven väliin. Rannalla todettiin olevan havu- ja lehtipuustoista sekametsää, jossa oli järeitä kuusia, mäntyjä, haapoja ja tervaleppiä. Ranta-alueen lehtipuusto tarjosi liito-oraville ravintoa. Pohjoisrannan reviiri sijaitsi varttuneessa kuusivaltaisessa rinnemetsässä ja se rajautui itä- ja eteläpuolella hakkuuaukkoihin. Mökkitien itäpuolinen kuusikko oli reviirin ydinaluetta. Papanapuita löytyi aivan mökkien pihapiirin tuntumassa. Sorsasalon itäkärjessä, nyt poikkeusluvan kohteena olevalla alueella, oleva hieman laajempi kuusikko oli kokonaisuudessaan liito-oravan käyttämää aluetta, ja alueella saattoi olla jopa kaksi vierekkäistä reviiriä papanapuiden runsaasta määrästä päätellen. Papanamääräluokitukseen 300–1 100 sijoittui 3 puuta, luokitukseen 100–300 sijoittui 5 puuta ja luokitukseen 50–100 sijoittui 7 puuta; valtaosa puista eli 61 sijoittui luokitukseen 0–50. Kuusten lisäksi reviereillä kasvoi myös liito-oravan ravintopuita haapaa, leppiä ja koivuja. Alueelle kartoitettiin kaksi ruokailualuetta ja yksi mahdollinen pesäpuu. Selvitysalueen keskiosista tai muilta alueilta ei löytynyt havaintoja liito-oravien esiintymisestä. Liito-oravalle soveliasta biotooppia löytyi kahdesta paikasta, pohjoisrannan reviirin länsipuoleiselta rantavyöhykkeeltä ja keskiselänteen itäosan etelään viettävästä rinteestä läjitysalueen ympäriltä, jossa kasvoi varttunutta kuusivaltaista sekametsää ja myös paikoin järeitä haapoja.

Kuopion kaupunki (suunnittelija Kalle Ruokolainen, luontoselvitykset) on tarkastanut keväällä 2011 Sorsasalon länsiosan rantametsäalueen aiemmat liito-oravahavainnot (liite 6). Tällöin ei näillä alueilla havaittu merkkejä liito-oravan reviiristä.

Biologitoimisto Vihervaara Oy / Ympäristötutkimus Yrjölän vuonna 2014 tekemässä Sorsasalon itäisimmän osan liito-oravaselvityksessä (liite 7) kartoitettiin poikkeuslupa-alueella liito-oravan ulostepapanoita suurten kuusten ja haapojen juurelta. Alueelta ei löydetty papanapuita. Risupesä löydettiin kolme, mutta ne eivät olleet käytössä kyseisenä vuonna, koska papanoita ei löydetty. Kolopuita ei havaittu, mutta alueella kasvaa järeitä haapoja, joissa saattaa koloja olla, vaikka niitä ei havaittu. Alueella todettiin olevan hyvin liito-oravalle soveltuvaa metsikköä Sorsasalon kärjessä, jossa kasvaa järeitä kuusia ja joitakin suuria haapoja; rannoilla kasvaa myös harmaaleppää. Myös pohjoisempänä vanhalla vuoden 2007 selvityksen esiintymällä ja sen pohjoispuolella kasvaa varttunutta kuusimetsää, joka soveltuu liito-oravan elinympäristökseen.

Pohjois-Savon ELY-keskuksen ja Kuopion kaupungin edustajat suorittivat 28.4.2016 maastokäynnin poikkeuslupa-alueelle. Maastokäynnillä ei löydetty papanapuita.

Siilinjärven kunnan alue:

Hakemusalue sijoittuu lähelle Siilinjärven kunnan rajaa, joten liito-oravalla on mahdollisuus liikkua kuntarajan molemmin puolin.

Pöyry Finland Oy:n tekemässä Etelä-Siilinjärven yleiskaavaan liittyvässä luontoselvityksessä 2012 (liite 8) todetaan, että liito-oravaesiintymiä on todettu moottoritien molemmin puolin ranta-alueiden tuntumassa (Vuorelan teollisuusalue/Vihervaara 2007a, Kuntoutuskeskus, Vuorelan ranta/ Rönkä 2004).

Biologitoimisto Vihervaara Oy:n vuonna 2012 tekemässä Etelä-Siilinjärven liito-oravaselvityksessä (liite 9) Vuorelan ranta (vuoden 2004 löydösalue) todettiin tyhjäksi papanoiden osalta. Selvityksessä todettiin, ettei Vuorelantien ja moottoritien välinen suoja-alue sovellu elinympäristöksi, mutta voi toimia kulkuyhteytenä Vuorelan rantaan; sillä ei kuitenkaan yksinään ole merkitystä liito-oravalle.

Uuden Sorsasalo–Alapitkä-voimajohtolinjan kartoituksen yhteydessä on toukokuussa 2016 löydetty liito-oravan papanoimaa aluetta Vuorelasta Joensuuuntien varrelta.

Hakemusalueen kuvaus

Hakemusalue on Savon Sellu Oy:n omistuksessa (liite 10). Maanomistaja on hyväksynyt poikkeuslupamenettelyn ja toimittanut kaupungille valtakirjan poikkeusluvan hakemista varten (liite 11).

Vuoden 2007 liito-oravaselvityksen mukainen liito-oravan papanoima alue sijaitsee Sorsasalonselän itäkärjen selänteen kahden puolen. Selänne on Kuopion seudulle tyypillisesti luode-kaakkosuuntainen. Selänteen lounais- ja eteläpuolella, johon uusi jäteveden puhdistamo pääosin sijoittuu, on lähinnä erilaisia lehtomaisia kangasmetsiä. Kallaveden ja Savon Sellun olemassa olevan tehdasalueen rajaamalla rantakaistaleella on puustoltaan ikääntynyttä (keh.luokka 4) kuusivaltaista metsää, jossa on sekapuuna jonkin verran elinvoimaisia haapoja ja varttuneita harmaaleppiä, jotka alkavat olla elinikänsä loppupuolella. Harmaalepät uudistuvat heikosti kuusien varjostuksessa eivätkä enää tuota kovin hyvin liito-oravalle tärkeitä norkkoja. Rantakaistale on pääosin kivennäismaata, mutta siellä täällä väleissä on osin tulvavaikutteisia saniaisvaltaisia kosteikkoja, joihin laskee varastoalueen reunoilta ja jäteveden puhdistamon yläpuolelta pieniä ojia (rannan tuntumassa kaivamisen merkit ovat kadonneet tai rantaan on jätetty asianmukainen kaivukatko). Alueella on

paljon merkkejä ihmisvaikutuksesta: venevalkama, venemajoja sekä roskia. Tehdasalueen ilmaan levittämä typpikuorma näkyy puiden runkojen viherleväkasvustoina paikoin monen metrin korkeuteen.

Rantakaistaleen yläpuolella on muutamia yli 15–20 vuoden takaisia taimikkokuvioita, joilla kasvaa jonkin verran koivua sekä edelleen ylempänä selänteellä varttuneen kasvatusmetsän kuusi-sekapuuvaltaisia kuvioita. Kaikkialla on seassa melko paljon lehtipuuta, mikä suosii liito-oravan esiintymistä. Harmaaleppää on siellä täällä jopa puhtaina kasvustoina, mutta runsaspuustoisemilla ja tiheimmillä alueilla melko vähän.

Niemenkärkeen menevän tien ja selänteen pohjois- ja itäpuolella, jonne suunniteltu puhdistamo ei juuri ylety, on kuusivaltaista lehtomaista kangasta sekä alempana kostea saniaisvaltainen painanne. Alueen puustoa on joskus kevyesti harvennettu ja osa muun muassa alikasvoslepikosta on katkottu, osa on katkennut lumen painama tai lahonnut pystyyn. Lehtipuuston määrä on selvästi runsainta rantatasanteella, jossa maaperä on selvästi kosteaa.

Vuoden 2007 liito-oravaselvityksen mukaiset papanapuut ovat sijainneet kivennäismaakumpareen yläosassa. Koko alueen (reviirin) 3 runsaimmin papanoitua puuta (kuusia, 1100, 500 ja 300 papanaa) ovat sijainneet täällä. Jokseenkin kaikki papanapuut ovat olleet kuusia. Kaikki kolme haapaa ovat sijainneet ranta-alueilla ja näistäkin runsaimmin papanoitu aivan alueen pohjoisreunalla.

Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen tavoitteet, vaikutukset luontoon ja luonnonympäristöön

Kaupunkirakennelautakunnan 27.4.2016 nähtäville asetettavaksi hyväksymän kaavaehdotuksen tavoitteena on kaupungin strategisten tavoitteiden mukaisesti laatia alueelle asemakaava, joka mahdollistaa tulevaisuuden kehittämistoimenpiteet ja maankäytön tehostamisen voimassa olevan keskeisen kaupunkialueen yleiskaavan mukaisille alueille. Biotuotetehtaan lisäksi alueelle mahdollistetaan muun muassa Savon Sellun ja Ekokemin toimintojen kehittäminen.

Kaupungin tavoitteena on mahdollistaa biotuotetehtaan toteuttaminen, mikäli se on ympäristövaikutusten osalta mahdollistaa toteuttaa. Biotuotetehtas on kaupungin strategiassa merkittävin edistettävä elinkeinohanke ja toinen suurhanke Savilahden kehittämisen rinnalla. Kuopio on osoittautunut parhaiten tehtaan toimintaan soveltuvaksi paikkakunnaksi, koska se sijaitsee keskellä Suomen havupuuvarantoja. Sijainnin etuna on myös olemassa oleva infrastruktuuri sekä integrointimahdollisuudet ja yhteistyö alueella olevien muiden teollisuuslaitosten kanssa. Biotuotetehtaan rakentaminen tuottaisi niin Kuopiolle ja lähialueille kuin myös koko maakunnalle ja valtakunnalle huomattavia työllistäviä ja muita kansantaloudellisesti positiivisia vaikutuksia. Positiivisia suoria ja kerrannaisvaikutuksia syntyy muun muassa bruttokansantuotteen, verotulojen, investointien, viennin ja työpaikkojen kasvun myö-

tä. Kerrannaisvaikutuksina syntyisi kysyntää lukuisille muille toimialoille, ja kaupan ja muiden palvelujen kysyntä kasvaisi. Biotuotetehtaan toteuttaminen edistäisi merkittävästi Kuopion kaupungin asemaa ja kehittymistä Itä-Suomen aluekeskuksena. Taloudellisia vaikutuksia selostetaan tarkemmin **hakemuksen kohdassa ”Muu erittäin tärkeä yleisen edun kannalta painava syy”**.

Toisaalta uudella tehtaalla olisi olevaa tilannetta muuttavia vaikutuksia lähi- ja kaukoympäristössä, ja vaikutukset voidaan kokea joidenkin kiinteistöjen kohdalla varsinkin tehtaan lähivaikutusalueella suurina ja asukkaille merkityksellisinä. Tällaisia vaikutuksia voivat olla muun muassa meluun, luontoon, maisemaan, omaisuusarvoihin ja virkistyskäyttöön kohdistuvat vaikutukset. Kaupungin tavoitteena on laatia kaava siten, ettei kaavalla aiheuteta kenenkään elinympäristön laadun sellaista merkityksellistä heikkenemistä, joka ei ole perusteltua kaavan tarkoitus huomioon ottaen eikä siitä aiheudu sellaista kohtuutonta rajoitusta tai haittaa, joka kaavalle asetettavia tavoitteita tai vaatimuksia syrjäyttämättä voidaan välttää.

Biotuotetehdashankkeeseen on liittynyt YVA-lain mukainen ympäristövaikutusten arviointimenettely, johon liittyvät vaikutusten arvioinnit toimivat kaavatyön pohjana. YVA-menettelyn ja hankekaavan selvitysten yhteensovittamisen mukaisesti kaavaan liittyviä selvityksiä ja vaikutusarviointeja on täydennetty niin YVA-selostuksen täydennyksillä kuin kaupungin itse laatimilla selvityksillä. Näiden selvitysten pohjalta on todettu, että biotuotetehtaan rakentamisen mahdollistama asemakaava on mahdollista laatia liittämällä kaavaan tehtaan toimintoja ohjaavia, mahdollisia haittavaikutuksia lieventäviä ja ympäristön käsittelyä ohjaavia kaavamerkintöjä ja –määräyksiä.

Lisäksi on huomioitava, että biotuotetehtaan toteuttamiseen liittyvät keskeisesti ympäristö- ja vesitalousluvut. Ympäristölupaan liittyvät selvitykset tarkentavat asemakaavaan liittyviä selvityksiä. AVI tutkii ympäristönsuojelulain ja –asetuksen mukaisesti ympäristöluvan myöntämisen edellytykset ja mikäli edellytykset täyttyvät, asettaa tarvittavat lupamääräykset, joilla turvataan lupaharkinnan mukaisesti kuhunkin tilanteeseen soveltuvat ympäristönsuojeluvaatimukset. Mikäli hankkeelle ei myönnetä ympäristölupaa, asemakaava ei etene biotuotetehdasvaihtoehtona.

5 Perustelut

Luontodirektiivin artiklan 16(1) mukaiset poikkeusperusteet asiassa ovat muun tyydyttävän ratkaisun puuttuminen, lajin kantojen suotuisan suojelun tason säilyttäminen niiden luontaisella levinneisyysalueella ja muun erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottava syy.

Muun tyydyttävän ratkaisun puuttuminen

Finnpulp Oy on käynnistänyt selvitykset havukuitupuuta raaka-aineenaan käyttävän biotuote/sellutehtaan rakentamiseksi Kuopion Sorsasaloon. Selvitystyöhön on liittynyt YVA-menettely, ja tehdas tulee vaatimaan muun muassa ympäristöluvan. Tehtaan prosessi on suunniteltu erityisesti pehmo- ja pak-

kauspaperien raaka-aineen tuotantoon (tehtaan alusta sijoitussuunnitelma on liitteenä 12). Parhaiten toimintaan soveltuvaksi tehdaspaikkakunnaksi on valikoitunut Kuopio ja Sorsasalo, joka sijaitsee keskellä Suomen havupuuvarantoja. Sorsasalossa sijainnin etuna on myös olemassa oleva infrastruktuuri (materiaali-toimitusten edellyttämät liikenneyhteydet ja prosessiveden hankintaan tarvittavan vesistön läheisyys) sekä integrointimahdollisuudet alueella olevan Savon Sellun kartonkitehtaan kanssa ja yhteistyö Ekokemin jätteenkäsittelylaitoksen kanssa. Hankkeen alkuvaiheessa biotuotetehtaan sijoittamista on tutkittu myös Kuopion eteläpuolelle Hepomäkeen, mutta kyseisellä alueella ei ole samanlaisia etuja kuin Sorsasalossa. Keskeisimmäksi soveltumattomuustekijäksi Hepomäessä nousi vesistön kaukaisuus eli imu- ja purkuputket olisi jouduttu rakentamaan hyvin kauas, joten vaihtoehto oli epärealistinen. Kuopion alueella ei ole Sorsasalon lisäksi muita realistisia sijoitusvaihtoehtoja.

Ympäristövaikutusten kannalta paras ratkaisu on uuden biotuotetehtaan ja olevan Savon Sellun tehtaan toimintojen integrointi mahdollisimman suurelta osalta. Tällöin muun muassa tärkeimpien savukaasujen päästöt ja ilmanlaatuvaikutukset (mm. turpeenpolton väheneminen) jäisivät vähäisemmiksi, kuin jos molemmat laitokset toimisivat omina yksiköinä. Erityisesti integraatiossa saavutettaisiin hyötyjä jätteiden ja jätevesien käsittelyssä. Jäteveden puhdistamisen osalta integraation mahdollistamiseksi on alueen itäisimpään osaan tarkoitettu toteuttaa yhteispuhdistamo, jolla käsitellään biotuotetehtaalla syntyvien jätevesien lisäksi myös Savon Sellun tehtaalla syntyvät jätevedet ja Ekokem-Palvelun suotovedet. Yhteispuhdistamon aloittaessa toimintansa Savon Sellun jäteveden puhdistamo lakkautetaan, jolloin myös päästöt Savon Sellun puhdistamolta loppuvat ja jätevesien käsittely saadaan kaikilta osin kokonaistilannetta parantavan ajanmukaisen BAT-toiminnan piiriin.

Yhteispuhdistamolle on kaavaehdotuksessa osoitettu tontti 21-5 Sorsasalon itäisimpään osaan. Paikka sijaitsee optimaalisesti ajatellen parhaalla mahdollisella paikalla ajatellen alueen toimijoita ja suunniteltua jätevesien purkupaikkaa. Kyseisellä alueella on vuoden 2007 liito-oravaselvityksessä tehty papanahavaintoja. Vuoden 2014 liito-oravaselvityksessä ja vuoden 2016 maastokäynnillä papanahavaintoja ei alueella ole tehty. Tontille on kaavaehdotuksessa merkitty rakennusala jäteveden puhdistamolle (jv-p) siten, että tontin kaakkoispuolinen ranta-alue on merkitty lähinnä luonnontilassa säilytettäväksi alueen osaksi (pl-19). Tämä säilyvä pl-alue on maastokäynnillä arvioitu alueen hienoimmaksi kosteaksi lehtopainanteeksi.

Alueen teollisuustoiminnan laitokset ja muut alueet edellyttävät kaavaehdotukseen merkityt aluevaraukset. Ainoa toinen teoreettinen mahdollinen paikka jätevesilaitokselle Sorsasalon itäosassa olisi kaupungin omistama Honkamäen harjanteen alue. Jätevesilaitoksen rakentaminen tälle alueelle vaatisi erittäin massiivisia louhintatöitä ja hävittäisi harjanteen kokonaisuudessaan. Harjannealue on kuitenkin keskeistä säilyttää maisema- ja meluntorjuntasyistä sekä lähialueen asukkaiden arvostamien luontoarvojen takia rakentamattomana ja on näistä syistä asemakaavaehdotuksessa merkitty teollisuustoiminnan suojametsäalueeksi, jolla puuston suojaavaan vaikutukseen tulee

kiinnittää erityistä huomiota. Kyseinen harjanne voisi todennäköisesti toimia ainakin liito-oravan kulkuyhteytenä. Kyseistä aluetta ei myöskään keskeisen kaupunkialueen osayleiskaavassa ole varattu teollisen toiminnan rakentamis-alueeksi.

Jätevesilaitoksen sijaintisuunnitelma on tässä vaiheessa alustava, joten sen paikka ja koko tulevat tarkentumaan jatkosuunnittelussa. Alustavassa asemapiirustuksessa (liite 13) on esitetty vain itse biologinen puhdistamo, mutta jos viranomainen määrää sen lisäksi esimerkiksi täysimittakaavaisen tertiääri-puhdistuksen, laitokselle varattavaksi alueeksi tarvitaan koko kaavaehdotuksen mukainen jv-p-alue.

Edellä esitettyyn perustuen ainoa mahdollinen paikka jäteveden puhdistamolle on hakemuksen mukainen sijaintipaikka Sorsasalon itäisimmässä osassa.

Lajin suotuisan suojelun tason säilyttäminen

Liito-orava on Suomessa vuoden 2015 luokituksen mukaan silmälläpidettävä (NT), luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettu laji. Aiemmin vuoden 2010 luokituksessa liito-orava oli vaarantunut (VU) laji. Ympäristöministeriön teettämän valtakunnallisen selvityksen mukaan Suomessa arvioitiin vuonna 2006 olevan 143 000 liito-oravanaarasta (Hanski 2006). Vuosien 2006 ja 2015 välillä kannan arvioidaan taantuneen noin 23 %. Pohjois-Savon maakunnan kannan arvio on 12 000 naarasta. Kuopiossa on viime vuosina tehty lukuisia liito-oravaselvityksiä, joiden pohjalta kaupungin kaava-alueilta tai niiden välittömästä läheisyydestä on löytynyt noin 130 elinpiiriä (liite 14). Selvitykset ovat osoittaneet, että elinpiirejä voi muodostua kaava-alueiden sisäisiin puistoihin, erilaisille välialueille ja jopa rakennetuille korttelialueille. Selvitykset ovat myös osoittaneet, että elinpiirit voivat vaihdella vuosittain merkittävästi.

Varsinkin Kuopion eteläosien liito-oravakanta on vahva, sillä Saaristokaupungin, Hiltulanlahden ja Pienen Neulamäen kaavoituksiin liittyvissä liito-oravainventoinneissa on todettu useita elinpiirejä. Sorsasalon alueella ja sen pohjoispuoleisessa lähimaastossa on Kuopion puolella todettu 8 elinpiiriä, joista 4 on sijoittunut Sorsasalon itäosaan ja 3 Virtasalmen toiselle puolelle Ranta-Toivalan alueelle (liite 15). Kaikilta alueilta ei kuitenkaan ole viime vuosien tarkistuskäynneissä löydetty liito-oravahavaintoja. Hakemusalue sijoittuu lähelle Siilinjärven kunnan rajaa, joten liito-oravalla on mahdollisuus liikkua kuntarajan molemmin puolin. Siilinjärven puolella ainakin Vuorelan teollisuusalueen ja Virtasalmen rannan asutuksen välissä on havaittu liito-oravan elinpiiri, joka on merkitty Siilijärven eteläosan yleiskaavaan s1-merkinnällä: Uhanalaisten eläinlajien esiintymisalue.

Sorsasalon itäosan alueelle laadittujen liito-oravaselvitysten mukaan alueella on havaittu liito-oravien elinpiirejä hakemusalueen lisäksi nykyisin yksityisomistuksessa olevan, entisen Savon Sellun edustustilakiinteistö Havukan alueella ja rinnakkaistien viereisellä EV-5-alueella sekä pohjoisrannan yksityisomistuksessa olevalla alueella. Pohjoisrannan yksityisomistusalue ei sisälly

kaavaehdotukseen, vaan se säilyy nykytilanteen mukaisena. Havukka-kiinteistölle ja sen ympäristöön sekä liikenneväylien viereen sijoittuvalle EV-5-alueelle on merkitty liito-oravan kannalta tarpeellisia kaavamerkintöjä, joilla turvataan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen ja niitä suojaavan puuston sekä liito-oravan liikkumisen kannalta riittävän puuston säilyminen. Havukka-kiinteistön läheisyyteen on lisäksi merkitty kulkuyhteyttä turvaavat merkinnät lo ja pl, joiden kautta yhteys Kuikkalammen ja EV-harjanteen alueille säilyy. Kaava-alueen lounaispuoliset ranta-alueet ovat lähinnä luonnontilassa säilytettäviä alueen osia (pl-19), jotka voivat toimia liito-oravan kulkuyhteytenä. Samoin Sorsasalon itäosan koillispuolinen ranta-alue kokonaisuudessaan mahdollistaa liito-oravan liikkumisen. Jäteveden puhdistamon koillisranta on maastokäynnin perusteella alueen hienointa osaa, kosteaa lehtopainannetta. Tämä osa on kaavaehdotuksessa merkitty lähinnä luonnontilassa säilytettäväksi alueen osaksi (pl-19), joten se säilyy edelleen rakentamattomana. Vuoden 2007 liito-oravaselvityksessä on todettu olevan hyvin todennäköistä, että liito-oravat voivat talvella liikkua jäätyneen Virtasalmen yli pohjoiseen. Ranta-asukkaiden näköhavaintojen perusteella liito-oravat ovat liittäneet kesäaikaan salmen yli yksityisomistuksessa olevien alueiden kohdalla. Näin ollen liito-orava voinee käyttää myös tätä kulkuyhteyttä siirtyessään laajemmille alueille Virtasalmen toiselle puolelle Vuorelan, Uuhimäen ja Ranta-Toivalan metsäisille alueille.

Edellä selostetuilla kaavamerkinnöillä ja –määräyksillä sekä muilla alueen luontaisilla yhteyksillä turvataan asemakaavallisesti liito-oraville soveltuvien elinympäristöjen ja kulkuyhteyksien säilyminen niin, että ne muodostavat toimivan verkoston riittävässä laajuudessa suhteessa populaation kokoon. Näillä keinoilla pystytään eliminoimaan haitallinen vaikutus populaatiotason säilymiseen, ja ne ovat kaava-aluetta ja sen lähiympäristöä kokonaisuutena tarkastellen riittävän tehokkaita suotuisan suojelutason saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi. Laji pystyy säilymään elinvoimaisena elinympäristöissään myös pitkällä aikavälillä. Poikkeusluvan myöntäminen ei näin ollen haittaa liito-oravakannan suotuisan suojelun tason säilymistä paikallisesti niiden luontaisella levinneisyysalueella, vaikka suotuisaa aluetta poikkeusluvan tarkoittamalla tavalla poistuukin. Poikkeuslupa ei näin ollen vaikuta myöskään suojelutason säilymiseen suotuisana alueellisesti tai valtakunnallisesti.

Muu erittäin tärkeä yleisen edun kannalta painava syy

Biotuotetehdas on Kuopion kaupungin strategiassa merkittävin edistettävä elinkeinohanke ja toinen suurhanke Savilahden kehittämisen rinnalla. Kuopio on osoittautunut parhaiten tehtaan toimintaan soveltuvaksi paikkakunnaksi. Uudessa biotuotetehtaassa on kyse 1,4 miljardin euron tehdasinvestoinnista, josta seuraa aluetalouteen ja sosioekonomiaan merkittäviä positiivisia suoria ja kerrannaisvaikutuksia niin Kuopion, Pohjois-Savon kuin koko Suomen kannalta. Positiivisia vaikutuksia kohdistuu muun muassa työpaikkoihin, muuttoliikkeeseen, bruttokansantuotteeseen, elinkeinorakenteeseen, verotuloihin, investointeihin, metsä- ja kuntatalouteen sekä vientiin. Kerrannaisvai-

kutuksina syntyisi kysyntää myös lukuisille muille toimialoille, ja kaupan ja muiden palvelujen kysyntä kasvaisi.

Rakennusajan kokonaistuotos Suomeen olisi yli 900 miljoonaa euroa vuodessa ja vuosivaikutus korkeimmillaan Pohjois-Savossa 440 miljoonaa. Rakentamisaikana työpaikkojen kerrannaisvaikutus maakunnassa on 3 000 henkilöä ja koko hankintaketjussa Suomessa lisäksi 2 700 henkilöä. Toiminnan aikaiset vaikutukset ovat merkittävyydeltään erittäin suuria huomioiden vaikutuksen voimakkuus ja laajuus. Valmistuttuaan hanke tulisi työllistämään 3 400 henkilöä, joista Kuopion seudulla 750 henkilöä (tehtaalla Sorsasalossa 200), Pohjois-Savossa 750 ja muissa maakunnissa 1 900. Bruttokansantuotteen lisäykseksi arvioidaan 807 miljoonaa euroa vuodessa, josta Pohjois-Savoon 605 miljoonaa, ja kokonaistuotokseksi 1,2 miljardia euroa. Kuopion alueen kasvu vahvistuu ja Pohjois-Karjalan muuttotaseen arvioidaan paranevan. Hankkeella on myös koulutustarvetta lisäävää vaikutusta sekä veroluonteisia vaikutuksia, jotka muodostuvat kiinteistö-, yhteisö- ja kunnallisverosta. Rakennusaikana kuntien verotulolisäys on 28–37 miljoonaa euroa ja toiminnan aikana 8–9 miljoonaa euroa. Puunhankinnan arvioidaan jakautuvan seuraavasti: Pohjois-Savo 32 %, Pohjois-Karjala 22 %, Kainuu 21 %, Keski-Suomi 4 %, Etelä-Savo 4 %, Pohjois-Pohjanmaa 2 % ja ulkomaat 15 %. Tehtaan vuotuinen tuotantokapasiteetti on 1,2 miljoonaa tonnia sellua. Lisäksi tehdas tuottaa 60 000 tonnia mäntyöljyä ja yhden terawattitunnin (TWh) biosähköä valtakunnan verkkoon. Puuraaka-ainetta tehdas käyttää 6,7 miljoonaa kuutiometriä vuodessa.

Yhteenveto perusteluista

Parhaiten toimintaan soveltuvaksi biotuotetehdaspaikkakunnaksi on valikoitunut Kuopio ja Sorsasalo, joka sijaitsee keskellä Suomen havupuuvarantoja. Kuopion alueella ei ole Sorsasalon lisäksi muita realistisia sijoitusvaihtoehtoja. Ympäristövaikutusten kannalta paras ratkaisu on alueen laitosten toimintojen integrointi mahdollisimman suurelta osalta, missä keskeistä on yhteisen jäteveden puhdistamon toteuttaminen. Alueen ainoa realistinen ja alueen toimijoiden kannalta sijainniltaan optimaalinen jäteveden puhdistamon paikka on Sorsasalon itäisin osa. Muita toteuttamiskelpoisia puhdistamon sijoituspaikkoja ei alueella ole.

Liito-oravakanta on Kuopion taajama-alueella vahva. Asemakaava- ja asema-kaavan muutosehdotuksen merkinnöillä ja –määräyksillä sekä muilla alueen luontaisilla yhteyksillä turvataan Sorsasalon itäosassa muilla kuin hakemus-alueella liito-oraville soveltuvien elinympäristöjen ja kulkuyhteyksien säilyminen kaikilla niillä alueilla, joilla selvityksissä on joskus tehty liito-oravahavaintoja. Suotuisan suojelun taso säilyy niin paikallisesti kuin alueellisesti ja valtakunnallisesti. Laji pystyy säilymään elinvoimaisena elinympäristöissään myös pitkällä aikavälillä.

Biotuotetehtaan toteuttaminen edistäisi merkittävästi Kuopion kaupungin asemaa ja kehittymistä Itä-Suomen aluekeskuksena. Hankkeella olisi erittäin

merkittävät taloudelliset, laaja-alaiset positiiviset vaikutukset paikallisesti, maakunnallisesti ja valtakunnallisesti. Hankkeen ja siihen liittyvän jäteveden puhdistamon toteuttamiselle on erittäin tärkeä yleisen edun kannalta painava syy, joka on tärkeä myös pitkällä aikavälillä.

Tanja Leppänen
vs. suunnittelujohtaja

Liitteet

3452/2015 Liite 1 Aluerajaus
3452/2015 Liite 2 Keskeisen kaupunkialueen yleiskaava
3452/2015 Liite 3 Asemakaava- ja asemakaavan muutosehdotus
3452/2015 Liite 4 Kaavan alustava viitteellinen havainnekuva
3452/2015 Liite 5 Liito-oravaselvitys v. 2007, Kuopio
3452/2015 Liite 6 Reviirin tarkastus v. 2011, Kuopio
3452/2015 Liite 7 Liito-oravaselvitys v. 2014, Kuopio
3452/2015 Liite 8 Luontoselvitys v. 2012, Siilinjärvi
3452/2015 Liite 9 Liito-oravaselvitys v. 2012, Siilinjärvi
3452/2015 Liite 10 Maanomistuskartta
3452/2015 Liite 11 Valtakirja
3452/2015 Liite 12 Tehtaan alustava sijoitussuunnitelma
3452/2015 Liite 13 Alustava asemapiirustus
3452/2015 Liite 14 Liito-oravareviirit, Kuopion taajama
3452/2015 Liite 15 Liito-oravakanta, Sorsasalo

Jakelu

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Tiedoksi

ASIA	Luonnonsuojelulain 49.3 §:n mukainen poikkeaminen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittämis- ja heikentämiskiellosta
HAKIJA	Kuopion kaupunki Kaupunkiympäristön suunnittelupalvelut
VIREILLETULOAIKA	8.6.2016

HAKEMUS

Kuopion kaupunki hakee Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta (jäljempänä ELY-keskus) lupaa poiketa luonnonsuojelulain 49 § 1 momentin mukaisesta heikentämis- ja hävittämiskiellosta, joka koskee liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Lupa tarvitaan teollisuuslaitosten yhteisen jäteveden puhdistamon toteuttamista varten laadittavana olevan Sorsasalons itäosan asema- ja asemakaavan muutosehdotuksen mukaisesti. Kaavaehdotuksen mukainen rakentaminen vaikuttaa liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoihin luonnonsuojelulain ja luontodirektiivin tarkoittamalla tavalla.

Alueen kaavatilanne

Kuopion seudun maakuntakaavassa (YM 3.7.2008) Sorsasalons itäpuoli on merkitty pääosin teollisuus- ja varastoalueeksi (T). Alueen itäosassa on varaus maakunnallisesti tai seudullisesti tärkeälle tavaraliikenteen terminaali-alueelle (LM), jonne johtaa vene-, laiva- tai uittoväylä. Poikkeuslupa-alue sijoittuu LM -alueelle.

Keskeisen kaupunkialueen yleiskaavassa (kv 11.12.2000) Sorsasalons itäosaan on osoitettu teollisuus- ja varastoalueita (T), yksityisten palvelujen ja hallinnon alue (PK) sekä liikennealue (L). Kaavassa on lisäksi pienialainen maa- ja metsätalousalue (M). Virtasalmen rannat on merkitty virkistysalueiksi (V) ja oleviksi loma-asuntoalueiksi (RA-1). Sorsasalons kaakkois- ja luoteisosien vesialueet on merkitty vesiliikenteen alueiksi (LV). Poikkeuslupa-alue sijoittuu T, L -alueelle, jonne johtaa rautatie (LR).

Valtaosalla Sorsasalons moottoritien itäpuoleisesta osasta ei ole voimassa olevaa asemakaavaa. Alueen pohjoisosan asemakaavoissa (kv 28.2.2000, 17.6.2002 ja 20.8.2007) korttelialueet on merkitty teollisuus-, varasto-, liike- ja toimistorakennusten korttelialueiksi (TK). Pohjoisosan

VL- alueella on loma-asuntojen korttelialue (RA-1). Alueen eteläosan asemakaavassa on myös suojaviheraluetta (EV-5). Poikkeuslupa-alue ei sijoitu näille asemakaava-alueille.

Sorsasalon itäosaa koskeva asema- ja asemakaavan muutosehdotus on ollut nähtävänä 2.5.-1.6.2016. Kaavaehdotuksessa alueen pinta-alallisesti suurimmat yritysalueet (Finnpulp Oy:n biotuotetehtas, Savon Sellu Oy:n aallotuskartonkitehdas ja Ekokem-Palvelu Oy:n teollisuusjätteen käsittely- ja kierrätyskeskus) on merkitty yhtenäisesti teollisuus- ja varastorakennusten korttelialueeksi, jolle saa sijoittaa merkittävän, vaarallisia kemikaaleja valmistavan tai varastoivan laitoksen, jonka tulee sijaita sille erikseen osoitetulla rakennusalueella (T/kem-2). Muut korttelit on varattu T-korttelialueiksi (T, TK-16 ja TK-18). Kaava-alueella on lisäksi suojaviheralueita (EV, EV-5, EV-11 ja EV-12), vesialuetta (W) sekä rautatie- ja katualueita. Kortteli- ja muille alueille on merkitty tarvittavat teollisuusraide-, ajo- ja voimalinjayhteydet sekä muut luonnontilaisina säilytettäviin alueisiin, liito-oravaan, laadittaviin selvityksiin, konsultointivyöhykkeeseen ja maanmuokkaukseen liittyvät merkinnät.

Kaavaehdotuksesta annetuissa lausunnoissa ja muistutuksissa ei ole esitetty liito-oravan poikkeuslupahakemukseen vaikuttavia kommentteja.

Poikkeuslupa-alue sijoittuu kaavaehdotusalueen itäisimpään osaan, jäteveden puhdistamolle tarkoitetulle tontille 22-21-5. Tontille on merkitty rakennusala jäteveden puhdistamolle (jv-p) siten, että tontin kaakkoispuolinen ranta-alue on merkitty lähinnä luonnontilassa säilytettäväksi alueen osaksi (pl-19). Tämä pl –alue toimii vesistön ja tehdasalueen välisenä suojavyöhykkeenä. Jäteveden puhdistamon jv-p-rakennusalan ja vesialueen (W-2) väliselle alueelle saa sijoittaa melu- ja näkösuojaksi maavallin; täyttöalueen puustoa on täydennettävä siten, että sillä on suojametsävaikutusta (mka-4).

Kaavatyöhön on liittynyt ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (YVA-laki) mukainen YVA-menettely, jossa on selvitetty alueelle suunnitellun uuden biotuotetehtaan ympäristövaikutuksia.

Liito-oravahavainnot ja –selvitykset

Kuopion kaupungin alue:

Sorsasalon itäosan alueelle on tehty kaksi liito-oravaselvitystä (v. 2007 ja 2014) ja kaksi muuta tarkastelua (v. 2011 ja 2016). Pöyry Environment Oy:n vuonna 2007 tekemässä liito-oravaselvityksessä Sorsasalon itäosasta löytyi 3 liito-oravareviiriä (liite): yksi pohjoisrannalta (1), yksi itäkärjestä (2) ja yksi länsipuolen rantametsästä (3). Länsiosan rantametsäalueen reviiri sijoittui Savon Sellulle menevän rautatien ja tien sekä järven väliin. Pohjoisrannan reviiri sijaitsi vanhassa kuusivaltaisessa rinnemetsässä. Sorsasalon itäkärjessä, nyt poikkeuslupan kohteena olevalla alueella, oleva kuusikko oli kokonaisuudessaan liito-oravan käyttämää aluetta. Alueelta löytyi 76 liito-oravan papanoin merkitsemää

puuta. Kuusten lisäksi alueella kasvoi haapaa, leppää ja koivua. Alueelle oli lisäksi merkitty 2 ruokailualueita ja yksi mahdollinen pesäpuu.

Biologitoimisto Vihervaara Oy/Ympäristöntutkimus Yrjölään vuonna 2014 tekemässä Sorsasalon itäisimmän osan liito-oravaselvityksessä poikkeuslupa-alueelta ei löydetty merkkejä liito-oravasta. Risupesiiä löydettiin 3 mutta ne eivät olleet liito-oravan käytössä. Kolopuuta ei havaittu.

Kuopion kaupunki on tarkastanut keväällä 2011 Sorsasalon länsiosan rantametsäalueen aiemmat liito-oravahavainnot. Tällöin näillä alueilla ei havaittu merkkejä liito-oravasta.

Pohjois-Savon ELY-keskuksen ja Kuopion kaupungin edustajat suorittivat 28.4.2016 maastokäynnin poikkeuslupa-alueelle. Maastokäynnillä ei löydetty liito-oravan merkitseviä puuta.

Siilinjärven kunnan alue:

Pöyry Oy:n tekemässä Etelä-Siilinjärven liito-oravaselvityksessä todetaan, että liito-oravaesiintymiä on moottoritien molemmin puolin ranta-alueiden tuntumassa (Vuorelan teollisuusalue, Vuorelan ranta). Biologitoimisto Vihervaaran Oy:n vuonna 2012 tekemässä Etelä-Siilinjärven liito-oravaselvityksessä Vuorelan rannasta ei löytynyt merkkejä liito-oravasta.

Uuden Sorsasalo-Alapitkä-voimajohtolinja kartoituksen yhteydessä on toukokuussa 2016 löydetty liito-oravan merkitsemää aluetta Vuorelasta Joensuuntien varrelta.

Hankealueen kuvaus

Hakemusalue on Savon Sellu Oy:n omistuksessa. Maanomistaja on hyväksynyt poikkeamislupamenettelyn ja toimittanut kaupungille valtakirjan poikkeusluvan hakemista varten.

Hakemusalue sijaitsee Sorsasalon itäkärjen selänteen kahden puolen. Selänteen lounais- ja eteläpuolella, johon uusi jätevedenpuhdistamo pääosin sijoittuu, on lähinnä lehtomaisia kangasmetsiä. Puusto on ikääntynyttä kuusivaltaista metsää, jossa on sekapuuna jonkin verran haapoja ja varttuneita harmaaleppiä. Rantakaistale on pääosin kivennäismaata mutta siellä täällä on osin tulvavaikutteisia saniaisvaltaisia kosteikkoja, joihin laskee varastoalueen reunoilta ja jäteveden puhdistamon yläpuolelta pieniä ojia. Rantakaistaleen yläpuolella on muutamia taimikkokuvioita sekä kuusisekapuuvallaisia kasvatusemetsiä. Lehtipuuta on sekapuuna kaikkialla. Harmaaleppiä on siellä täällä puhtaina kasvustoina. Niemenkärkeen menevän tien ja selänteen pohjois- ja itäpuolella, jonne suunniteltu puhdistamo ei juuri ylety, on kuusivaltaista lehtomaisia kangasta ja alempana saniaisvaltainen painanne. Vuoden 2007 liito-oravaselvityksen mukaiset papanapuut ovat sijainneet kiven-

näismaakumpareen yläosassa. Jokseenkin kaikki merkityt puut ovat olleet kuusia.

Alueella on paljon merkkejä ihmisvaikutuksesta: venevalkama, venema-joja sekä roskia. Tehdasalueen ilmaan levittämä typpikuorma näkyy puiden runkojen viherleväkasvustoina.

Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen tavoitteet, vaikutukset luontoon ja luonnonympäristöön

Kaavaehdotuksen tavoitteena on laatia alueelle asemakaava, joka mahdollistaa tulevaisuuden kehittämistoimenpiteet ja maankäytön tehostamisen keskeisen kaupunkialueen yleiskaavan mukaisille alueille. Biotuotetehtaan lisäksi alueelle mahdollistetaan muun muassa Savon Sellun ja Ekokemin toimintojen kehittäminen.

Kaupungin tavoitteena on mahdollistaa biotuotetehtaan toteuttaminen, mikäli se on ympäristövaikutusten osalta mahdollista toteuttaa. Biotuotetehtas on kaupungin strategiassa merkittävin edistettävä elinkeinohan-ke ja toinen suurhanke Savilahden kehittämisen rinnalla. Biotuotetehtaan rakentaminen tuottaisi niin Kuopiolle kuin lähialueille kuin myös koko maakunnalle ja valtakunnalle huomattavia työllistäviä ja muita kansantaloudellisesti positiivisia vaikutuksia.

Kaupungin tavoitteena on laatia kaava siten, ettei kaavalla aiheuteta kenenkään elinympäristön laadun sellaista merkityksellistä heikkene- mistä, joka ei ole perusteltua kaavan tarkoitus huomioon ottaen eikä sii- tä aiheudu sellaista kohtuutonta rajoitusta tai haittaa, joka kaavalle ase- tettavia tavoitteita tai vaatimuksia syrjäyttämättä voidaan välttää.

Biotuotehankkeeseen on liittynyt YVA-lain mukainen ympäristövaikutus- ten arviointimenettely, johon liittyvät vaikutusten arvioinnit toimivat kaa- vatyön pohjana. Biotuotetehtaan toteuttamiseen liittyvät keskeisesti ympäristö- ja vesitalousluvut. Mikäli hankkeelle ei myönnetä ympäristölu- paa, asemakaava ei etene biotuotetehtasvaihtoehtona.

Perustelut

Luontodirektiivin artiklan 16(1) mukaiset poikkeusperusteet asiassa ovat muun tyydyttävän ratkaisun puuttuminen, lajin kantojen suotuisan suoje- lutason säilyttäminen niiden luontaisella levinneisyysalueella ja muun erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottava syy.

Muun tyydyttävän ratkaisun puuttuminen

Finnpulp Oy on käynnistänyt selvitykset havukuitupuuta raaka- aineenaan käyttävän biotuote/sellutehtaan rakentamiseksi Kuopion Sor- sasaloon. Tehtaan prosessi on suunniteltu erityisesti pehmo- ja pak- kauspaperin raaka-aineen tuotantoon. Parhaiten toimintaan soveltuvak- si tehdaspaikkakunnaksi on valikoitunut Kuopio ja Sorsasalo, joka sijait- see keskellä Suomen havupuuvarantoja. Sorsasalossa sijainnin etuna

on myös oleva infrastruktuuri (materiaalitoimitusten edellyttämät liikenneyhteydet ja prosessiveden hankintaan tarvittavan veden läheisyys) sekä integrointimahdollisuudet alueella olevan Savon Sellun kartonkitehtaan kanssa ja yhteistyö Ekokemin jätteenkäsittelylaitoksen kanssa. Hankkeen alkuvaiheessa biotuotetehtaan sijoittamista on tutkittu myös Kuopion eteläpuolelle Hepomäkeen mutta kyseisellä alueella ei ole samanlaisia etuja kuin Sorsasalossa. Keskeisimmäksi soveltumattomuustekijäksi Hepomäessä nousi vesistön kaukaisuus eli imu- ja purkuputket olisi jouduttu rakentamaan hyvin kauas, joten vaihtoehto on epärealistinen. Kuopion alueella ei ole Sorsasalon lisäksi muita realistisia sijoitusvaihtoehtoja.

Ympäristövaikutusten kannalta paras ratkaisu on uuden biotuotetehtaan ja olevan Savon Sellun tehtaan integrointi mahdollisimman suurelta osalta. Tällöin mm. tärkeimpien savukaasujen päästöt ja ilmalaatuvaikutukset jäisivät vähäisemmiksi kuin jos molemmat laitokset toimisivat omina yksikköinä. Erityisesti integraatiossa saavutettaisiin hyötyjä jäteiden ja jätevesien käsittelyssä. Jäteveden puhdistamisen osalta integraation mahdollistamiseksi on alueen itäisimpään osaan tarkoitettu toteuttaa yhteispuhdistamo, jolla käsitellään biotuotetehtaalla syntyvien jätevesien lisäksi myös Savon Sellun tehtaalla syntyvät jätevedet ja Ekokem-Palvelun suotovedet. Yhteispuhdistamon aloittaessa toimintansa Savon Sellun puhdistamo lakkautetaan, jolloin myös päästöt Savon Sellun puhdistamolta loppuvat ja jätevesien käsittely saadaan kaikilta osin kokonaistilannetta parantavan ajanmukaisen BAT-toiminnan piiriin.

Yhteispuhdistamolle on kaavaehdotuksessa osoitettu tontti 21-5 Sorsasalon itäisimpään osaan. Paikka sijaitsee optimaalisesti ajatellen parhaalla mahdollisella paikalla ajatellen alueen toimijoita ja suunniteltua jätevesien purkupaikkaa. Kyseisellä alueella on vuoden 2007 liito-oravaselvityksessä tehty papanahavaintoja. Vuoden 2014 liito-oravaselvityksessä ja 2016 maastokäynnillä papanahavaintoja ei ole alueella tehty. Tontille on kaavaehdotuksessa merkitty rakennusala jäteveden puhdistamolle (jv-p) siten, että tontin kaakkoispuolinen ranta-alue on merkitty lähinnä luonnontilassa säilytettäväksi alueen osaksi (pl-19). Tämä säilyvä pl-alue on maastokäynnillä arvioitu alueen hienoimmaksi kosteaksi lehtopainanteeksi.

Alueen teollisuustoiminnan laitokset edellyttävät kaavaehdotukseen merkityt aluevaraukset. Ainoa toinen teoreettinen mahdollinen paikka jätevesilaitokselle Sorsasalon itäosassa olisi kaupungin omistama Honkamäen harjanteen alue. Jätevesilaitoksen rakentaminen tälle alueelle vaatisi erittäin massiivisia louhintatöitä ja hävittäisi harjanteen kokonaisuudessaan. Harjannealue on kuitenkin keskeistä säilyttää maisema- ja meluntorjuntasyistä sekä lähialueiden asukkaiden arvostamien luontoarvojen takia rakentamattomana ja on näistä syistä merkitty asemakaavaehdotuksessa teollisuustoiminnan suojametsäalueeksi, jolla puuston suojaavaan vaikutukseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Kyseistä

aluetta ei myöskään keskeisen kaupunkialueen yleiskaavassa ole varattu teollisen toiminnan rakentamisalueeksi.

Jätevedenpuhdistamon sijaintisuunnitelma on tässä vaiheessa alustava, joten sen paikka ja koko tulevat tarkentumaan jatkosuunnittelussa. Alustavassa asemapiirustuksessa on esitetty vain itse biologinen puhdistamo, mutta jos viranomaisen määrää sen lisäksi esimerkiksi täysimittakaavaisen tertiäripuhdistuksen, laitokselle varattavaksi alueeksi tarvitaan koko kaavaehdotuksen mukainen jv-p-alue.

Lajin suotuisan suojelutason säilyttäminen

Liito-orava on Suomessa vuoden 2015 luokituksen mukaan silmälläpidettävä (NT) laji, luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettu laji. Ympäristöministeriön teettämän valtakunnallisen selvityksen mukaan Suomessa arvioitiin vuonna 2006 olevan 143 000 liito-oravanaarasta. Vuosien 2006 ja 2015 välillä kannan arvioidaan taantuneen noin 23 %. Pohjois-Savon maakunnan kannan arvio on 12 000 naarasta. Kuopiossa on viime vuosina tehty lukuisia liito-oravaselvityksiä, joiden pohjalta kaupungin kaava-alueilta tai niiden välittömästä läheisyydestä on löytynyt noin 130 elinpiiriä. Selvitykset ovat osoittaneet, että elinpiirejä voi muodostua kaava-alueiden sisäisiin puistoihin, erilaisille välialueille ja jopa rakennetuille korttelialueille. Selvitykset ovat myös osoittaneet, että elinpiirit voivat vaihdella vuosittain merkittävästi.

Kuopion eteläosien liito-oravakanta on vahva. Saaristokaupungin, Hiltulanlahden ja Pienen Neulamäen kaavoituksiin liittyvissä liito-oravainventoinneissa on todettu useita elinpiirejä. Sorsasalons alueella ja sen pohjoispuoleisessa lähimaastossa on Kuopion puolella todettu 8 elinpiiriä, joista 4 on sijoittunut Sorsasalons itäosaan ja 3 Virtasalmen toiselle puolelle Ranta-Toivalan alueelle. Hakemusalue sijoittuu lähelle Siilinjärven kunnan rajaa, joten liito-oravalla on mahdollisuus liikkua kuntarajan molemmin puolin. Siilinjärven puolella ainakin Vuorelan teollisuusalueen ja Virtasalmen rannan asutuksen välissä on havaittu liito-oravan elinpiiri.

Sorsasalons itäosan alueelle laadittujen liito-oravaselvitysten mukaan alueella on havaittu liito-oravan elinpiirejä hakemusalueen lisäksi länsirannan/Havukan alueella ja rinnakkaistien viereisellä EV-5 alueella sekä pohjoisrannan alueella. Pohjoisrannan alue ei sisälly kaavaehdotukseen vaan se säilyy nykyehdotuksen mukaisena. Havukan kiinteistölle ja sen ympäristöön ja liikenneväylien viereen sijoittuvalla EV-5-alueella on merkitty liito-oravan kannalta tarpeellisia kaavamerkintöjä, joilla turvataan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen ja niitä suojaavan puuston sekä liito-oravan liikkumisen kannalta riittävän puuston säilyminen. Havukka-kiinteistön läheisyyteen on lisäksi merkitty kulkuyhteyttä turvaavat merkinnät lo ja pl, joiden kautta yhteys Kuikkalammen ja EV-harjanteen alueilla säilyy. Kaava-alueen lounaispuoleiset ranta-alueet ovat lähinnä luonnontilassa säilytettäviä alueen osia (pl-19). Samoin Sorsasalons itä-

osan koillispuoleinen ranta-alue kokonaisuudessaan mahdollistaa liito-oravan liikkumisen. Jäteveden puhdistamon koillisranta on kaavaehdotuksessa merkitty luonnontilassa säilytettäväksi alueeksi. Vuoden 2007 liito-oravaselvityksessä on todettu olevan hyvin todennäköistä, että liito-oravat voivat liikkua talvella jäätyneen Virtasalmen yli pohjoiseen. Ranta-asukkaiden näköhavaintojen perusteella liito-oravat ovat liittäneet kesäisin salmen yli. Näin ollen liito-orava voinee käyttää myös tätä kulkuyhteyttä siirtyessään laajemmille alueille Virtasalmen toiselle puolelle Vuorelan, Uuhimäen ja Ranta-Toivalan metsäisille alueille.

Edellä selostetuilla kaavamerkinnöillä ja –määräyksillä sekä muilla alueen luontaisilla yhteyksillä turvataan asemakaavallisesti liito-oravalle soveltuvien elinympäristöjen ja kulkuyhteyksien säilyminen niin, että ne muodostavat toimivan verkoston riittävässä laajuudessa suhteessa populaation kokoon. Näillä keinoilla pystytään eliminoimaan haitallinen vaikutus populaatiotason säilymiseen, ja ne ovat kaava-alueita ja sen lähiympäristöä tarkastellen riittävän tehokkaita suotuisan suojelutason saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi. Laji pystyy säilymään elinvoimaisena elinympäristöissään myös pitkällä aikavälillä. Poikkeusluvan myöntäminen ei näin ollen haittaa liito-oravakannan suotuisan suojelutason säilymistä paikallisesti niiden luontaisella levinneisyysalueella, vaikka suotuisaa aluetta poikkeusluvan tarkoittamalla tavalla poistuukin. Poikkeuslupa ei näin ollen vaikuta myöskään suojelutason säilymiseen suotuisana alueellisesti tai valtakunnallisesti.

Muu erittäin tärkeä yleisen edun kannalta painava syy

Biotuotetehdas on Kuopion kaupungin strategiassa merkittävin edistetävä elinkeinohanke ja toinen suurhanke Savilahden kehittämisen rinnalla. Kuopio on osoittautunut parhaiten tehtaan toimintaan soveltuvaksi paikkakunnaksi. Uudessa biotuotetehtaassa on kyse 1,4 miljardin euron tehdasinvestoinnista, josta seuraa aluetalouteen ja sosioekonomiaan merkittäviä positiivisia suoria ja kerrannaisvaikutuksia niin Kuopion, Pohjois-Savon kuin koko Suomen kannalta. Positiivisia vaikutuksia kohdistuu muun muassa työpaikkoihin, muuttoliikkeeseen, bruttokansantuotteeseen, elinkeinorakenteeseen, verotuloihin, investointeihin, metsä- ja kuntatalouteen sekä vientiin. Kerrannaisvaikutuksina syntyisi kysyntää myös lukuisille muille toimialoille, ja kaupan ja muiden palveluiden kysyntä kasvaisi.

Rakennusajan kokonaistuotos Suomeen olisi yli 900 miljoonaa euroa vuodessa ja vuosivaikutus korkeimmillaan Pohjois-Savossa 440 miljoonaa. Rakentamisaikana työpaikkojen kerrannaisvaikutus maakunnassa on 3000 henkilöä ja koko hankintaketjussa Suomessa lisäksi 2 700 henkilöä. Toiminnan aikaiset vaikutukset ovat merkittävydeltään erittäin suuria huomioiden vaikutuksen voimakkuus ja laajuus. Valmistuttuaan hanke tulisi työllistämään 3 400 henkilöä, joista Kuopion seudulla 750 henkilöä, Pohjois-Savossa 750 ja muissa maakunnissa 1900. Bruttokansantuotteen lisäykseksi arvioidaan 807 miljoonaa euroa vuodessa,

josta Pohjois-Savoon 605 miljoonaa ja kokonaistuotokseksi 1,2 miljardia euroa.

Kuopion alueen kasvu vahvistuu ja Pohjois-Karjalan muuttotaseen arvioidaan paranevan. Hankkeella on myös koulutustarvetta lisäävää vaikutusta sekä veroluonteisia vaikutuksia, jotka muodostuvat kiinteistö-, yhteisö- ja kunnallisverosta. Rakennusaikana kuntien verolisäys on 28-37 miljoonaa euroa ja toiminnan aikana 8-9 miljoonaa euroa. Puunhankinnan arvioidaan jakautuvan seuraavasti: Pohjois-Savo 32 %, Pohjois-Karjala 22 %, Kainuu 21 %, Keski-Suomi 4 %, Etelä-Savo 4 %, Pohjois-Pohjanmaa 2 % ja ulkomaat 15 %. Tehtaan vuotuinen tuotantokapasiteetti on 1,2 miljoonaa tonnia sellua. Lisäksi tehdas tuottaa 60 000 tonnia mäntyöljyä ja yhden terawattitunnin (TWh) biosähköä valtakunnan verkkoon. Puuraaka-ainetta tehdas käyttää 6,7 miljoonaa kuutiometriä vuodessa.

ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUKSEN RATKAISU JA PERUSTELUT

ELY –keskuksen näkemyksen mukaan Finnpulp Oy:n suunnitellun biotuote/sellutehtaan jätevedenpuhdistamon rakentaminen asemakaavaehdotuksen mukaiselle jv-p-alueelle hävittäisi yhden liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan ja mahdollisesti heikentäisi toista. Luonnonsuojelulain ja luontodirektiivin mukainen poikkeamislupa on näin ollen tarpeen.

ELY -keskus myöntää Kuopion kaupungille luvan poiketa luonnonsuojelulain 49 § 1 momentin mukaisesta liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja koskevasta hävittämis- ja heikentämiskiellosta hakemuksen mukaiselle alueelle (liite) seuraavin ehdoin:

1. Lupa on voimassa 31.12.2026 saakka.
2. Puuston poistoa tai muita liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja hävittäviä tai heikentäviä toimenpiteitä ei saa tehdä lajin lisääntymisaikana ajanjaksolla 1.4.-31.8.

Perustelut

Liito-orava on luontodirektiivin liitteessä IV (a) mainittu laji, jonka lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulain 49 § 1 momentin nojalla kielletty.

ELY -keskus voi yksittäistapauksissa myöntää luvan poiketa kiellosta luontodirektiivin artiklassa 16 (1) mainituilla perusteilla (LSL 49.3 §). Poikkeus voidaan myöntää, jos:

- 1) Muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole, ja
- 2) Lajin suojelutaso säilyy suotuisana sen luontaisella levinneisyysalueella, ja
- 3) Poikkeamisen perusteena on jokin seuraavista syistä:

- a) luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojeleminen ja luontotyyppien säilyttäminen;
- b) erityisen merkittävien vahinkojen ehkäiseminen, jotka koskevat viljelmiä, karjankasvatusta, metsiä, kalataloutta sekä vesistöjä ja muuta omaisuutta;
- c) kansanterveyttä ja yleistä turvallisuutta koskevat tai muut erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavat syyt, mukaan lukien sosiaaliset ja taloudelliset syyt, sekä jos poikkeamisesta on ensisijaisen merkittävää hyötyä ympäristölle;
- d) näiden lajien tutkimus- ja koulutus-, uudelleensijoittamis- ja uudelleenistuttamistarkoitukset ja näiden tarkoitusten kannalta tarvittavien lisäaemntymistoimenpiteet, mukaan lukien kasvien keinotekoinen lisääminen;
- e) tarkoin valvotuissa oloissa valikoiden ja rajoitetusti tiettyjen liitteessä IV olevien lajien yksilöiden ottaminen ja hallussapito kansallisten toimivaltaisten viranomaisten määrittelemässä rajoissa.

Poikkeamisen edellytykset ovat olemassa, sillä:

1) Asian ratkaisemiseksi ei ole muuta tyydyttävää ratkaisua

Finnpulp Oy suunnittelee havukuitupuuta raaka-aineenaan käyttävän biotuote/sellutehtaan rakentamista Kuopion Sorsasaloon. Sorsasalo on hakemuksen mukaan valikoitunut tehtaan parhaiten soveltuvaksi sijaintipaikaksi. Sorsasalo sijaitsee keskellä Suomen havupuuvarantoja. Oleva infrastruktuuri, toimivat liikenneyhteydet ja prosessiveden hankintaan tarvittava vesistön läheisyys, on myös hankkeelle edullinen. Sijainninetuna ovat lisäksi integraatiomahdollisuudet alueella toimivan Savon Sellun kartonkitehtaan kanssa ja yhteistyö Ekokemin jätteenkäsittelylaitoksen kanssa. Biotuotetehtaan sijoittamista on tutkittu myös Kuopion Hepomäkeen mutta sijainti ei ollut sopiva vesistön kaukaisuudesta johtuen. Kuopion alueella ei ole Sorsasalon lisäksi muita realistisia sijoituspaikkoja. Jätevedenpuhdistamo (ml. mahdollisuus tertiäärivaiheelle) on olennainen osa nykyaikaisen biotuotetehtaan infrastruktuuria.

Jätevedenpuhdistamolle on kaavaehdotuksessa osoitettu tontti 21-5 ja rakennusala (jv-p) Sorsasalon itäisimpään osaan. Rakennusosalta on vuoden 2007 liito-oravaselvityksessä löydetty yhteensä 25 liito-oravan papanoin merkitsemää puuta, joista yksi oli mahdollinen pesäpuu. Alueella on lisäksi todettu olevan liito-oravan ruokailualue ja yksittäisiä ruokailupuita. Vuoden 2014 liito-oravaselvityksessä ja vuoden 2016 maastokartoituksessa alueelta ei ole tehty havaintoja liito-oravasta. Jätevedenpuhdistamo sijaitsee hakemuksen mukaan parhaalla mahdollisella paikalla alueen toimijoita ja suunniteltua jätevesien purkupaikkaa ajatellen. Jätevedenpuhdistamolle on tutkittu myös vaihtoehtoista paikkaa, Honkamäen harjannetta. Harjanne vaatisi kuitenkin erittäin massiivisia

louhintatöitä. Harjannealue on myös tärkeä säilyttää rakentamattomana muun ohella meluntorjunta- ja maisemasyistä.

Hakemuksen mukainen aluevaraus on laajuudeltaan perusteltu myös siitä näkökulmasta, että tämä mahdollistaa (mahdollisesti tarvittavan) tertiäarivaiheen rakentamisen jätevedenpuhdistamolle.

ELY –keskus katsoo, että biotuotetehtaan ja sen jätevedenpuhdistamon rakentamiseksi ko. paikalle ei ole löydettävissä muuta tyydyttävää ratkaisua.

2) Poikkeusluvan myöntäminen ei heikennä liito-oravan suotuisaa suojelutasoa

Vuonna 2006 valmistuneen ympäristöministeriön teettämän valtakunnallisen selvityksen mukaan Suomessa arvioidaan olevan 143 000 liito-oravanaarasta. Pohjois-Savon maakunnan kannanarvio on 12 000 naarasta. Kuopion keskeiseltä kaupunkialueella on hakemuksen perusteella arvioitu olevan noin 130 liito-oravan elinpiiriä. Sorsasalons alueelta ja sen pohjoispuolisesta lähimaastosta tunnetaan 7 elinpiiriä, joista 4 sijaitsee Sorsasalons itäosassa ja 3 Virtasalmen toisella puolella Ranta-Toivalan puolella. Liito-oravasta on tehty havaintoja myös Siilinjärven kunnan puolelta, läheltä Sorsasaloa ja moottoritietä. Kaavaehdotusalueella sijaitsevat elinpiirit on osoitettu viitteellisesti liitteessä.

Sorsasalons itäosan liito-oravan elinpiireistä pohjoisrannan alue (1) ei sisälly kaava-alueeseen, vaan se säilyy nykytilanteen mukaisena. Havukan alueelle (3) ja rinnakkaistien viereiselle EV-5-alueelle (4) liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat on merkitty kaavaan merkinnöin ja -määräyksin, joilla turvataan liito-oravaesiintymien säilyminen alueella (s-8). Kaavassa on osoitettu myös liito-oravan kulkuyhteyksiä turvaavat merkinnät (lo, pl-11). Hakemusalue on osa laajempaa liito-oravan elinpiiriä Sorsasalons itäkärjessä (2). Tältä elinpiiriltä häviää yksi liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikka ja toinen heikkenee. Kyseessä voi olla myös tyhjentyneet reviiit, sillä lajista ei ole tehty havaintoja alueelta vuoden 2007 jälkeen. Elinympäristössä ei kuitenkaan ole tapahtunut muutoksia, joten paikkaa on pidettävä edelleen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkana.

Kuopion liito-oravakanta on vahva ja kannan voidaan olettaa säilyvän lähitulevaisuudessa Kuopion keskeisellä kaupunkialueella vaikka poikkeamisen kohteena ovat liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat (2) häviävät tai heikkenevät.

Edellä olevan perusteella ELY-keskus katsoo, ettei poikkeusluvan myöntäminen haittaa liito-oravan suotuisaa suojelutasoa paikallisesti. Kun suojelutaso säilyy suotuisana paikallisesti, ei poikkeaminen vaikuta suojelutason säilymiseen suotuisana alueellisesti tai valtakunnallisesti.

c) Erittäin merkittävän yleisen edun kannalta pakottava syy

Biotuotetehtaan rakentamisessa Kuopion Sorsasaloon on kyse 1,4 miljardin euron tehdasinvestoinnista. Hankkeella on erittäin merkittäviä positiivisia vaikutuksia aluetalouteen ja sosioekonomiaan Kuopiossa, Pohjois-Savossa ja koko Suomen mittakaavassa.

Positiiviset vaikutukset kohdistuvat muun ohella työpaikkoihin, bruttokansantuotteeseen, verotuloihin, muuttoliikkeeseen, investointeihin, metsä- ja kuntatalouteen ja vientiin. Kerrannaisvaikutuksia syntyisi myös muille toimialoille ja kaupan ja muiden palveluiden kysyntä kasvaisi.

SOVELLETUT OIKEUSOHJEET

Luonnonsuojelulaki 49 § 1 ja 3 momentti
Luontodirektiivi (92/43/ETY) artikla 16, liite IV (a)
Valtioneuvoston asetus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen maksullisista suoritteista (1731/2015)

MUUTOKSENHAKU

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Itä-Suomen hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on liitteenä.

Yksikön päällikkö

Kaisu Mikkonen

Luonnonsuojelun ylitarkastaja

Anne Grönlund

LIITE

Hakemusalue ja liito-oravareviirit

JAKELU JA SUORITEMAKSU

Päätös	Hakijalle saantitodistusta vastaan
Suoritemaksu	120 €
Tiedoksi	Ympäristöministeriö Suomen ympäristökeskus Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri Kuopion Luonnon Ystävain Yhdistys Itä-Suomen aluehallintovirasto Siilinjärven kunta

Luonnonsuojelulain 49 § 3 momentin mukainen poikkeuslupahakemus Hiltulanlahden lainvoimaisen 1. asemakaavan toteuttamista varten

1 Asia

Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämistä ja heikentämistä koskevan luonnonsuojelulain 49 § 3 momentin mukaisen poikkeuslupan hakeminen asemakaavan toteuttamista varten Hiltulanlahden lainvoimaisen 1. asemakaava-alueen osalle (liite 1).

2 Hakija

Kuopion kaupunki, Kaupunkiympäristön suunnittelupalvelut, asemakaava-päällikkö Martti Lätti

3 Hakemus

Kuopion kaupunki hakee Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta lupaa poiketa luontodirektiivin artiklassa 16(1) mainituilla poikkeusperusteilla luonnonsuojelulain 49 § 1 momentin mukaisesta heikentämis- ja hävittämiskiellosta, joka koskee luontodirektiivin liitteessä IV (a) mainitun liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.

Lupaa tarvitaan lainvoimaisen asemakaavan toteuttamista varten. Kaavan mukainen rakentaminen vaikuttaa liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoihin luonnonsuojelulain ja luontodirektiivin tarkoittamalla tavalla.

4 Hankkeen taustaa**Asemakaavan tavoitteet**

Kuopion kaupungin kasvun ja elinkeinoelämän edellytys on monipuolinen tonttitarjonta ja sen riittävyys. Saaristokaupungin pientaloalueiden rakentamisen jälkeen Kuopion tulevat pientaloalueet sijoittuvat Hiltulanlahteen, jonne rakentuu osayleiskaavan tavoitteiden mukaisesti pientalovaltainen asuntoalue kaikkiaan noin 3000 asukkaalle sekä palvelu- ja yritystoimintojen alueita.

Hiltulanlahden 1. asemakaavan tavoitteena on rakentaa alueelle nykyiseen ja tulevaan yhdyskuntarakenteeseen ja teknisen huollon verkostoihin tukeutuva pientalovaltainen asuntoalue. Samalla oleva loma- ja ympärivuotinen asutus liitetään kaupunkirakenteeseen.

Tavoitteena on paitsi turvata vuosittainen asuntotuotannon edellyttämä tonttitarjonta, myös lisätä eteläisten alueiden vetovoimaa ja tonttikysyntää sekä näin monipuolistaa alueen asunto- ja väestökantaa. Tämän lisäksi tavoitteena on yhdyskuntarakenteen taloudellinen ja kestävä kehityksen mukainen tiivistäminen. Keskeiselle alueelle sijoittuvat julkisten palvelujen, liike- ja toimistorakennusten korttelit mahdollistavat nykyisten palvelujen säilymisen ja palvelutarjonnan lisääntymisen sekä luovat uusia työpaikkoja. Näin toteutetaan myös valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita (VAT) eheyttävän yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän kehittämisen osalta.

Saaristokaupungin Pirttiniemen viimeiset omakotitontit on jaettu syksyllä 2014. Hiltulanlahden 1. alueen kunnallistekniikan rakentaminen on ajoitettu vuodelle 2015 niin, että asuntorakentaminen voisi alkaa vuonna 2016 (liite 2).

Alueen kaavatilanne

Hiltulanlahden 1. asemakaava-alue sijaitsee noin 11-15 km Kuopion torilta etelään ja on ensimmäinen vaihe uutta eteläistä Hiltulanlahden asuntoaluetta. Alueelle tulee 143 uutta omakotitonttia sekä 10 rivitalotonttia ja alueen asukasluku tulee olemaan noin 900 - 1000. Laajuudeltaan noin 92 hehtaarin kokoinen kaava-alue rajautuu pohjoisessa Ala-Matkusjärveen, idässä Hiltulanlahteen, etelässä Puutossalmentiehen sekä lännessä vt5 moottoritiehen.

Poikkeuslupahakemuksen kohteena oleva, noin 1,2 hehtaarin suuruinen, alue sijoittuu tulevan kokoojakadun, Hiltulanlahdenkadun, eteläpuolelle (liite 1). Kuopion seudun maakuntakaavassa kyseinen alue on pääosin taajamatoimintojen aluetta.

Alueella on voimassa Hiltulanlahden osayleiskaava, jonka kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 17.8.2009 ja se on tullut oikeusvaikutteiseksi 22.5.2012 (liite 4/1 ja 4/2). Osayleiskaavassa alue on pientalovaltaista asuntoaluetta (AP). Kevyen liikenteen yhteys on osoitettu nykyiseltä Tuovilantieltä suunnitellun asuntoalueen läpi jatkuen moottoritien yli tuleville länsipuolisille asuntoalueille.

Alueen asemakaava on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 3.2.2014 ja se on tullut voimaan 25.4.2014 lukuun ottamatta valituksenalaista EV-5 aluetta (liite 5/1 ja 5/2). Hiltulanlahden 1. asemakaavan perusrakenne noudattaa ja tarkentaa Hiltulanlahden osayleiskaavan periaatteita ja perustuu kaavatyön yhteydessä laadittuihin hyväksytyihin selvityksiin. Kaava-alue on nykyiseen yhdyskuntarakenteeseen ja teknisen huollon verkostoihin tukeutuva pientalovaltainen asuntoalue Hiltulanlahdessa, joka on lähivuosien pientalorakentamisen vetovoimainen kasvusuunta sekä pääpainoalue.

Poikkeuslupa koskee vain osaa Hiltulanlahden 1. asemakaava-alueesta. Poikkeuslupahakemuksen käsittämä alue on osa tiivistä pientalovaltaista aluetta, joka sijoittuu uuden kokoojakadun, Hiltulanlahdenkadun, eteläpuolelle. Rivitalokorttelit sijoittuvat Hiltulanlahdenkadun varteen ja uudet omakotitontit tulevien asuntokatujen varsille.

Poikkeuslupahakemukseen sisältyy myös yksityisten omistuksessa oleva tontti, jolla on tehty liito-oravahavaintoja (liitteet 3 ja 10). Kaikki yksityiset maanomistajat ovat hyväksyneet poikkeuslupahakemusmenettelyn, ja toimittaneet kaupungille valtakirjan poikkeusluvan hakemista varten (liite 11).

Asemakaavan vaikutukset luontoon ja luonnonympäristöön

Hiltulanlahden 1. asemakaava perustuu useina vuosina osayleiskaava- ja asemakaavatyön yhteydessä laadittuihin luonnonympäristöä koskeviin selvityksiin.

Selvityksistä on käynyt ilmi, että asemakaava-alue on suurelta osaltaan liito-oravan elinympäristöksi soveltumatonta nuorehkoa taimikkoa, peltoa tai muuten huonoa metsätyyppiä. Alueelta voitiin kuitenkin rajata kolme elinympäristöksi soveltuvaa aluetta, joista kahdella havaittiin merkkejä liito-oravista. Asutut liito-oravareviirit sijoittuivat nykyisen koulun ympäristöön sekä Matkusjärven ranta-alueelle. Alueen lounaisosassa oli elinympäristöksi soveltuva alue, jolta ei kuitenkaan löytynyt viitteitä liito-oravista. Poikkeuslupahakemuksen kohteena oleva alue ei tehtyjen selvitysten mukaan ollut liito-oravalle suotuisaa elinympäristöä, eikä sieltä ollut tehty liito-oravahavaintoja.

Hiltulanlahden 1. asemakaava on laadittu voimassa olevan osayleiskaavan sekä asemakaavatyön yhteydessä tehtyjen selvitysten pohjalta ja kyseiset selvitykset on hyväksymiskäsittelyjen yhteydessä katsottu riittäviksi ja asianmukaisiksi MRL:n tarkoittamalla tavalla. Asemakaavassa on turvattu liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat tarvittavin kaavamääräyksin ja -merkinnöin viheralueilla.

Liito-oravahavainnot ja –selvitykset

Hiltulanlahdessa on kartoitettu liito-oravien liikkumista kaavatöihin liittyen eri vaiheissa. Kartoitusta on tehty Hiltulanlahden osayleiskaavatyön yhteydessä vuonna 2006 sekä uudelleen Hiltulanlahden 1. asemakaavaa laadittaessa vuonna 2011.

Pöyry Environment Oy on tehnyt alueen ensimmäisen liito-oravaselvityksen Hiltulanlahden osayleiskaavatyöhön liittyen vuonna 2006 (liite 7). Selvityksessä löytyi Hiltulanlahden alueelta kaikkiaan seitsemän liito-oravan reviiriä, joista yksi sijoittui Hiltulanlahden 1. asemakaava-alueelle moottoritien itäpuoliselle Matkusjärven etelärannalle. Lisäksi selvityksessä todettiin Hiltulanlahden koulun eteläpuoleinen tontti liito-oravalle suotuisaksi biotoopiksi, mutta tällä alueella ei havaittu liito-oravia.

Kaavatyön pohjaksi Biologitoimisto Vihervaara Oy laati liito-oravaselvityksen tulevalle Hiltulanlahden 1. asemakaava-alueelle vuonna 2011 (liite 8). Selvityksessä todetaan, että Hiltulanlahden 1. asemakaava-alue on suurelta osaltaan liito-oravan elinympäristöksi soveltumatonta aluetta. Alueella oli kolme elinympäristöksi soveltuvaa aluetta, joista kahdella todettiin merkkejä liito-oravista. Moottoritien eteläpuoleinen reviiri havaittiin myös vuoden 2006 kartoituksessa. Reviiriltä on hyvät yhteydet lahden toisella puolella sijaitseville reviireille ja reviiri pysynee asuttuna myös tulevaisuudessa. Toinen reviiri oli Hiltulanlahden koulun ja Hiltulanlahden välisellä ranta-alueella, jolta oli heikot yhteydet pohjoiseen ja lounaaseen liito-oravan elinympäristöksi sovel-

tuville alueille. Moottoritien itäpuolella, alueen lounaisosassa havaittiin liito-oravan elinympäristöksi soveltuvan alueen kokonaisuus, mutta alueelta ei löytynyt viitteitä liito-oravista.

Selvityksen suositukseksi oli, että alueen elinvoimainen pohjoisosan reviiiri sekä koulun ympäristö tulisi säilyttää vähintään rajauksen mukaisesti maankäytön ulkopuolella. Elinkelpoisen ympäristön säilymiseksi myös muun soveltuvan alueen säästäminen koulun eteläpuolella olisi suotavaa.

Hiltulanlahden 1. asemakaava on laadittu tehtyjen liito-oravaselvitysten suositusten pohjalta siten, että selvityksissä todetut luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamat liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat sekä Hiltulanlahden koulun eteläpuoleinen alue jäävät asemakaavan lähivirkistysalueille. Alueet on lisäksi osoitettu erillisellä ympäristön säilyttävällä merkinnällä (/s-7) todettujen luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamien liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen turvaamiseksi. Alueella suoritettavat toimenpiteet on tehtävä siten, että liito-oravan pesäpuut ja niitä suojaavat puut sekä ravinnonhankinnan ja liikkumisen kannalta riittävä puusto säilytetään.

Poikkeuslupahakemus koskee Hiltulanlahden 1. asemakaava-alueen osaa, joka on voimassa olevassa asemakaavassa pääosin erillispientalojen ja asuinrakennusten korttelialuetta. Kaavojen yhteydessä tehtyjen liito-oravaselvitysten mukaan, näillä alueilla ei ole havaittu luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamia liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.

Asemakaavan voimaantulon jälkeen Pohjois-Savon ELY-keskus on tarkistanut ja kartoittanut sille ilmoitetun liito-oravahavainnon perusteella liitekartan mukaisen alueen (liite 9). Pohjois-Savon ELY-keskuksen kartoittama aineisto on kaupungin toimesta muunneltu käytössä olevaan koordinaatistoon sekä viety kartalle (liite 10). Kartoituksen yhteydessä alueelta löytyi useita papanalöydöksiä, jonka pohjalta Pohjois-Savon ELY-keskus tulkitsee alueella olevan kaksi erillistä luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamaa liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkaa. Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat sijoittuivat voimassa olevan asemakaavan korttelialueille; A- ja AO -tonteille.

Kuopion kaupunki hakee poikkeuslupaa liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentämiseen ja hävittämiseen Hiltulanlahden 1. asemakaavan liitekarttaan 3 merkityn alueen osalta. Hiltulanlahden 1. asemakaavan lähivirkistysalueilla säilyy kaavan laatimisen lähtötietoina olleiden luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamat liito-oravien lisääntymis- ja levähdyspaikat.

5 Perustelut

Luontodirektiivin artiklan 16(1) mukaiset poikkeusperusteet asiassa ovat muun tyydyttävän ratkaisun puuttuminen, lajin kantojen suotuisan suojelun tason säilyttäminen niiden luontaisella levinneisyysalueella ja muun erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottava syy.

Muun tyydyttävän ratkaisun puuttuminen

Hiltulanlahden 1. asemakaava perustuu vuonna 2012 voimaan tulleeseen osayleiskaavaan ja asemakaava on laadittu maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämällä tavalla. Kaavatyötä on tehty yhteistyössä Pohjois-Savon ELY-keskuksen kanssa siten, että kaavassa tarvittut selvitykset on laadittu Pohjois-Savon ELY-keskuksen edellyttämässä laajuudessa. Kaavan hyväksymiskäsittelyssä selvitykset on todettu MRL:n edellytysten mukaisiksi.

Hiltulanlahden 1. asemakaava-alue on keskeinen osa tulevaa Hiltulanlahden pientalovaltaista asuntoaluetta ja kaupungin omakotirakentamisen pääkasvusuunta, jonne pääosa uusista omakoti- ja rivitaloista tulee sijoittumaan seuraavien 5–10 vuoden aikana.

Alueen kunnallistekniikan rakentaminen on ohjelmoitu jo vuodelle 2015 niin, että asuntorakentaminen voisi alkaa vuonna 2016. Kaupungilla ei ole vaihtoehtoista aluetta lähivuosien pientalotuotantoa varten, joten alueelle suunniteltua asutusta ei voida siirtää muulle alueelle. Asemakaavan muuttaminen taas johtaisi kohtuuttomaan viivytykseen ja tehottomaan sekä epätaloudelliseen maankäyttöön kasvusuunnan keskeisessä osassa.

Asemakaavan mukainen maankäyttö on suunniteltu kaavatyön yhteydessä laadittujen, hyväksytyjen selvitysten pohjalta siten, että liito-oravan lisäantymis- ja levähdyspaikat sijoittuvat Hiltulanlahden tulevan asuntoalueen pohjois- ja koillispuolelle kaavoitetuille lähivirkistysalueille. Pääasiassa omakoti- ja rivitalorakentamiseen osoitetuilla alueilla ei selvitysten mukaan ole ollut merkkejä liito-oravista. Poikkeuslupahakemuksen kohteena olevalle alueelle sijoittuu keskeinen osa kaupungin omistamista tulevista rivi- ja omakotitonteista.

Hiltulanlahden 1. asemakaavan toteutuminen on kaupungin kasvustrategian mukaista ja sillä on myös työllistävä vaikutus. Kaupunki ei pysty toteuttamaan kasvuohjelmaansa, jos rakentamista ei voi sijoittaa voimassa olevan asemakaavan mukaiselle alueelle. Suojelun toteuttaminen tulevien omakoti- ja rivitalokortteleiden osalta ei olisi myöskään tarkoituksenmukaista.

Lajin suotuisan suojelun tason säilyttäminen

Ympäristöministeriön teettämän valtakunnallisen selvityksen mukaan Suomessa arvioitiin vuonna 2006 olevan 143 000 liito-oravanaarasta (Hanski 2006). Pohjois-Savon maakunnan kannan arvio on 12 000 naarasta. Kuopiossa on viime vuosina tehty lukuisia liito-oravaselvityksiä, joiden puitteissa kaupungin kaava-alueilta tai niiden välittömästä läheisyydestä on löytynyt noin 120 elinpiiriä (liite 6). Selvitykset ovat osoittaneet, että elinpiirejä voi muodostua kaava-alueiden sisäisiin puistoihin, erilaisille välialueille ja jopa rakennetuille korttelialueille. Selvitykset ovat myös osoittaneet, että elinpiirit vaihtelevat vuosittain merkittävästi.

Kuopion eteläosien liito-oravakanta on vahva, sillä Saaristokaupungin, Hiltulanlahden ja Pienen Neulamäen kaavoituksiin liittyvissä liito-oravainventoinneissa on todettu useita liito-oravanaaraan elinpiirejä. Hiltulanlahdesta on löytynyt vuonna 2006 tehdyssä inventoinnissa 7 liito-oravan elinpiiriä. Hiltulanlahden suunnalla liito-oravan kannalta erityisen merkittävä alue on Matkusjärven pohjoispuoli. Yksittäisiä reviirialueita on lisäksi Matkusjärven etelärannalla, Mökinalussuon suojelualueella sekä Kinnulanmäellä, joissa metsäiset alueet osayleiskaavan tai voimassa olevan asemakaavan mukaan säilyvät.

Hiltulanlahden ja Matkusjärven alueille laadittujen asemakaavojen puitteissa on kaavamerkinnoin ja aluevarausrajauksin varmistettu, että lähivirkistysalueet ja yhdyskäytävät turvaavat lajin suotuisan suojelutason säilymisen myös pitkällä aikatahtimella. Näin ollen voidaan katsoa, että liito-oravan suojelutilanne säilyy paikallisesti suotuisana vaikka Hiltulanlahden 1. asemakaava toteutetaan myös poikkeuslupahakemuksen kohteena olevan alueen osalta.

Hiltulanlahden 1. asemakaava on laadittu tehtyjen liito-oravaselvitysten suositusten pohjalta siten, että selvityksissä todetut luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamat liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat sekä Hiltulanlahden koulun eteläpuoleinen alue jäävät asemakaavan lähivirkistysalueille. Alueet on lisäksi osoitettu erillisellä ympäristön säilyttävällä merkinnällä todettujen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen ja niiden välisten yhteyksien turvaamiseksi. Hiltulanlahden 1. asemakaavassa on turvattu liito-oravan liikkuminen sekä kaava-alueen sisällä liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen välillä että laajemmin Matkusjärven yli pohjoisrannalle ja moottoritien ali länsipuolisille alueille.

Myös poikkeusluvan kohteena olevalta alueelta säilyy viheryhteys Hiltulanlahdenkadun yli tulevan koulutontin (ALY) kautta lähiliikuntapaikalle ja edelleen puistoväylän kautta pohjoispuoliselle Matkusjärven rantaan sijoittuvalle lähivirkistysalueelle. Lähiliikuntapaikka ei ole Hiltulanlahden 1. asemakaavassa perinteisellä lähivirkistysalueen (VL) merkinnällä, vaan aluerajaus sisältyy lähiliikuntapaikan yhteiskäytön mahdollistamiseksi koulutonttiin (ALY). Lähiliikuntapaikan, viereisen leikkikentän ja Vanulan ympäristössä on runsaasti liito-oravalle soveltuvaa puustoa, jonka säilyminen ja pihapuuston uudistuminen turvataan alueelle laadittavalla rakentamistapaohjeella.

Hiltulanlahden rakentamistapaohje laaditaan siten, että alueelle kohdistetaan vastaavat rakentamista koskevat merkinnät, kuin niille alueille, joissa liito-oravien esiintymät ovat tiedossa kaavaa laadittaessa. Rakentamistapaohjeella turvataan liito-oravan kannalta tärkeimmän puuston säilyminen sekä pihapuuston uudistuminen. Tällä pyritään siihen, että aikanaan rakentamisen jälkeinen alue soveltuisi jälleen liito-oravien elämiseen. Kuopiossa on tällä hetkellä lukuisia rakennettuja alueita, joilla liito-oravia esiintyy. Rakentamistapaohje varaudutaan laatimaan yhteistyössä Pohjois-Savon ELY-keskuksen kanssa.

Kuopiossa tehtiin laaja pantaseurantatutkimus, jossa radiolähettimien avulla seurattiin liito-oravien liikkumista. Selvitys osoitti, että kaavoituksessa voi-

daan osoittaa alueet, joilla turvataan lajin suotuisan suojelutilanteen säilyminen. Käytännössä tämä tarkoittaa viheralueverkostoa sekä kortteli- ja pihapuustoa, jonka kehittymistä ohjataan kaavamääräyksillä.

Edellä selostetuilla aluerajauksilla ja kaavamerkinnöillä sekä rakentamistapaohjeiden laadinnalla turvataan asemakaavallisesti liito-oraville soveltuvien elinympäristöjen ja kulkuyhteyksien säilyminen. Näillä keinoilla pystytään eliminoimaan haitallinen vaikutus populaatiotason säilymiseen, ja ne ovat kaava-alueita kokonaisuutena tarkastellen riittävän tehokkaita suotuisan suojelun tason saavuttamiseksi, vaikka yksittäisiä liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja poikkeusluvan tarkoittamalla tavalla poistuukin. Poikkeusluvan myöntäminen ei näin ollen haittaa liito-oravakannan suotuisan suojelun tason säilymistä paikallisesti niiden luontaisella levinneisyysalueella. Poikkeuslupa ei näin ollen vaikuta myöskään suojelutason säilymiseen suotuisana alueellisesti tai valtakunnallisesti.

Muu erittäin tärkeä yleisen edun kannalta pakottava syy

Kuopion kaupungin maanhankintaa, kaavoitusta ja investointeja on kohdennettu jo muutaman vuoden ajan Saaristokaupungin pientaloalueiden täyttyessä Hiltulanlahden suuntaan. Hiltulanlahden kaavoitus on edennyt maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämällä tavalla ja alueella on tehty mm. liito-oravainventointeja kaavatyön pohjaksi. Näin ollen kaupunki on luottanut siihen, että Hiltulanlahteen tehdyt mittavat investoinnit voidaan osaltaan hyödyntää täysimittaisen rakentamisen myötä.

Mikäli Hiltulanlahden 1. asemakaavaa ei voida toteuttaa täydessä laajuudessa, vähentää se osaltaan tehtyjen investointien kannattavuutta. Mikäli Hiltulanlahden 1. asemakaavan keskeisiä alueilta ei voida rakentaa kaavan mukaisesti, heikentää se jo ennestään kaavataloudellisesti kalliin alueen toteutumista sekä mahdollisesti myös kunnallisteknisten verkostojen rakentumisesta esimerkiksi kaukolämmön osalta. Alueen täysimittaisella rakentumisella on vaikutusta myös joukkoliikenteen ja mahdollisesti muidenkin palvelujen toimintaedellytyksiin.

Hiltulanlahti on kaupungin omakotitonttutuotannon kannalta tärkein painopistealue tulevaisuudessa. Kuopio tarvitsee myös omakoti- ja rivitalotontteja. Kaupungin vuotuinen asuntotuotantotavoite on 800 asuntoa vuodessa ja jos alue jää rakentamatta, ei myöskään kaupungin kasvu toteudu.

Kaupungilla ei ole tällä hetkellä mahdollisuuksia avata uusia kasvusuuntia lähivuosien pientalotuotantoa varten. Suunnitellun asuntoalueen sijoittaminen toisaalle vaatisi uusia investointeja niin maanhankintaan kuin infran rakentamiseen. Tämä puolestaan johtaisi siihen, että kaupungilla ei olisi muutama vuoteen mahdollisuutta osoittaa uusia pientalotontteja rakentamiseen hyväksytyin kasvuohjelman mukaisesti. Tällä olisi myös vaikutusta maakunnallisesti laajemmalle alueelle heikentämällä Kuopion kaupungin asemaa kasvukeskuksena.

Alueen rakentuminen on eheyttävän yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän kehittämisen osalta valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja kestävä kehityksen periaatteiden mukaista. Alueen rakentamisessa voidaan huomioida Kuopion kaupungin ilmastopoliittisten ja energiatehokkuuteen liittyvien tavoitteiden mukaiset ratkaisut.

Alueen rakentamiselle on olemassa edellä esitetyn mukaisesti yleisen edun, tässä tapauksessa lähinnä kaupungin kokonaisedun, kannalta erittäin tärkeä pakottava syy, joka on tärkeä myös pitkällä aikavälillä.

Yhteenveto perusteluista

Alueella on voimassa uusi lainvoimainen asemakaava, joka on tullut hyväksytyssä muodossaan voimaan 25.4.2014. Kaavatyö on edennyt maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti yhteistyössä Pohjois-Savon ELY-keskuksen kanssa. Kaava on laadittu ajanmukaisten liito-oravaselvitysten perusteella ja kaavan pohjana olleet selvitykset on hyväksymiskäsittelyn yhteydessä todettu riittäviksi ja asianmukaisiksi. Hiltulanlahden kasvusuunnan toteuttamiseen on investoitu jo tähän mennessä erittäin paljon eikä hankkeen pysäyttäminen ole mahdollista. Poikkeuslupahakemuksen kohteena oleva alue on lainvoimaisen asemakaavan mukainen, eikä sitä voida siirtää kaava-alueella muuhun paikkaan.

Lajin suotuisa suojelutaso säilyy, sillä lukuisissa liito-oravaselvityksissä kaupungin kaava-alueilta tai niiden välittömästä läheisyydestä on löytynyt noin 120 elinpiiriä. Kuopion eteläosien liito-oravakanta on vahva ja osayleiskaavan ja asemakaavojen perusteella liito-oravan kannalta erityisen merkittävät Matkusken pohjois- ja etelärannan metsäalueet säilyvät. Lisäksi lainvoimaisessa asemakaavassa on toteutettu suotuisan suojelun tason säilymiseen tähtääviä toimenpiteitä aluerajauksin ja kaavamerkinnöin, joilla on turvattu riittävien soveltuvien alueiden ja kulkuyhteyksien säilyminen. Hiltulanlahden 1. asemakaava edellyttää, että korttelialueille laaditaan rakentamistapaohje. Ohje laaditaan tarvittaessa Pohjois-Savon ELY-keskuksen kanssa yhteistyössä siten, että sillä turvataan liito-oravan elinolosuhteet mahdollisimman hyvin.

Hiltulanlahti on kaupungin omakotitonttutuotannon painopistealue lähitulevaisuudessa. Kuopion kaupungin kasvu ei toteudu, ellei alueelle saada tarvittavia rivi- ja pientalotontteja. Poikkeusluvan myöntäminen on edellytys Hiltulanlahden 1. asemakaava-alueen täysimittaiselle toteutukselle kaupungin kasvuohjelman mukaisesti.

Haetulle poikkeusluvalle on olemassa luontodirektiivin artiklassa 16(1) edellytetyt poikkeusperusteet.

Tapio Räsänen
suunnittelujohtaja

Martti Lätti
asemakaavapäällikkö

Liitteet

1331/2012 Liite 1 Aluerajaus
1331/2012 Liite 2 Kohteen sijainti Kuopiossa ja rakentamisen etene-
minen
1331/2012 Liite 3 Maanomistuskartta
1331/2012 Liite 4/1 Hiltulanlahden osayleiskaava
1331/2012 Liite 4/2 Hiltulanlahden osayleiskaava
1331/2012 Liite 5/1 Hiltulanlahden 1. asemakaava
1331/2012 Liite 5/2 Hiltulanlahden 1. asemakaava
1331/2012 Liite 6 Kuopion taajamien liito-oravareviirit
1331/2012 Liite 7 Liito-oravaselvitys v. 2006
1331/2012 Liite 8 Liito-oravaselvitys v. 2011
1331/2012 Liite 9 Liito-oravahavainto, ELY:n kartoitus 26.6.2014
1331/2012 Liite 10 Liito-oravahavainto, ELY:n kartoitus muunnettuna
kaupungin koordinaatistoon
1331_2012 Liite 11 Valtakirja

Jakelu

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Tiedoksi

ASIA Luonnonsuojelulain 49.3 §:n mukainen poikkeaminen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittämisen ja heikentämiskiellosta

HAKIJA Kuopion kaupunki
Kaupunkiympäristön suunnittelupalvelut

VIREILLETULOAIKA 10.12.2014

HAKEMUS

Kuopion kaupunki hakee Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta lupaa poiketa luontodirektiivin 16(1) mainituilla poikkeusperusteilla luonnonsuojelulain 49 § 1 momentin mukaisesta heikentämisen ja hävittämiskiellosta, joka koskee luontodirektiivin liitteesä IV(a) mainitun liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Lupaa tarvitaan lainvoimaisen asemakaavan toteuttamista varten.

Poikkeuslupaa haetaan liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentämiseen ja hävittämiseen asemakaavan liitekarttaan 3 merkityn alueen osalta.

Asemakaavan tavoitteet

Kuopion kaupungin kasvun ja elinkeinoelämän edellytys on monipuolinen tonttitarjonta ja sen riittävyys. Saaristokaupungin pientaloalueiden rakentamisen jälkeen Kuopion tulevat pientaloalueet sijoittuvat Hiltulanlahteen, jonne rakentuu osayleiskaavan tavoitteiden mukaisesti pientalovaltainen asuntoalue kaikkiaan noin 3000 asukkaalle sekä palvelu- ja yritystoimintojen alueita.

Hiltulanlahden 1. asemakaavan (jatkossa asemakaavan) tavoitteena on rakentaa alueelle nykyiseen ja tulevaan yhdyskuntarakenteeseen ja teknisen huollon verkostoihin tukeutuva pientalovaltainen asuntoalue. Samalla oleva loma- ja ympärivuotinen asutus liitetään kaupunkirakenteeseen.

Tavoitteena on paitsi turvata vuosittainen asuntotuotannon edellyttämä tonttitarjonta, myös lisätä eteläisten alueiden vetovoimaa ja tonttikysyntää sekä näin monipuolistaa alueen asunto- ja väestökantaa. Tämän lisäksi tavoitteena on yhdyskuntarakenteen taloudellinen ja kestävä kehityksen mukainen tiivistäminen. Keskeiselle alueelle sijoittuvat julkis-

ten palvelujen, liike- ja toimistorakennusten korttelit mahdollistavat nykyisten palvelujen säilymisen ja palvelutarjonnan lisääntymisen sekä luovat uusia työpaikkoja. Näin toteutetaan myös valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita (VAT) eheyttävän yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän kehittämisen osalta.

Saaristokaupungin Pirttiniemen viimeiset omakotitontit on jaettu syksyllä 2014. Asemakaavan kunnallistekniikan rakentaminen on ajoitettu vuodelle 2015 niin, että asuntorakentaminen voisi alkaa vuonna 2016 (liite 2).

Alueen kaavatilanne

Asemakaava-alue sijaitsee noin 11-15 km Kuopion torilta etelään ja on ensimmäinen vaihe uutta eteläistä Hiltulanlahden asuntoaluetta. Alueelle tulee 143 uutta omakotitonttia sekä 10 rivitalotonttia ja alueen asukasluku tulee olemaan noin 900-1000. Laajuudeltaan noin 92 hehtaarin kokoinen kaava-alue rajautuu pohjoisessa Ala-Matkusjärveen, idässä Hiltulanlahteen, etelässä Puutossalmentiehen sekä lännessä vt5 moottoritiehen.

Poikkeuslupahakemuksen kohteena oleva, noin 1,2 hehtaarin suuruinen alue sijoittuu tulevan kokoojakadun, Hiltulanlahdenkadun, eteläpuolelle (liite 1). Kuopion seudun maakuntakaavassa kyseinen alue on pääosin taajamatoimintojen aluetta.

Alueella on voimassa Hiltulanlahden osayleiskaava, jonka kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 17.8.2009 ja se on tullut oikeusvaikutteiseksi 22.5.2012 (liite 4/1 ja 4/2). Osayleiskaavassa alue on pientalovaltaista asuntoaluetta (AP). Kevyenliikenteen yhteys on osoitettu nykyiseltä Tuovilantieltä suunnitellun asuntoalueen läpi jatkuen moottoritien yli tuleville länsipuolisille asuntoalueille.

Alueen asemakaava on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 3.2.2014 ja se on tullut voimaan 25.4.2014 lukuun ottamatta valituksenalaista EV-5 aluetta (liite 5/1 ja 5/2). Asemakaavan perusrakenne noudattaa ja tarkentaa Hiltulanlahden osayleiskaavan periaatteita ja perustuu kaavatyön yhteydessä laadittuihin hyväksytyihin selvityksiin. Kaava-alue on nykyiseen yhdyskuntarakenteeseen ja teknisen huollon verkostoihin tukeutuva pientalovaltainen asuntoalue Hiltulanlahdessa, joka on lähivuosien pientalorakentamisen vetovoimainen kasvusuunta sekä pääpainoalue.

Poikkeuslupa koskee vain osaa asemakaava-alueesta. Poikkeuslupahakemuksen käsittämä alue on osa tiivistä pientalovaltaista aluetta, joka sijoittuu uuden kokoojakadun, Hiltulanlahdenkadun, eteläpuolelle. Rivitalokorttelit sijoittuvat Hiltulanlahdenkadun varteen ja uudet omakotitontit tulevien asuntokatujen varsille.

Poikkeuslupahakemukseen sisältyy myös yksityisten omistuksessa oleva tontti, jolla on tehty liito-oravahavainnot (liitteet 3 ja 10). Kaikki yksityiset maanomistajat ovat hyväksyneet poikkeuslupahakemusmenettelyn, ja toimittaneet kaupungille valtakirjan poikkeusluvun hakemista varten (liite 11).

Asemakaavan vaikutukset luontoon ja luonnonympäristöön

Asemakaava perustuu useina vuosina osayleiskaava- ja asemakaavatyön yhteydessä laadittuihin luonnonympäristöä koskeviin selvityksiin. Selvitysten mukaan asemakaava-alue on suurelta osaltaan liito-oravan elinympäristöksi soveltumatonta nuorehkoa taimikkoa, peltoa tai muuten huonoa metsätyyppiä. Alueelta voitiin kuitenkin rajata kolme elinympäristöksi soveltuvaa aluetta, joista kahdella havaittiin merkkejä liito-oravista. Asutut liito-oravareviirit sijoittuvat nykyisen koulun ympäristöön sekä Matkusjärven ranta-alueelle. Alueen lounaisosassa oli elinympäristöksi soveltuva alue, jolta ei kuitenkaan löytynyt viitteitä liito-oravista. Nyt poikkeuslupahakemuksen kohteena oleva alue ei tehtyjen selvitysten mukaan ollut liito-oravalle suotuisaa elinympäristöä, eikä sieltä ollut tehty liito-oravahavainnot.

Asemakaava on laadittu voimassa olevan osayleiskaavan sekä asemakaavatyön yhteydessä tehtyjen selvitysten pohjalta ja kyseiset selvitykset on hyväksymiskäsittelyjen yhteydessä katsottu riittäviksi ja asianmukaisiksi MRL:n tarkoittamalla tavalla. Asemakaavassa on turvattu liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat tarvittavin kaavamääräyksiin ja –merkinnöin viheralueilla.

Liito-oravahavainnot ja -selvitykset

Hiltulanlahdessa on kartoitettu liito-oravien liikkumista Hiltulanlahden osayleiskaavatyön yhteydessä vuonna 2006 sekä uudelleen asemakaavaa laadittaessa vuonna 2011. Vuonna 2006 tehdyssä selvityksessä alueelta löytyi 7 liito-oravareviiriä, joista yksi sijoittui asemakaava-alueelle Matkusjärven etelärannalle. Selvityksessä todettiin lisäksi Hiltulanlahden koulun eteläpuoleinen tontti liito-oraville suotuisaksi biotopiksi, mutta tällä alueella ei havaittu liito-oravia.

Asemakaava-alueelle tehtiin liito-oravaselvitys vuonna 2011. Selvityksen mukaan asemakaava-alue on suurelta osin liito-oravan elinympäristöksi soveltumaton. Alueella todettiin olevan 3 elinympäristöksi soveltuvaa aluetta, joista kahdella todettiin merkkejä liito-oravista. Näistä Matkusjärven eteläpuolella sijaitseva reviiri oli asuttu myös vuonna 2011. Reviiriltä on hyvät yhteydet lahden toisella puolella sijaitseville reviireille ja reviiri pysynee asuttuna myös tulevaisuudessa. Toinen reviiri on Hiltulanlahden koulun ja Hiltulanlahden välisellä ranta-alueella, jolta on heikot yhteydet pohjoiseen ja lounaaseen muille liito-orava-alueille.

Asemakaava on laadittu siten, että selvityksissä todetut luonnonsuojelu-

lain 49 §:n tarkoittamat liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat sekä Hiltulanlahden koulun eteläpuoleinen alue jäävät asemakaavan lähivirkistysalueille. Alueet on lisäksi osoitettu erillisellä ympäristön säilyttävällä merkinnällä (/s-7) todettujen liito-oravan 49 §:n tarkoittamien liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen turvaamiseksi.

Poikkeuslupahakemus koskee asemakaava-alueen osaa, joka on voimassa olevassa asemakaavassa pääosin erillispientalojen ja asuinrakennusten korttelialuetta. Kaavojen yhteydessä tehtyjen liito-oravaselvitysten mukaan näillä alueilla ei ole havaittu luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamia liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.

Asemakaavan voimaan tulon jälkeen Pohjois-Savon ELY –keskus on tarkistanut ja kartoittanut sille ilmoitetun liito-oravahavainnon perusteella liitekartan mukaisen alueen (liite 9). Kartoituksen yhteydessä löytyi useita papanalöydöksiä, jonka pohjalta ELY -keskus tulkitse alueella olevan kaksi erillistä luonnonsuojelulain 49 §:n mukaista liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkaa. Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat sijoittuvat asemakaavan korttelialueille; A- ja AO -tonteille.

Perustelut

Luontodirektiivinartiklan 16(1) mukaiset poikkeusperusteet asiassa ovat muun tyydyttävän ratkaisun puuttuminen, lajin kantojen suotuisan suojelutason säilyttäminen niiden luontaisella levinneisyysalueella ja muun erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottava syy.

Muun tyydyttävän ratkaisun puuttuminen

Asemakaava perustuu vuonna 2012 voimaan tulleeseen osayleiskaavaan ja asemakaava on laadittu maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämällä tavalla. Kaavatyötä on tehty yhteistyössä Pohjois-Savon ELY –keskuksen kanssa siten, että kaavassa tarvittut selvitykset on laadittu Pohjois-Savon ELY –keskuksen edellyttämässä laajuudessa. Kaavan hyväksymiskäsittelyssä selvitykset on todettu MRL:n mukaisiksi. Asemakaava-alue on keskeinen osa tulevaa Hiltulanlahden pientalovaltaista asuntoaluetta ja kaupungin omakotirakentamisen pääkasvusuunta, jonne pääosa uusista omakoti- ja rivitaloista tulee sijoittumaan seuraavien 5-10 vuoden aikana.

Alueen kunnallistekniikan rakentaminen on ohjelmoitu jo vuodelle 2015 niin, että asuntorakentaminen voisi alkaa vuonna 2016. Kaupungilla ei ole vaihtoehtoista aluetta lähivuosien pientalotuotantoa varten, joten alueelle suunniteltua asutusta ei voida siirtää muulle alueelle. Asemakaavan muuttaminen taas johtaisi kohtuuttomaan viivytykseen ja tehotomaan sekä epätaloudelliseen maankäyttöön kasvusuunnan keskeisessä osassa.

Asemakaavan mukainen maankäyttö on suunniteltu kaavatyön yhtey-

dessä laadittujen selvitysten pohjalta siten, että liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat sijoittuvat Hiltulanlahden tulevan asuntoalueen pohjois- ja koillispuolelle kaavoitetuille lähivirkistysalueille. Pääasiassa omakoti- ja rivitalorakentamiseen osoitetuilla alueilla ei selvitysten mukaan ole ollut merkkejä liito-oravista. Poikkeuslupahakemuksen kohteena olevalle alueelle sijoittuu keskeinen osa kaupungin omistamista tulevasta rivi- ja omakotitonteista.

Asemakaavan toteutuminen on kaupungin kasvustrategian mukaista ja sillä on myös työllistävä vaikutus. Kaupunki ei pysty toteuttamaan kasvuhjelmaansa, jos rakentamista ei voi sijoittaa voimassa olevan asemakaavan mukaiselle alueelle. Suojelun toteuttaminen tulevien omakoti- ja rivitalokortteleiden osalta ei olisi myöskään tarkoituksenmukaista.

Lajin suotuisan suojelutason säilyttäminen

Ympäristöministeriön teettämän valtakunnallisen selvityksen mukaan Suomessa arvioitiin vuonna 2006 olevan 143 000 liito-oravanaarasta (Hanski 2006). Pohjois-Savon maakunnan kannanarvio on 12 000 naarasta. Kuopiossa on viime vuosina tehty lukuisia liito-oravaselvityksiä, joiden puitteissa kaupungin kaava-alueilta tai niiden välittömästä läheisyydestä on löytynyt noin 120 elinpiiriä (liite 6). Selvitykset ovat osoittaneet, että elinpiirejä voi muodostua kaava-alueiden sisäisiin puistoihin, erilaisille välialueille ja jopa rakennetuille korttelialueille. Selvitykset ovat myös osoittaneet, että elinpiirit vaihtelevat vuosittain merkittävästi.

Kuopion eteläosien liito-oravakanta on vahva, sillä Saaristokaupungin, Hiltulanlahden ja Pienen Neulamäen kaavoituksiin liittyvissä liito-oravainventoinneissa on todettu useita liito-oravanaaraan elinpiirejä. Hiltulanlahdesta on löytynyt vuonna 2006 tehdyssä inventoinnissa 7 liito-oravan elinpiiriä. Hiltulanlahden suunnalla liito-oravan kannalta erityisen merkittävä alue on Matkusjärven pohjoispuoli. Yksittäisiä reviiri-alueita on lisäksi Matkusjärven etelärannalla, Mökinalussuon suojelualueella sekä Kinnulanmäellä, joissa metsäiset alueet osayleiskaavan tai voimassa olevan asemakaavan mukaan säilyvät.

Hiltulanlahden ja Matkusjärven alueille laadittujen asemakaavojen puitteissa on kaavamerkinnoin ja aluevarausrajauksin varmistettu, että lähivirkistysalueet ja yhdyskäytävät turvaavat lajin suotuisan suojelutason säilymisen myös pitkällä aikataululla. Näin ollen voidaan katsoa, että liito-oravan suojelutilanne säilyy paikallisesti suotuisana vaikka asemakaava toteutetaan myös poikkeuslupahakemuksen kohteena olevan alueen osalta.

Asemakaava on laadittu tehtyjen liito-oravasuosittelujen pohjalta siten, että selvityksissä todetut luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamat liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat sekä Hiltulanlahden koulun eteläpuoleinen alue jäävät asemakaavan lähivirkistysalueille. Alueet on lisäksi osoitettu erillisellä ympäristön säilyttävällä merkinnällä todettujen

liito-oravan 49 §:n tarkoittamien liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen ja niiden välisten yhteyksien turvaamiseksi. Asemakaavassa on turvattu liito-oravan liikkuminen sekä kaava-alueen sisällä liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen välillä että laajemmin Matkusjärven yli pohjoisrannalla ja moottoritien ali länsipuolisille alueille.

Myös poikkeusluvan kohteena olevalta alueelta säilyy viheryhteys Hiltulanlahdenkadun yli tulevan koulutontin (ALY) kautta lähiliikuntapaikalle ja edelleen puistokäytävän kautta pohjoispuoliselle Matkusjärven rantaan sijoittuvalle lähivirkistysalueelle. Lähiliikuntapaikka sisältyy koulutonttiin. Lähiliikuntapaikan, viereisen leikkikentän ja Vanulan ympäristössä on runsaasti liito-oravalle soveltuvaa puustoa, jonka säilyminen ja pihapuuston uudistuminen turvataan alueelle laadittavalla rakentamistapaohjeella. Ohjeella turvataan liito-oravan kannalta tärkeimmän puuston säilyminen sekä pihapuuston uudistuminen. Ohje varaudutaan laatimaan yhteistyössä ELY -keskuksen kanssa. Kuopiossa tehty pantaseurantatutkimus osoitti, että kaavoituksessa voidaan osoittaa alueet, joilla turvataan lajin suotuisan suojelutason säilyminen. Käytännössä tämä tarkoittaa viheralueverkostoa sekä kortteli- ja pihapuustoa, jonka kehittymistä ohjataan kaavamääräyksillä.

Edellä selostetuilla aluerajauksilla ja kaavamerkinnoilla sekä rakentamistapaohjeiden laadinnalla turvataan asemakaavallisesti liito-oraville soveltuvien elinympäristöjen ja kulkuyhteyksien säilyminen. Näillä keinoilla pystytään eliminoimaan haitallinen vaikutus populaatiotason säilymiseen, ja ne ovat kaava-aluetta kokonaisuutena tarkastellen riittävän tehokkaita suotuisan suojelutason saavuttamiseksi vaikka yksittäisiä liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja poikkeusluvan tarkoittamalla tavalla poistuukin. Poikkeusluvan myöntäminen ei näin ollen haittaa liito-oravakannan suotuisan suojelun tason säilymistä paikallisesti niiden luontaisella levinneisyysalueella. Poikkeuslupa ei näin ollen vaikuta myöskään suojelutason säilymiseen suotuisana alueellisesti tai valtakunnallisesti.

Muu erittäin tärkeä yleisen edun kannalta pakottava syy

Kuopion kaupungin maanhankintaa, kaavoitusta ja investointeja on kohdennettu jo muutaman vuoden ajan Saaristokaupungin pientaloalueiden täytyessä Hiltulanlahden suuntaan. Hiltulanlahden kaavoitus on edennyt maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämällä tavalla ja alueella on tehty mm. liito-oravainventointeja kaavatyön pohjaksi. Kaupunki on luottanut siihen, että Hiltulanlahteen tehdyt mittavat investoinnit voidaan osaltaan hyödyntää täysimittaisen rakentamisen myötä.

Mikäli asemakaavaa ei voida toteuttaa täydessä laajuudessa, vähentää se osaltaan tehtyjen investointien kannattavuutta. Mikäli asemakaavan keskeisiä alueita ei voida rakentaa kaavan mukaisesti, heikentää se jo ennestään kaavataloudellisesti kalliin alueen toteutumista sekä mahdollisesti myös kunnallisteknisten verkostojen rakentamista esimerkiksi

kaukolämmön osalta. Alueen täysimittaisella rakentumisella on vaikutusta myös joukkoliikenteen ja mahdollisesti muidenkin palvelujen toimintaedellytyksiin.

Hiltulanlahti on kaupungin omakotituotannon kannalta tärkein painopistealue tulevaisuudessa. Kuopio tarvitsee myös omakoti- ja rivitalotontteja. Kaupungin vuotuinen asuntotuotantotavoite on 800 asuntoa vuodessa ja jos alue jää rakentumatta, ei myöskään kaupungin kasvu toteudu.

Kaupungilla ei ole tällä hetkellä mahdollisuuksia avata uusia kasvusuuntia lähivuosien pientalotuotantoa varten. Suunnitellun asuntoalueen sijoittaminen toisaalle vaatisi uusia investointeja niin maanhankintaan kuin infran rakentamiseen. Tämä puolestaan johtaisi siihen, että kaupungilla ei olisi muutamaan vuoteen mahdollisuutta osoittaa uusia pientalotontteja rakentamiseen hyväksytyin kasvuohjelman mukaisesti. Tällä olisi myös vaikutusta maakunnallisesti laajemmalle alueelle heikentämällä Kuopion kaupungin asemaa kasvukeskuksena.

Alueen rakentuminen on eheyttävän yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän kehittämisen osalta valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja kestävä kehityksen periaatteiden mukaista. Alueen rakentamisessa voidaan huomioida Kuopion kaupungin ilmastopoliittisten ja energiatehokkuuteen liittyvien tavoitteiden mukaiset ratkaisut.

Alueen rakentamiselle on olemassa edellä esitetyn mukaisesti yleisen edun, tässä tapauksessa lähinnä kaupungin kokonaisedun, kannalta erittäin tärkeä pakottava syy, joka on tärkeä myös pitkällä aikavälillä.

MAASTOKARTOITUS

Yksityishenkilö on tehnyt havainnon liito-oravasta asemakaava-alueelta, Vanulatie tuntumasta 6.6.2014. Asia on tullut vireille ELY-keskukseen 18.6.2014 vaatimuksena, että liito-oravan esiintyminen selvitetään lain edellyttämällä tavalla. ELY-keskuksen asiantuntija on tehnyt paikalla maastotarkastuksen 26.6.2014. Havaintoja liito-oravasta etsittiin asemakaava-alueelta Vanulantien luoteispuolelta sopivista elinympäristöistä. Alueelta löytyi yhteensä 15 liito-oravan papanoin merkitsemää puuta, jotka sijoittuvat asemaakaavan kortteliin 23 tonteille 1 ja 7 sekä kortteliin 25 tonteille 1, 5 ja 19. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan alueella on kaksi liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkaa. Asuntoalueeseen rajautuvasta metsiköstä löytyi 7 liito-oravan papanoin merkitsemää kuusta. Metsikkö on kuusi-koivuvaltaista sekametsää, jossa kasvaa myös yksittäisiä mäntyjä. Toinen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikka on järeä kuusikko, jossa kasvaa sekapuuna mäntyä ja koivua. Täältä alueelta löytyi 6 liito-oravan papanoin merkitsemää kuusta. Viereisestä koivikosta löytyi lisäksi 2 hieman erillistä, liito-oravan papanoin merkitsemää kuusta. Papanoita oli kuusten tyvellä keskimäärin useita kymmeniä, joidenkin puiden alla papanoita oli kuitenkin vain yksittäin ja joidenkin puiden alla satoja. Kolopuita tai risupesä ei löytynyt.

ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUKSEN RATKAISU JA PERUSTELUT

Pohjois-Savon ELY -keskuksen näkemyksen mukaan asemakaavan toteuttaminen hävittää kaksi liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkaa ja edellyttää siksi luonnonsuojelulain ja luontodirektiivin mukaista poikkeamislupaa.

Pohjois-Savon ELY -keskus myöntää Kuopion kaupungille luvan poiketa luonnonsuojelulain 49 § 1 momentin mukaisesta liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja koskevasta hävittämis- ja heikentämiskiellosta hakemuksen mukaiselle alueelle.

Lupa myönnetään seuraavin ehdoin:

1. Lupa on voimassa 31.12.2020 saakka.
2. Asemakaava-alueelle laaditaan yhteistyössä Pohjois-Savon ELY -keskuksen kanssa rakennustapaohjeet, jotka mahdollisimman hyvin turvaavat alueen säilymisen liito-oravan elinalueena.
3. Puuston poistoa tai muita lisääntymis- ja levähdyspaikkoja hävittäviä tai heikentäviä toimenpiteitä ei saa tehdä lajin lisääntymisaikana ajanjaksoilla 1.4.-31.8.

Perustelut

Liito-orava on luontodirektiivin liitteessä IV (a) mainittu laji, jonka lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulain 49 § 1 momentin nojalla kielletty.

ELY -keskus voi yksittäistapauksissa myöntää luvan poiketa kiellosta luontodirektiivin artiklassa 16 (1) mainituilla perusteilla (LSL 49.3 §). Poikkeus voidaan myöntää, jos:

- 1) Muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole, ja
- 2) Lajin suojelutaso säilyy suotuisana sen luontaisella levinneisyysalueella, ja
- 3) Poikkeamisen perusteena on jokin seuraavista syistä:
 - a) luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojeleminen ja luontotyyppien säilyttäminen;
 - b) erityisen merkittävien vahinkojen ehkäiseminen, jotka koskevat viljelmiä, karjankasvatusta, metsiä, kalataloutta sekä vesistöjä ja muuta omaisuutta;
 - c) kansanterveyttä ja yleistä turvallisuutta koskevat tai muut erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavat syyt, mukaan lukien sosiaaliset ja taloudelliset syyt, sekä jos poikkeamisesta on ensisijaisen merkittävää hyötyä ympäristölle;

d) näiden lajien tutkimus- ja koulutus-, uudelleensijoittamis- ja uudelleenistuttamistarkoitus ja näiden tarkoitusten kannalta tarvittavien lisääntymistoimenpiteet, mukaan lukien kasvien keinotekoinen lisääminen;

e) tarkoin valvotuissa oloissa valikoiden ja rajoitetusti tiettyjen liitteessä IV olevien lajien yksilöiden ottaminen ja hallussapito kansallisten toimivaltaisten viranomaisten määrittelemissä rajoissa.

Poikkeamisen edellytykset ovat olemassa, sillä:

1) Asian ratkaisemiseksi ei ole muuta tyydyttävää ratkaisua

Alueella on voimassa 3.2.2014 hyväksytty asemakaava, joka on laadittu maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämällä tavalla. Kaava perustuu alueelle laadittuun osayleiskaavaan (hyväksytty 17.8.2009) ja ajantasaisiin luontoselvityksiin (ml. liito-oravaselvitykset). Poikkeuslupahakemuksen kohteena nyt olevalta alueelta ei selvityksissä ole tehty havaintoja liito-oravasta. Alueen on todettu olevan suurelta osaltaan liito-oravalle soveltumatonta elinympäristöä. Havainnot liito-oravasta kaava-alueella on tehty vasta sen jälkeen, kun kaava on saanut lainvoiman.

Hiltulanlahden osayleiskaavassa ja asemakaavassa tehtyjen liito-oravaselvitysten mukaan liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat sijaitsevat kaavan pohjoisosassa, Matkusjärveen ja Hiltulanlahteen rajautuvilla alueilla. Liito-oravaesiintymät on merkitty asemakaavaan asianmukaisin kaavamerkinnöin ja –määräyksin. Nämä turvaavat kaavan laadintavaiheessa löydettyjen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen säilymisen alueella.

Poikkeuslupahakemus koskee siis Hiltulanlahden ensimmäistä asemakaavaa ja sen keskeistä osaa, joka on osoitettu erillispientalojen (AO) ja asuinrakennusten korttelialueeksi (A). Tälle alueelle sijoittuvat tontit 1 ja 7 korttelissa 23 ja tontit 1,2,3,5 ja 19 korttelissa 25. Jos liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat halutaan turvata, tulisi nämä 7 tonttia jättää rakentamatta. Tämä tarkoittaisi sitä, että kaupunginosan ydinalueen keskeinen osa jäisi toteutumatta ja osa rakennusoikeudeltaan tehokkaimmista, pääkokoojakadun varrella sijaitsevista tonteista jäisi rakentamatta. Se, että alueen asemakaavoitus käynnistettäisiin nyt uudelleen, johtaisi kaupungin kannalta merkittävään viivytykseen sekä yhdyskuntarakenteen näkökulmasta tehottomaan ja epätaloudelliseen maankäyttöön asuntorakentamisen kannalta keskeisellä alueella. Kaupunki on lisäksi jo käynnistänyt alueen kunnallisteknisen suunnittelun ja rakentamisen. Kaupungilla ei ole vaihtoehtoista aluetta lähivuosien pientalotuotantoa varten, joten alueelle suunniteltua asutusta ei voida siirtää muulle alueelle.

Mikäli asemakaavan keskeisiä osia ei voida rakentaa kaavan mukaisesti heikentää se kaavataloudellisesti kalliin alueen toteutumista sekä mahdollisesti myös kunnallisteknisten verkostojen rakentamista mm. kaukolämpöverkoston osalta. Alueen täysmittaisella rakentumisella on vaikutusta joukkoliikenteen ja mahdollisesti muidenkin palvelujen toimintaedellytyksiin.

2) Poikkeusluvan myöntäminen ei heikennä liito-oravan suotuisaa suojelutasoa

Vuonna 2006 valmistuneen ympäristöministeriön teettämän valtakunnallisen selvityksen mukaan Suomessa arvioidaan olevan 143 000 liito-oravanaarasta. Pohjois-Savon maakunnan kannanarvio on 12 000 naarasta. Kuopion taajama-alueella on hakemuksen perusteella arvioitu olevan noin 120 liito-oravaesiintymää, joista 7 sijaitsee Hiltulanlahden alueella. Poikkeusluvan mukaiselle alueelle on hakemuksessa merkitty yksi liito-oravaesiintymä.

Kuopion liito-oravakanta on vahva ja kannan voidaan olettaa säilyvän lähitulevaisuudessa Hiltulanlahden ja Matkuksen alueilla sekä Kuopion taajama-alueella vaikka poikkeamisen kohteena olevat liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat (2) häviävätkin. Asemakaava on laadittu siten, että selvityksissä todetut liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat jäävät asemakaavan lähivirkistysalueille. Alueet on lisäksi osoitettu erillisellä liito-oravan elinympäristöt säilyttävällä merkinnällä (/s-7). Hiltulanlahden ja Matkuksen alueelle laadittujen asemakaavojen puitteissa on kaavamerkinnöin ja aluevarausrajauksin varmistettu, että lähivirkistysalueet ja yhdyskäytävät turvaavat lajin suotuisan suojelutason säilymisen myös pitkällä aikavälillä. Asemakaava-alueelle laadittavilla, liito-orava huomioivilla rakennustapaohjeilla pyritään siihen, että myös rakennettavat alueet säilyvät liito-oravalle soveltuvina elinympäristöinä ja näin minimoimaan liito-oravalle aiheutuva haitta.

Edellä olevan perusteella ELY-keskus katsoo, ettei poikkeusluvan myöntäminen haittaa liito-oravan suotuisaa suojelutasoa paikallisesti. Kun suojelutaso säilyy suotuisana paikallisesti, ei poikkeaminen vaikuta suojelutason säilymiseen suotuisana alueellisesti tai valtakunnallisesti.

c) erittäin merkittävän yleisen edun kannalta pakottava syy

Hiltulanlahden alue on Kuopion kaupungin asuntorakentamisen pääkasvuosuunta, jonne kaupungin maanhankintaa, kaavoitusta ja investointeja on kohdennettu jo muutaman vuoden ajan. Ko. asemakaava-alue on keskeinen osa tätä aluetta.

Alueella on lainvoimainen, tuore asemakaava. Kaava perustuu ajantasaisiin luonto- ja liito-oravaselvityksiin. Havainnot liito-oravasta kaava-alueella on tehty vasta sen jälkeen, kun kaava on saanut lainvoiman. Kaupungilla on ollut perusteltu syy luottaa siihen, että Hiltulanlahteen

tehdyt investoinnit voidaan hyödyntää tehokkaasti täysmittaisen rakentamisen myötä. Asemakaavan toteuttaminen turvaa osaltaan Kuopion kasvustrategian ja kasvusopimuksen toteutumista.

Alueen rakentuminen on oleellista eheyttävän yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän kehittämisen kannalta. Alueen rakentuminen edistää ilmastopoliittisia ja energiatehokkuuteen liittyviä tavoitteita.

SOVELLETUT OIKEUSOHJEET

Luonnonsuojelulaki 49 § 1 ja 3 momentti

Luontodirektiivi (92/43/ETY) artikla 16, liite IV (a)

Valtioneuvoston asetus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen maksullisista suoritteista (1397/2014)

MUUTOKSENHAKU

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Itä-Suomen hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on liitteenä.

Yksikön päällikkö

Luonnonsuojelun ylitarkastaja

Kaisu Mikkonen

Anne Grönlund

JAKELU JA SUORITEMAKSU

Päätös	Hakijalle saantitodistusta vastaan
Suoritemaksu	120 €
Tiedoksi	Ympäristöministeriö Suomen ympäristökeskus Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri Kuopion Luonnon Ystävain Yhdistys Seppo Savinainen

Liito-oravien elinpiirit Kuopion keskeisellä kaupunkialueella

Arvio on minimi vuosilta 2006–2016.
Kaikki eivät ole vuosittain asuttuja.

Yhteensä 136 elinpiiriä.

